

Polarisavenue 151
Postbus 718
2130 AS Hoofddorp

www.tno.nl

T +31 88 866 61 00
F +31 88 866 87 95

TNO-rapport

031.20899

Routekaart naar werk voor jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden. Vierde meting

UWV subsidie onderzoek

Datum	03-03-2011
Auteur(s)	Edwin L. de Vos Tanja de Jong

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vernenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, foto-kopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van TNO.

Indien dit rapport in opdracht werd uitgebracht, wordt voor de rechten en verplichtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer verwezen naar de Algemene Voorwaarden voor onderzoeksopdrachten aan TNO, dan wel de betreffende terzake tussen de partijen gesloten overeenkomst.

Het ter inzage geven van het TNO-rapport aan direct belang-hebbenden is toegestaan.

© 2011 TNO

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Management samenvatting	7
1 Inleiding	11
1.1 Achtergrond en uitvoering van het onderzoek routekaart naar werk	12
1.2 Oorspronkelijke UWV subsidie-onderzoek: uitvoering, resultaten en conclusies.....	14
1.3 Terugblik vorige rapportage 3 ^e meting	14
1.3.1 Factoren van invloed op participatiestatus.....	15
1.3.2 Stapjes naar participatie in regulier werk.....	16
1.3.3 Samenvatting resultaten derde meting	18
1.4 Generaliseerbaarheid bevindingen.....	19
2 Onderzoeksopzet en respons	21
2.1 Onderzoeksopzet.....	21
2.2 Respons.....	23
2.2.1 Respons per re-integratiebedrijf.....	24
2.2.2 Participatiestatus op tijdstip vier.....	24
2.2.3 Selectieve uitval.....	24
3 Resultaten	25
3.1 Huidige participatiestatus	25
3.2 Routes	27
3.2.1 Herkomst van jongeren die op T4 niet worden geactiveerd	28
3.2.2 Herkomst van jongeren die op T4 tijdelijk of vast werk hebben	29
3.2.3 Participatiestatus verandering T1-T4.....	29
3.2.4 Werkenden op T1 en T4 en verandering in contractomvang.....	30
3.3 Persoonlijke ondersteuning.....	31
3.4 Duurzaamheid van werkaanvaarding.....	32
3.4.1 Duur arbeid verricht voor start traject.....	32
3.5 Factoren die samenhangen arbeidsparticipatiestatus en verandering.....	32
3.5.1 Participatiestatus en kenmerken op T4	33
3.5.2 Factoren en verandering van participatiestatus	33
3.5.3 Leeftijd.....	34
3.5.4 Zelfbeeld van de jongeren volgens de begeleider.....	36
3.5.5 Werkgedrag.....	37
3.5.6 Toekomstverwachting volgens begeleider.....	38
3.6 Welke factoren zijn vooral van invloed op de verandering van participatiestatus tussen T1-T4?	39
3.6.1 Effect van verandering van participatiestatus op werkgedrag	40
3.7 Samenvatting resultaten.....	41
4 Extrapolatie, conclusies en aanbevelingen	45
4.1 Inleiding.....	45
4.2 Huidige participatiestatus en verandering ten opzichte van eerdere metingen	47
4.2.1 Deelname aan het arbeidsproces is groter dan standgegevens doen vermoeden	48
4.2.2 Andere statusverbeteringen.....	49
4.3 Routes	49
4.3.1 Route van dalers.....	50
4.4 Begeleiding	51
4.4.1 Persoonlijke ondersteuning.....	52

4.5	Duurzaamheid van werkaanvaarding.....	53
4.6	Factoren die samenhangen met verandering van de participatiestatus	53
4.6.1	Werkgedrag en zelfbeeld	54
4.7	Aanbevelingen	54
4.8	Conclusies.....	55
	Referenties	57
	Bijlage A: De vragenlijst.....	59
	Bijlage B: Participatiestatus T4	71
	Bijlage C: Selectieve uitval analysegroep (n=159) en onderzoeksgroep (n=191).....	73
	Bijlage D: Kenmerken jongeren op T4	77
	Bijlage E: Verandering in participatiestatus T1-T4 (n=max 191).....	83
	Bijlage F: Verandering in participatiestatus T3-T4 (n=max 168)	89
	Bijlage X: Diagnose (1ste) door begeleider.....	95

Voorwoord

Aan de vierde meting voor het onderzoek *Routekaart naar werk voor jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden* droegen opnieuw veel mensen bij. De vertegenwoordigers van UWV, dat als subsidiënt dit project mogelijk maakte, danken wij in de eerste plaats. De vertegenwoordigers van het Werkgeversforum Kroon op het Werk, de Kingmaschool, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en zelfstandige ondernemers in de begeleidingscommissie zijn wij erkentelijk voor inhoudelijke inbreng en voor de bereidheid om mee te denken over de uitvoering van het onderzoek en de conclusies. In het bijzonder danken we daarbij de leden die het onderhavige rapport beoordeelden, te weten Jacqueline Kool (kennismanager Disability Studies in Nederland), Maureen van der Pligt (directielid Kingmaschool en raadslid Amsterdam), Ed Berendsen en Liesbeth Vis (UWV Kenniscentrum) en Letty Raaphorst (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid).

De vertegenwoordigers van de drie jobcoachbedrijven Sterk in Werk, de Overstap en Zuidwester voor Werk willen we graag bedanken voor hun medewerking aan de interviews én voor constructieve inbreng tijdens bijeenkomsten.

Zeer veel dank zijn wij verschuldigd aan de jongeren voor hun deelname aan het panelonderzoek. Zij zijn de echte ervaringsdeskundigen die problemen bij de transitie van school naar werk aan den lijve ondervonden.

Ondanks de inzet van deze mensen bevat het onderzoek ongetwijfeld discussiepunten en wellicht een onvolkomenheid. Die nemen wij natuurlijk voor onze eigen verantwoordelijkheid.

Hoofddorp, februari 2011

Wouter van Ginkel, voorzitter begeleidingscommissie

Edwin de Vos, projectleider

Management samenvatting

Deze rapportage betreft het vervolg op het UWV-subsidie onderzoek 'Routekaart naar werk voor jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden'¹. Het toenmalige onderzoek was gebaseerd op drie panelmetingen (T1: juni 2008, T2: november 2008 en T3: juni 2009) onder jongeren en adolescenten² die persoonlijke ondersteuning kregen bij regulier werk of werden begeleid tijdens beroepsscholing, arbeidstraining, stage of werkervaringstrajecten. In september 2010, voerde TNO aanvullend een vierde panelmeting (T4) uit. Doel van dit vervolgonderzoek is het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

1. *Wat is de huidige participatiestatus van de jongeren en wat is de verandering ten opzichte van de participatiestatus bij de eerdere drie metingen in de voorafgaande twee jaar?*
2. *Welke routes hebben de jongeren afgelegd (naar werk), welke persoonlijke ondersteuning kregen zij daarbij en hoe duurzaam was de werkaanvaarding?*
3. *Welke factoren dragen bij aan het verbeteren of behouden van de participatiestatus van jongeren/adolescenten en welke factoren zijn van invloed op verslechtering van participatiestatus?*

Het oorspronkelijke onderzoek startte met 232 jongeren uit de doelgroep. Voor de vierde meting schreven we de begeleiders aan van alle 232 jongeren die bij de eerste panelmeting betrokken waren. De respons was 210 vragenlijsten. Dit leverde van 191 jongeren informatie op over de participatiestatus bij de eerste en laatste meting en van 159 jongeren informatie over alle vier de metingen.

Als afhankelijke variabelen voor het onderzoek zijn genomen: arbeidsparticipatie positie en de verandering daarin tussen de verschillende metingen. Binnen de doelgroep hebben we geprobeerd een onderscheid te maken tussen groepen die terugvallen in participatiestatus en groepen die gelijk blijven of stijgen. Als belangrijke verklarende concepten is onder meer gekeken naar werkintentie van de jongeren, zelfvertrouwen en (de mate waarin de jongere in staat is) werkgedrag (te vertonen).

Huidige participatiestatus en verandering ten opzichte van eerdere metingen.

Van de groep waarover informatie beschikbaar is op alle meetmomenten (n=159), blijkt dat na ruim twee jaar:

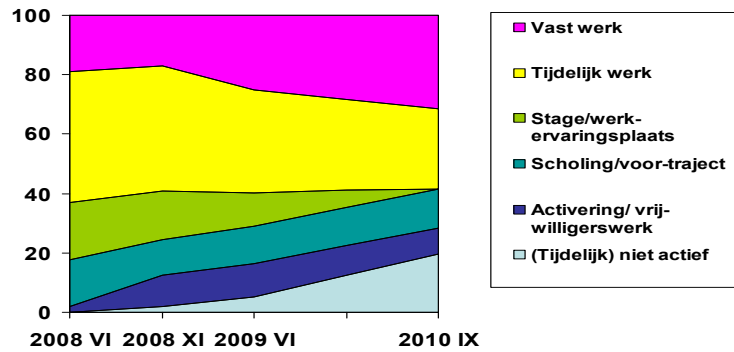
- Het totale percentage werkenden licht is gedaald van ca. 63% naar ca. 58%.
- Het aandeel tijdelijk werk daalde van 44% naar 27%, terwijl het aandeel vast werk steeg van 17 naar ruim 31%.
- Het aandeel jongeren met een stage- of werkervaringsplaats (geleidelijk) is afgenomen van 19,5% naar nihil.
- Het aandeel jongeren in activeringstrajecten of vrijwilligerswerk is gestegen van ca. 2% naar bijna 9%.
- Een substantieel deel van de groep (19,5%) is terecht gekomen (tijdelijk) alleen zorg-/hulpverleningstrajecten (onderste positie participatiestatus).

¹ De Vos ea. 2010a.

² De panelleden in deze studie maken deel uit van groepen jongeren en adolescenten met gedragsmoeilijkheden en een (potentiële) Wajong-uitkering. Het is een bijzondere groep omdat zij ondanks hun ernstige beperkingen onder begeleiding op weg zijn naar regulier werk of al werken. Een ruwe schatting is dat zij 15% van de Wajong-populatie vertegenwoordigen. Een beschrijving staat in de eerste rapportage over de Routekaart naar werk, bijlage C (De Vos ea., 2010a).

In Figuur 0.1 is weergegeven hoe de participatiestatus van het paneljongeren zich ontwikkelt over de 4 meetmomenten.

Figuur 0.1 Participatiestatus bestand tussen juni 2008 en september 2010 (N= 159 is 100%).

Het totale percentage werkenden is over alle vier metingen dus vrijwel constant. Van de werkenden werkt inmiddels 7% zonder jobcoach of begeleider. Er is een toename van het aandeel met een contract van 32 uur of meer en ook een kleine toename van kleine baantjes (minder dan 20 uur).

Routes

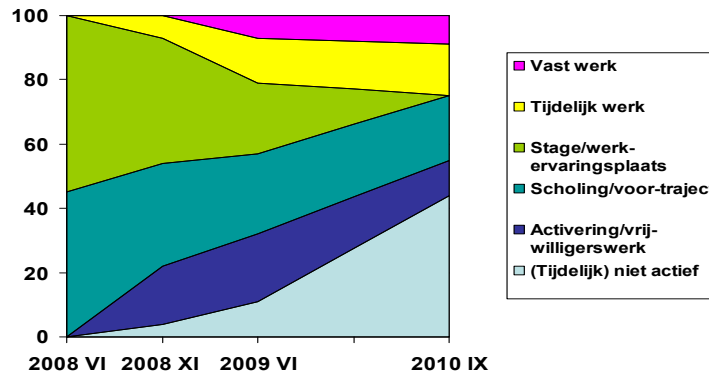
Omdat op groepsniveau het aantal werkenden redelijk gelijk is gebleven, is des te interessanter wat de routes zijn die de jongeren afleggen.

Er zijn voor de paneljongeren twee belangrijke routes te onderscheiden. De eerste is de route *omhoog* van scholing en voortraject naar stage en werkervaringsplaats en vervolgens naar een baan met een tijdelijk arbeidscontract gevolgd door een vast contract. De meeste van de succesvol werkende jongeren hebben deze route doorlopen, met soms een korte periode van terugval. De tweede route is *omlaag*, de terugval vanuit één van de vier hogere posities naar een positie (tijdelijk) alleen zorg of hulpverlening of vrijwilligerswerk en sociale werkvoorziening. Op basis van deze routes kunnen grofweg vier groepen worden onderscheiden:

- Groep 1: participatiestatus neemt af van stage/opleiding naar (tijdelijk) niet actief en alleen zorg en hulpverlening; het merendeel van de jongeren dat scholing of stage volgde (55%) is teruggevallen naar (tijdelijk) niet actief en naar activeringstrajecten.
- Groep 2: participatiestatus neemt af van (tijdelijk) werk naar (tijdelijk) niet actief en alleen zorg en hulpverlening. Dit geldt vooral voor een klein deel van degenen met tijdelijk werk (10%).
- Groep 3: participatiestatus neemt toe van stage/opleiding naar werk; een kwart van de jongeren die op T1 stage liepen of scholing volgden is na twee jaar aan het werk.
- Groep 4: participatiestatus blijft gelijk; van de 25 panelleden die scholing volgden deden 11 dat twee jaar na de eerste meting nog. En een ruime meerderheid van degenen die een vaste baan had, is blijven werken.

Twee jaar na de eerste meting waren er in het analysebestand geen jongeren meer die op T4 stage volgden (Figuur 0.2).

Figuur 0.2. Transitie van de jongeren die juni 2008 scholing of voortraject volgden of op stage- of werkervaringsplaats zaten (n= 56 is 100%).

Jongeren die tijdelijk werk deden, stegen relatief vaker in participatiestatus dan andere groepen omdat zij vast werk kregen. Dit gold voor 40% van hen. Veel van deze stijgers hadden een baan van ongeveer een jaar voorafgaande aan de eerste meting. Degenen die aanvankelijk al vast werk hadden, behielden relatief vaak deze positie (85%). Een klein deel is terug gevallen naar tijdelijk werk (6%). Een klein deel van de werkenden is teruggevallen naar activering, (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen. Dit zijn vooral degenen met een tijdelijk arbeidscontract, waarvan ruim 10% is teruggevallen naar (tijdelijk) alleen zorg en hulp.

Overigens geldt voor veel van de jongeren op de onderste trede dat hun positie waarschijnlijk tijdelijk is. Bij de helft verwacht de begeleider dat de jongere nooit (meer) betaald zal werken, maar van de andere helft wordt wel verwacht dat ze op korte of langere termijn betaald zullen gaan werken.

Persoonlijke ondersteuning

Alle deelnemers aan het panel kregen aanvankelijk persoonlijke ondersteuning op weg naar werk, waarvan de meerderheid (69%) al langer dan een jaar. Slechts een klein deel is op T4 aan het werk zonder persoonlijke ondersteuning (7%) of zou volgens begeleiders in de toekomst zonder persoonlijke ondersteuning aan het werk kunnen komen (6%).

Al met al blijkt dat een ruime meerderheid op T4 meer dan 3,5 jaar begeleiding heeft ontvangen. Over het algemeen zijn de jongeren tevreden over de persoonlijke ondersteuning, hoewel de dalers wat minder tevreden zijn. Een meerderheid krijgt ook ondersteuning op andere levensterreinen. Zo woont 54% nog bij de ouders in, 13% in een instelling en 7% woont beschermd. Krijgt 39% begeleiding bij het wonen en 7% krijgt begeleiding bij reizen.

Duurzaamheid van werkaanvaarding

Voor al diegenen die kort aan het werk zijn met een tijdelijk contract verliezen hun baan vaak binnen een jaar. Hoe langer men aan het werk is hoe duurzamer de arbeid blijkt te zijn. De groep die al 2 tot 8 jaar aan het werk was (15% van het bestand) bleef voor het grote merendeel aan het werk (90%).

Factoren die bijdragen aan/samenhangen met verslechteren/verbeteren van de participatiestatus

Een factor die duidelijk naar voren komt bij het verslechteren van de participatiestatus is geslacht. De participatiestatus van vrouwen daalt vaker dan van mannen, ook op de langere termijn. De vrouwen kregen minder vaak een (vaste) reguliere baan. Mogelijke verklaringen daarvoor worden genoemd in de slotparagraaf, zoals dat er minder geschikte banen voor hen zouden zijn en er minder sociale druk op hen is om te werken. Jongeren die in positie stijgen of gelijk blijven hebben een positieve verandering van werkgedrag en jongeren die omlaag gaan, worden gekenmerkt door een negatieve verandering in werkgedrag. Daarnaast speelt zelfvertrouwen een rol. Jongeren die bij de eerste meting meer zelfvertrouwen hadden, scoren significant hoger op werkgedrag bij de laatste meting. Tot slot blijkt ook weer uit dit onderzoek dat verslaving (gebruik van alcohol en drugs) een negatief effect heeft op werkgedrag.

Conclusies

De resultaten kunnen negatief maar ook positief worden geduid. Zo kan geconcludeerd worden dat ondanks de extra begeleiding het percentage jongeren met betaald werk niet is gestegen. Echter andersom kan ook geconcludeerd worden dat het percentage werkenden vrijwel gelijk is gebleven en dat de duurzaamheid van de arbeidsrelaties is verbeterd doordat nu veel meer jongeren een vast arbeidscontract hebben.

Een klein deel (ongeveer 7%) is nu aan het werk zonder begeleiding. De begeleiders verwachten dat het merendeel (87%) van de werkende jongeren ook enige begeleiding nodig zal hebben in de verdere toekomst. Dat betekent dat er een lange termijn investering nodig is om de jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden aan het werk te krijgen én om hen duurzaam aan het werk te houden.

Feit is dat er jaarlijks duizenden jongeren de Wajong instromen die met een investering in langdurige begeleiding zouden kunnen werken in een reguliere baan. Hierdoor zou het aandeel Wajongeren met een reguliere baan beduidend hoger kunnen komen te liggen dan de huidige 11,4%³. Dat maakt de investering meer dan waard gezien de veronderstelde louterende werking van arbeid.

Aanbevelingen

Aan het eind van de rapportage doen we enkele aanbevelingen voor de begeleiding naar werk van jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden.

³ Berendsen e.a., 2010. UWV Wajong monitor: eerste rapportage.

1 Inleiding

Een groeiend aantal jongeren heeft ernstige gedragsmoeilijkheden als gevolg van licht verstandelijke handicaps, autisme of psychische stoornissen. Bijna 1 op de 20 jongeren (4,8%) stroomde in de afgelopen 5 jaren om die reden na het 18de jaar de Wajong in⁴. Omdat er nauwelijks uitstroom is blijven zij tot hun 65ste of overlijden recht houden op deze uitkering. Gezien de groeiende en langdurige lasten die dit met zich mee brengt heeft de Nederlandse samenleving er belang bij een groter aantal van deze jongeren regulier aan het werk te krijgen.

In februari 2010 publiceerde TNO het rapport ‘Routekaart naar werk voor jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden’⁵, waaruit een aantal nieuwe onderzoeksvragen voortkwam. Dit vormde de aanleiding voor een vierde meting in het kader van het onderzoek ‘de Routekaart naar werk voor jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden’. De toestemming door UWV voor het eerste subsidieonderzoek werd in het najaar van 2007 gegeven. Het UWV-subsidieproject was gebaseerd op drie panelmetingen in 2008 en 2009 onder 232 jongeren en adolescenten⁶ die werden begeleid tijdens scholing, stage en werk. Daarbij is gebruik gemaakt van de diensten van de drie jobcoachbedrijven⁷ en 50 jobcoaches/begeleiders. Het onderzoek leverde unieke inzichten op in de problemen van jongeren en adolescenten bij hun transitie van school naar werk.

Met onderzoeksrapportages en presentaties willen we vooral aan stakeholders dit inzicht doorgeven zodat zij goed ingelicht en beter onderbouwd een bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de arbeidsparticipatie van mensen met een handicap of chronische ziekte.

Tijdens de begeleidingcommissie bijeenkomst⁸ is gesproken over de wens om in 2010, één jaar na de laatste meting, de panelmeting te herhalen. Gegevens over een periode van ruim twee jaar zouden nog meer inzicht opleveren in de transities van de jongeren naar werk. Van daar is op verzoek van UWV in het derde kwartaal van 2010 vastgesteld wat de participatiestatus is van de panelleden die eerder participeerden in het onderzoek.

De onderzoeksvragen die we met deze vierde meting willen beantwoorden, luiden:

1. *Wat is de huidige participatiestatus van de jongeren en wat is de verandering ten opzichte van de participatiestatus bij de eerdere drie metingen in de voorafgaande twee jaar?*
2. *Welke routes hebben de jongeren afgelegd (naar werk), welke persoonlijke ondersteuning kregen zij daarbij en hoe duurzaam was de werkaanvaarding?*
3. *Welke factoren dragen bij aan het verbeteren of behouden van de participatiestatus van jongeren/adolescenten en welke factoren zijn van invloed op verslechtering van participatiestatus?*

⁴ UWV, 2008a en UWV Kwartaal Verkenningen.

⁵ De Vos, ea. 2010a, Routekaart naar werk van jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden, TNO KVL, www.tno.nl/content.cfm?context=markten&content=case&laag1=52&item_id=499&Taal=1

⁶ De panelleden in deze studie maken deel uit van groepen jongeren en adolescenten met gedragsmoeilijkheden en een (potentiële) Wajong-uitkering. Het is een bijzondere groep omdat zij ondanks hun ernstige beperkingen onder begeleiding op weg zijn naar regulier werk of al werken. Een ruwe schatting is dat zij 15% van de Wajong-populatie vertegenwoordigen. Een beschrijving staat in de eerste rapportage over de Routekaart naar werk, bijlage C (De Vos ea., 2010a).

⁷ De re-integratiebedrijven Sterk in Werk, De Overstap, en Zuidwester voor Werk bieden aan jongeren uit de doelgroep ondersteuning en begeleiding naar en tijdens werk.

⁸ Op 20 november 2009.

Vanuit UWV is het onderzoek begeleid door Mw. L. Vis en de heer E. Berendsen. In de begeleidingscommissie hebben verder zitting Mw. M. van der Plicht (Kingmaschool, Raadslid gemeente Amsterdam), Mw. J. Kool (Hoogleraar Disability Studies VU) en Mw. L. Raaphorst (Ministerie van SZW). Het voorzitterschap bekleedde de directeur van werkgeversforum Kroon op het werk, de heer W. van Ginkel.

In de volgende paragraaf vatten we de belangrijkste conclusies uit het vorige onderzoek samen. Daarbij lichten wij het onderzoekmodel toe zoals dat aanvankelijk is opgezet en getoetst. In hoofdstuk 2 beschrijven we de uitvoering van het onderzoek en de respons. De resultaten staan in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 extrapoleren we de bevindingen, trekken conclusies over de participatie van jongeren met gedragsmoeilijkheden en doen aanbevelingen.

1.1 Achtergrond en uitvoering van het onderzoek routekaart naar werk

Dit onderzoek richt zich vooral op de transitie van en naar reguliere arbeid van jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden die een Wajong-uitkering (gaan) ontvangen als gevolg van licht verstandelijke handicaps, autisme, ADHD of psychische stoornissen. Eind 2010 worden er ongeveer 200.000 Wajong-uitkeringen verstrekt⁹ en de verwachting is dat het aantal personen dat deze uitkering gaat ontvangen verder zal stijgen, ondanks de invoering van de nieuwe Wajong vanaf 1 januari 2010. Gecumuleerde cijfers laten zien dat over de gehele levensloop zelfs 1 op de 16 jongeren een Wajong-uitkering zal krijgen¹⁰. Vooral het percentage nieuw instromende Wajongers tot 25 jaar met een ontwikkelingsstoornis (verstandelijke beperking, autistische stoornis of ADHD) neemt sterk toe. In 2008 en 2009 had ongeveer 60% van de nieuwe Wajong-instroom een ontwikkelingsstoornis¹¹. Het percentage nieuwe instroom met somatische ziektebeelden was ongeveer 14% en neemt wat af. Ongeveer 25% van de nieuwe instroom heeft een psychiatrisch ziektebeeld (persoonlijkheidsstoornis, stemmingsstoornis, schizofrenie of overige psychische ziektebeelden). De verwachting is dat dit laatste percentage na aanvankelijke stijging de komende jaren zal gaan dalen¹². In ons onderzoek gaan we na of het uitmaakt voor de route naar werk tot welke diagnosegroep de jongere wordt gerekend.

Voor jongeren met gedragsmoeilijkheden is de transitie naar volwassenheid vaak lastig, zij beschikken vaak over geringere competenties en een slechte gezondheid. De negatieve ervaringen voor en tijdens hun transitie naar volwassenheid resulteren op latere leeftijd in blijvende werkloosheid of werken in een beschermde werkomgeving. Van de 200.000 Wajongers werken er volgens UWV ruim 20 duizend in een reguliere baan (UWV Wajong Monitor 2010). Naar schatting is ruim een kwart daarvan ooit begeleid door een jobcoach.

⁹ Berendsen ea. 2010 UWV Wajong monitor: eerste rapportage en UWV 09/05 AO Ramingen 2009-I.

¹⁰ Zie De Vos, 2010a, paragraaf 1.4 Volumeontwikkeling van de Wajong.

¹¹ Berendsen ea. 2010.

¹² De groep Wajongers die op latere leeftijd instroomt (vaak vanuit de Bijstandwet) heeft gemiddeld een ander soort ziektebeeld. Zij hebben vaker psychiatrische ziektebeelden, zoals persoonlijkheidsstoornissen en schizofrenie, dan andere jonggehandicapten. Dit soort ziektebeelden wordt ook vaak pas op wat latere leeftijd manifest. De doorstroom vanuit de Bijstand neemt af. UKV 2009-III. UWV, 2010.

IRO en Jobcoach-voorziening

De re-integratieverantwoordelijkheid van UWV voor Wajongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden strekt zich uit over tienduizenden personen. UWV bevordert de arbeidsparticipatie door de inzet van trajecten en voorzieningen. Voor de begeleiding bij transities van school naar werk van jongeren vanaf 16 jaar met gezondheidproblemen koopt UWV trajecten in bij private re-integratiebedrijven. Ook kan de jongere zelf op basis van de individuele reïntegratie overeenkomst (IRO) ondersteuning regelen bij activering, bij stages en werkervaringsplaatsen en bij zoeken en creëren van geschikt werk¹³.

Persoonlijke ondersteuning tijdens het werk door een jobcoach wordt voor de jongere ingekocht en valt onder de door UWV verstrekte voorzieningen. Beleidsuitgangspunt is dat dit bijdraagt aan 'empowerment' van de jongere en op de persoon toegesneden ondersteuning biedt, waardoor meer jongeren aan het werk blijven¹⁴. In ons onderzoek werd ieder panellid begeleid door een begeleider of jobcoach. De vergoeding daarvan is gestart als onderdeel van de re-integratie en bij werken wordt de begeleiding veelal vergoed uit de UWV Jobcoachregeling¹⁵.

Box 1.1: Hans

Hans is 24 jaar oud en is gediagnosticeerd met ADHD. Hij verblijft in een zorginstelling waar hij 24-uursbegeleiding ontvangt. Hij werkt sinds april 2009 als autopoetsers (gangbare arbeid met steun). Zijn werkzaamheden zijn auto's wassen, poetsen en stofzuigen. Hij heeft hierbij een jobcoach voor 2 uur in de week die hem helpt om voor zichzelf op te komen en problemen bespreekbaar te maken. Met zijn jobcoach Joke, heeft Hans in de twee jaar daarvoor een goede band opgebouwd. Hij werkt 32 uur per week en zijn dienstverband is tijdelijk. Volgens zijn jobcoach betaalt zijn werkgever hem zeer onregelmatig uit. Daardoor krijgt Hans een verkeerd beeld van hoe het werkelijk zou kunnen gaan als hij werkt. Dit belemmert de voortgang van zijn arbeidsinpassing.

Hans wordt eens per de week behandeld door een orthopedagoog om meer inzicht te krijgen in zijn problematiek. Zijn gedragsmoeilijkheden maken het enigszins moeilijk voor hem om te werken. Reguliere arbeid met begeleiding is voor hem het maximaal haalbare op dit moment.

De leervaardigheid van Hans is laag. Zijn zelfstandigheid is goed en zijn productiviteit en stressbestendigheid zijn redelijk. Hij vertoont soms storend of antisociaal gedrag en heeft communicatieproblemen. Ook heeft hij soms last van denk- en aandachtsproblemen. Hans geeft zelf aan dat hij vertrouwen heeft in zijn werk en dat hij een goede werkhouding heeft.

¹³ Smitskam en De Vos, 2009.

¹⁴ Wetsvoorstel Nieuwe Wajong, 2009.

¹⁵ Zie voor de systematiek van onder meer de IRO en de Jobcoach-regeling www.uwv.voorzieningen

1.2 Oorspronkelijke UWV subsidie-onderzoek: uitvoering, resultaten en conclusies

Onderzoeksaanpak

Vanwege de complexiteit van het onderwerp bestond het onderzoek door TNO uit meerdere onderdelen, waaronder expertmeetings, interviews met directies van re-integratiebedrijven, begeleiders van jongeren en adolescenten en met ruim dertig werkgevers. Voor de dataverzameling volgden we 230 personen met verschillende gedragsmoeilijkheden en in verschillende participatiestatus¹⁶. Zij waren tussen de 16 en 47 jaar en het merendeel (95%) had een Wajong indicatie. Bij de eerste twee metingen werden de jongeren geïnterviewd door hun begeleider/jobcoach aan de hand van gestructureerde vragenlijsten. De begeleiders vulden zelf drie vragenlijsten in op drie verschillende tijdstippen over de betreffende jongeren en hielpen de jongeren zonnodig bij het invullen van hun vragenlijsten¹⁷. Hier is voor gekozen omdat de jongeren de begeleider/jobcoach (vaak) vertrouwen en deze hen beroepshalve langere tijd volgt. De jongeren zelf kunnen soms niet of moeilijk lezen of luisteren, hebben weinig of geen vertrouwen in onbekende personen en geven tijdens interviewers soms bewust verkeerde antwoorden. Daarbij wisselen deze jongeren vaak van adres en telefoonnummer. Hoewel aan deze aanpak methodologisch een belangrijk nadeel kleeft, omdat we de jongeren ook vragen naar ervaringen met de begeleiding waardoor ze mogelijk minder eerlijk antwoordden, heeft deze wel bijgedragen aan de hoge respons onder deze lastige doelgroep.

De eerste drie metingen waren in juni en november 2008 en in de zomer van 2009. De resultaten kwamen februari 2010 beschikbaar.

1.3 Terugblik vorige rapportage 3^e meting

Hoe de begeleiding door een werkbegeleider of jobcoach aangrijpt op jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden is te verklaren aan de hand van een gedragsmodel, bekend onder de naam de ‘Theorie van Gepland Gedrag’¹⁸. Dit is een breed gedragen psychologische theorie, ontwikkeld door Fishbein en uitgewerkt door Ajzen¹⁹.

Deze theorie stelt dat ons gedrag wordt aangestuurd door onze wil, onze intenties en onze voornemens. Dergelijke voornemens hangen samen met een drietal factoren:

- Attitudes: hoe positief staat iemand ten aanzien van het gedrag (vertrouwen, afweging voor- en nadelen)?
- Sociale invloed: hoe positief staat de omgeving ten aanzien van het gedrag? (waargenomen gedrag, waargenomen meningen, normen, ervaren steun)?
- Het zelfvertrouwen om het gedrag in kwestie ook uit te kunnen voeren: kan iemand het gedrag vertonen (mogelijkheden, vaardigheden)?

¹⁶ Het ideale onderzoeksdesign zou zijn om een representatieve proefgroep en een vergelijkbare controlegroep met jongeren van dezelfde leeftijd te volgen met een nul-meting voor de start van het begin van een traject en een nameting. Hiervoor is niet gekozen omdat de financiële middelen en de onderzoeksduur beperkt zijn. Op basis van meerdere metingen, onderzoekstriangulatie en logische redeneringen kunnen de juiste antwoorden op de onderzoeksvragen relatief snel worden verzameld (De Vos e.a. 2008).

¹⁷ De in totaal 7 vragenlijsten zijn op te vragen bij de onderzoekers van TNO.

¹⁸ Oomens e.a., 2008.

¹⁹ Ajzen, 1991.

Het gedragsmodel is verder uitgewerkt door TNO^{20 21}. Het is de basis waarmee we de onderzoeksvraagstelling nader uitwerkten met aspecten die werkgedrag (het door de begeleider waargenomen werkvermogen) en (verandering van) participatiestatus verklaren (zie figuur 1). In het onderzoek hebben we de relaties tussen de aspecten nader onderzocht.

1.3.1 *Factoren van invloed op participatiestatus*

De afhankelijke variabele in ons onderzoek is de verandering in participatiestatus van de (Wa)jongere (rechts in figuur 1.1). De participatiestatus is een bepaalde positie van een persoon op de route naar arbeid in een reguliere baan, bijvoorbeeld van (tijdelijk) alleen zorg en hulp via activering, praktijksholing en stage richting reguliere arbeid (zie volgende paragraaf). De participatiestatus hangt samen met het werkgedrag en werkintentie van de persoon (figuur 1.1). Werkgedrag omvat onder meer de (mate van waargenomen) productiviteit, zelfstandigheid (bij het uitoefenen van taken), leervermogen, stressbestendigheid en de mate dat de jongere afspraken nakomt. De werkintentie wordt vastgesteld door vragen over bereidheid om te werken en te leren²². Werkgedrag en werkintentie hangen samen met de verwachtingen van de sociale omgeving (ouders, vrienden) en het zelfvertrouwen van de jongere (algemeen en met betrekking tot werk) en de mate van zelfsturing.

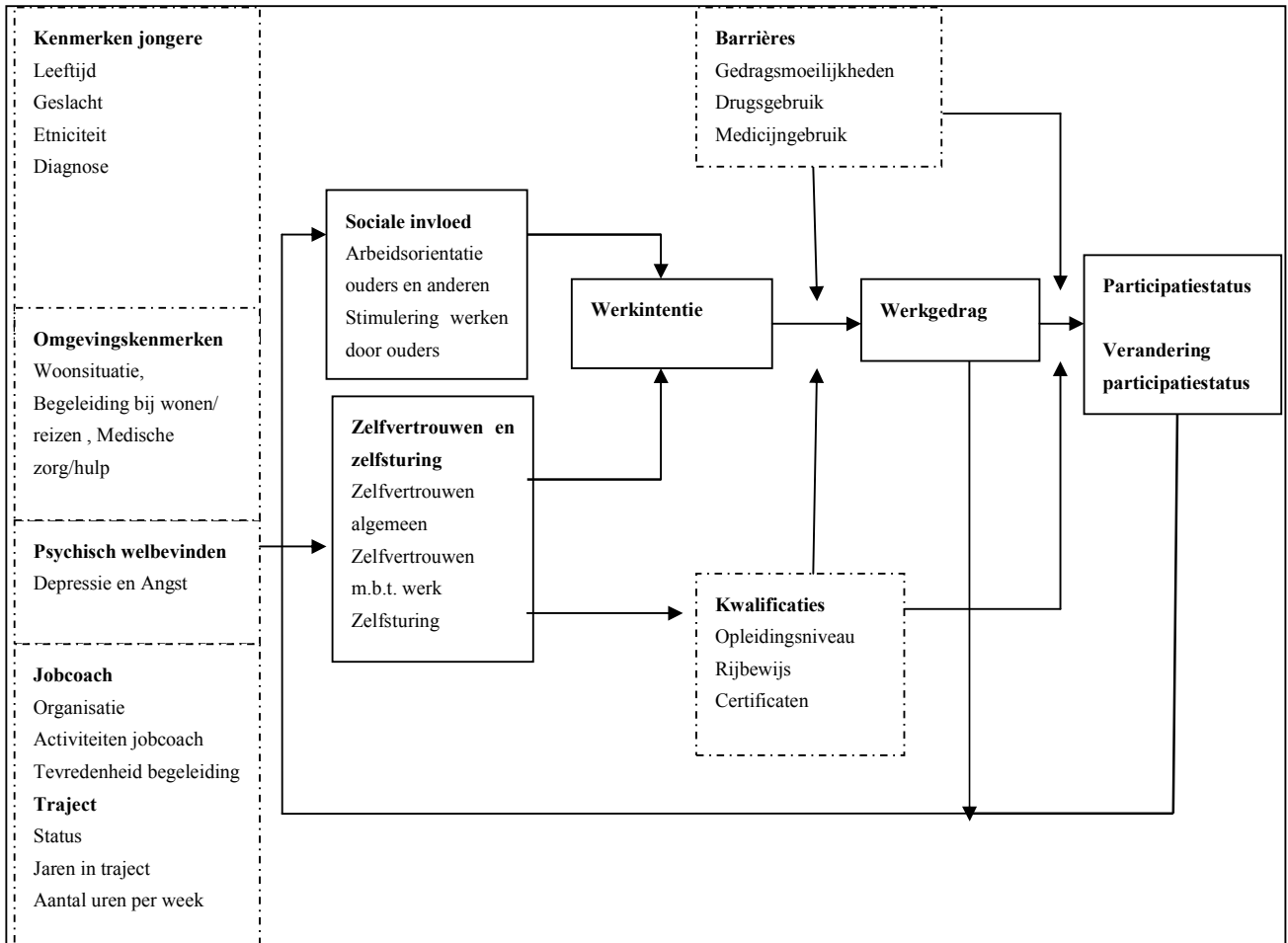
Voor het resultaat van begeleiding zijn ook van belang de kenmerken van de persoon zelf, zoals de medische diagnose, herkomst, leeftijd, opleiding en geslacht. Depressie en angst zijn belangrijke aspecten van het psychisch welbevinden van de persoon. Belangrijke omgevingskenmerken zijn de woonsituatie, de begeleiding bij wonen en reizen en de aanwezigheid van medische hulp en zorg. Ook de activiteiten van de jobcoach of begeleider, de status van een traject en het aantal jaren in traject zijn van belang.

In figuur 1.1 is aangegeven hoe werkgedrag en participatiestatus samenhangen met zelfvertrouwen en zelfsturing. En ook hoe de participatiestatus samenhangt met bijvoorbeeld de gevoelens van depressie en angst van de persoon en de tevredenheid met de begeleiding.

²⁰ Blonk e.a., 2007; Oomens e.a., 2008.

²¹ Het gedragsmodel sluit aan op het door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) ontwikkelde ICF-model. Dit is een conceptueel model dat helpt om zicht te krijgen op de kennisbehoeften van de afzonderlijke disciplines, de raakvlakken daartussen en de overlap op deelgebieden. Zie Werkdocument 1 op http://www.tno.nl/content.cfm?context=markten&content=case&laag1=52&item_id=499.

²² Zie voor een uitvoerige beschrijving van de vragen de eerste rapportage Routekaart naar werk (De Vos 2010a).

8

Figuur 1.1: Onderzoeksmodel

We veronderstellen dat *barrières* en *kwalificaties* samenhangen met werkintentie en werkgedrag en de (verandering) van participatiestatus. Jongeren met meer gedragsmoeilijkheden of die overmatig alcohol en drugs gebruiken of lager geschoold zijn, scoren relatief minder goed op werkgedrag, hebben een lagere participatiestatus en stijgen minder vaak in status.

1.3.2 Stapjes naar participatie in regulier werk

De afstand van school naar arbeidsparticipatie in een baan bij een reguliere werkgever is niet voor iedere jongere of adolescent in één traject te overbruggen. De weg naar regulier werk wordt als het ware opgedeeld in stukjes²³. In dit kader wordt vaak gesproken over 'stapjes op treden van de participatieladder'. Het opdelen van de route naar werk in treden is ook voor opdrachtgevers zoals UWV en gemeenten vaak de praktijk omdat het de voordelen van maatwerk biedt: voor elk stapje kan de beste aanbieder gekozen worden. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid beschreef de 'grootste gemene deler' van participatieladders naar regulier werk en onderscheidt zes treden (figuur 1.2). Van laag naar hoog zijn dat:

²³ Dit is onder meer beschreven in De Vos EL. e.a., *Handboek voor effectiviteit van activerend arbeidsmarktbeleid op persoonsniveau* (2008), dat TNO en SEO schreven op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

1.3.3 *Samenvatting resultaten derde meting*

Factoren die samenhangen met participatiestatus

De analyses van de eerste drie metingen toonden aan dat het werkgedrag in positieve zin samenhangt met de verandering van participatiestatus op de wat langere termijn. Door het werkgedrag te verbeteren en actief te monitoren wordt de kans groter dat een jongere stijgt in participatiestatus. Dit is dus een belangrijk aangrijpingspunt voor de begeleiders en jobcoaches. Overigens kan de relatie ook omgekeerd gelden: Verbetering van de participatiestatus leidt tot beter werkgedrag.

Factoren die samenhangen met werkgedrag zijn zelfvertrouwen met betrekking tot het werk, depressieve gevoelens en gedragsmoeilijkheden. Het aangrijpen op deze laatst genoemde factoren lijkt uitermate relevant voor begeleiders. Begeleiders blijken overigens deze aspecten regelmatig al zelf in kaart te brengen (zie paragraaf 6.8 Routekaart naar werk).

Uit de expertmeetings kwam naar voren dat veel van deze jongeren een verkeerd zelfbeeld hebben. Zij denken vaak beter geschoold werk te kunnen verrichten (bijvoorbeeld crèche begeleidster), terwijl hun competenties en vaardigheden daartoe onvoldoende zijn.

Begeleiding bij arbeidstoeleiding en Persoonlijke Ondersteuning

De taken en werkzaamheden van begeleiders en jobcoaches liggen volgens het eerste onderzoek vooral op het terrein van (bevorderen van) tussenmenselijke communicatie en organiseren. Dit zijn zaken waar personen met gedragsmoeilijkheden zelf moeite mee hebben. Als belangrijkste taken worden genoemd:

1. Begeleiden bij het verwerven en behouden van een arbeidsplaats.
2. Opstellen en uitvoeren van coachingsplan.
3. Onderhouden en uitbreiden sociale netwerk.
4. Werven van werkgevers.
5. Passend werk vinden bij de juiste werkgever en klant.
6. Zorgen dat het dienstverband (ook arbeidsrechtelijk) aan alle kanten klopt.
7. Voorlichting aan werkgever: over de cliënt, over hoe collega's met hem om kunnen gaan.
8. Gesprekken met de ouders en/of verzorgers.

De uitvoering van deze taken van de begeleider/jobcoach hangt samen met de participatiestatus van de jongere. Het begeleiden van Wajongeren bij het verwerven en behouden van een arbeidsplaats is bijvoorbeeld de belangrijkste activiteit bij degenen die praktijksholing of stage volgen en degenen met tijdelijk werk. Zorgen dat het dienstverband (ook arbeidsrechtelijk) klopt, is vaak de belangrijkste taak van begeleiders van jongeren met een vast contract (zie verder hoofdstuk 4).

Omdat een jobcoach een vrij beroep is, zijn de door ons vastgestelde taken en competenties niet te toetsen aan een protocol of functie-eisen. Veel van de vakkennis is (nog) impliciet en wordt door de beroepsgroep onderling overgedragen. Wel worden vaker verschillende methodieken genoemd waarvan begeleiders op de hoogte moeten zijn, waarvan het meest genoemd worden MELBA en Individual Placement and Support (IPS)²⁵.

²⁵ Zie voor informatie onder meer: Erp ea., 2005, www.melba.nl, www.melba.de en www.twinck.nl/pdf/ips.pdf

1.4 Generaliseerbaarheid bevindingen

De complexiteit van de onderzoeksopzet is uitvoerig beschreven in de eerste rapportage. Bij de eerste meting was nagenoeg niets bekend over jongeren die ondersteuning krijgen naar werk of tijdens werk en was nooit eerder een panelonderzoek uitgevoerd onder jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden.

Het blijven volgen van deze groep is dan ook geen sinecure. Achteraf hebben we op basis van nieuwe UWV-publicaties in 2009 kunnen vaststellen dat de jongeren in ons panel tot een selectieve groep gerekend kunnen worden van de Wajongpopulatie. Zij behoren tot een minderheid die wel begeleiding en ondersteuning hebben ontvangen in tegenstelling tot veel anderen. Daarbij werden zij ondersteund door gespecialiseerde re-integratiebedrijven die volgens de 'Blik op Werk Benchmark' goede prestaties leveren. Zonder de hulp van deze bedrijven hadden wij deze jongeren nooit blijvend kunnen volgen. Er zijn dan ook beperkingen aan het onderzoek te noemen. We hebben een kleine groep gedurende een beperkte tijd gevolgd en mogelijk zijn onze uitkomsten rooskleuriger dan voor andere jongeren die de afgelopen jaren ondersteuning ontvingen.

2 Onderzoeksopzet en respons

In dit hoofdstuk beschrijven we de onderzoeksopzet en de respons en uitval op de vierde meting.

2.1 Onderzoeksopzet

Bij de vierde meting is weer gebruik gemaakt van de diensten van de drie jobcoachbedrijven, de jobcoaches/begeleiders en de (gegevens van) 230 jongeren. Er is in de vierde meting een elektronische vragenlijst voorgelegd aan de begeleider/jobcoach. De vragenlijst was dit keer relatief kort omdat we al veel informatie over de jongeren zelf hebben (zie bijlage A voor de vragenlijst).

In schema 2.1 is een overzicht weergegeven van de variabelen die met de vragenlijsten zijn bevraagd op de vier tijdstippen. Stabiele factoren zoals leeftijd, geslacht, etniciteit en hoogst gevolgde opleiding zijn op tijdstip T1 gevraagd. Sommige vragen zijn aan de jongeren gesteld (J) en andere vragen aan de begeleider/jobcoach (B). Aan de jongeren zijn vooral vragen gesteld over hoe zij hun situatie en mogelijkheden ervaren. De vragenlijsten aan de begeleiders richtten zich vooral op veranderende factoren zoals werkgedrag en participatiestatus en -perspectief en welke persoonlijke begeleiding hij/zij ontving. De vragen, items en schalen die zijn gebruikt om factoren zoals zelfsturing en werkgedrag te meten zijn beschreven in de eerste rapportage. Daar staat ook op welke gevalideerde methodieken zij zijn gebaseerd, zoals VPM, WORKSKILLS, FIT en DMA.

Schema 2.1: Overzicht variabelen voor deze studie op de vier tijdstippen.

	Bij wie?*	T1 Juni 2008	T2 Novem ber 2008	T3 Juni 2009	T4 Septem ber 2010
Kenmerken jongeren (n= 232 op T1)					
Leeftijd	J				
Geslacht	J				
Etniciteit	J				
Diagnose	B				
Omgevingskenmerken					
Woonsituatie	B				
Hulp bij wonen/reizen	B				
Medische zorg	B				
Psychisch welbevinden					
Angst	J				
Depressie	J				
Begeleiding jobcoach					
Jobcoach organisatie	J				
Activiteiten jobcoach (uren per maand per activiteit)	B				
Tevredenheid over de begeleiding	J				
Traject (n=168)					
Status	B				
Jaren in traject	B				
Gemiddeld aantal uren per week besteed	B				

	Bij wie?*	T1 Juni 2008	T2 Novem ber 2008	T3 Juni 2009	T4 Septem ber 2010
aan traject door jongeren					
Belemmerende factoren voor traject	B				
Sociale invloed					
Arbeidsoriëntatie ouders en anderen	J				
Stimulering door ouders om te gaan werken	B				
Zelfvertrouwen en zelfsturing					
Zelfvertrouwen algemeen	J				
Zelfsturing	J				
Zelfvertrouwen met betrekking tot werk	J				
Werkintentie	J				
Zelfbeeld van de jongere	J				B
Barrières					
Gedragsmoeilijkheden	B				
Drugsgebruik	B				
Medicijngebruik	B				
Kwalificaties					
Hoogst gevolgde opleiding	B				
Rijbewijs	B				
Certificaten (bijv. lastechniek, type diploma)	B				
Werkgedrag					
Productiviteit	B				
Afspraken nakomen	B				
Leervermogen	B				
Zelfstandigheid	B				
Stressbestendigheid	B				
Treden naar regulier werk					
0 t/m 5	B				
Inkomenssituatie					
Type uitkering	B				
Loon	B				
Werkervaring (jaren)	B				
Verwachting jobcoach termijn regulier werk	B				
Maximaal haalbare baan	B				
Kenmerken van het werk (n= 113 t1)					
Type contract	B				
Functie	B				
Omvang contract	B				

2.2 Respons

In deze paragraaf beschrijven we de respons bij de vier metingen. Vooraf merken we op dat we bij de eerste meting aan drie re-integratiebedrijven hebben gevraagd er naar te streven om een doorsnee van hun bestand aan te leveren én te zorgen dat de vier participatieposities van jongeren met begeleiding voldoende vertegenwoordigd zijn; Vast werk, tijdelijk werk, Stage/werkervaringsplaats en beroepsscholing/voortraject. Het panel geeft daarmee een beeld van de personen op deze posities bij deze bedrijven en is niet een representatieve steekproef.

Aan het eind van de vierde dataverzamelingfase ontvingen wij 210 van de beoogde 232 vragenlijsten retour (zie tabel 2.1). Een volledige respons was niet haalbaar ondermeer omdat een jongere is overleden. Vooral naar de ongeveer 30 gevallen die waren verhuisd is door jobcoaches/begeleiders langer gezocht om gegevens over de participatiestatus te verkrijgen. Dat geldt ook voor de ruim 30 jongeren die niet langer ondersteuning ontvangen vanuit het re-integratiebedrijf. Van de 210 jongeren waarvan we een vragenlijst ontvingen is voor 19 jongeren de exacte participatiestatus op de vierde meting (T4) onbekend. Vijftien jongeren hebben een onbekende participatiestatus en vier een onbekende status wat betreft vast of tijdelijk werk, dit maakt dat we uiteindelijk van 191 mensen een participatiestatus op de vierde meting konden vaststellen (zie tabel 2.2).

Tabel 2.1: Overzicht respons vier metingen.

Tijdstip	T1	T2	T3	T4
Respons	232	208 (199 jongeren)	193	210

Tabel 2.2: Overzicht groep jongeren waarvan participatiestatus bekend is.

Tijdstip	T1	T2	T3	T4
Participatiestatus	232	206	193	191

Van 191 jongeren hebben we hun participatiestatus op de vierde meting die we kunnen vergelijken met de situatie bij de eerste meting. Dit noemen we ‘het werkbestand’.

Uitgaande van alle vier de metingen zijn er 159 personen waarvan we op alle vier de tijdstippen gegevens hebben over participatiestatus (voor de andere variabelen kan het zijn dat niet alles is ingevuld, dan wordt het bestand waarop we de analyses uitvoeren dus kleiner). Dit noemen we ‘het analysebestand’. Deze groep gebruiken we voor het volgen van de routes naar werk die de jongeren in de tijd hebben gevolgd.

Wat betreft de selectieve uitval van jongeren hebben we geen bijzonderheden kunnen vaststellen. Dit is verder beschreven in paragraaf 2.2.3.

Van elke jongere in het analyse bestand beschikken we over in totaal 6 vragenlijsten. Omdat deze ook veel opmerkingen van de jongere zelf en de jobcoach/begeleider bevatten, kunnen we ontwikkelingen per jongere volgen. Behalve de vier metingen hebben we van 30 werkende jongeren ook de beschikking over verslagen van interviews met hun werkgever. Dit geeft ons de mogelijkheid om de cijfers die we in deze rapportage vermelden te interpreteren en problemen van deze jongeren en hun werkgevers beter te begrijpen (zie bijvoorbeeld Box 1.1 Hans).

2.2.1 *Respons per re-integratiebedrijf*

De respons is voor 45% afkomstig van De Overstap. Sterk in Werk is verantwoordelijk voor 40% van de respondenten. Het kleinere bedrijf Zuidwester voor werk heeft 16% van de respondenten aangeleverd. Deze percentages zijn tamelijk constant over de vier metingen.

Tabel 2.3: Respons per instelling.

	T1	T2	T3	T4
De Overstap	99 (43%)	93 (45%)	85 (44%)	95 (45%)
Sterk in Werk	97 (42%)	84 (40%)	67 (35%)	82 (39%)
Zuidwester voor werk	36 (16%)	31 (15%)	33 (17%)	33 (16%)
Overig	-	-	8 (4%)	-
Totaal	232 (100%)	208 (100%)	193 (100%)	210 (100%)

2.2.2 *Participatiestatus op tijdstip vier*

Voor 191 jongeren op tijdstip vier hebben we informatie over hun participatiestatus. In tabel 2.4 is een overzicht opgenomen.

Tabel 2.4: Participatiestatus tijdstip 4.

Participatiestatus		Tijdstip 4	
		n	%
5	Vast werk	60	31,4
4	Tijdelijk werk	46	24,1
3	Stages, werkervaringsplaatsen	1	0,5
2	Scholing, voortraject	26	13,6
1	Sociale activiteit met behoud van uitkering (vrijwilligerswerk/SW)/diagnose traject	16	8,4
0	(Tijdelijk) niet actief, hulpverlening, dagbesteding	42	22
Totaal		191	100

Er is weinig bekend over de arbeidssituatie van de overige jongeren. Wel is bekend dat een jongere is geëmigreerd (n=1), dat twee aanvankelijk wel zijn aangemeld, maar nooit echt zijn gestart met een traject (n=2) en een respondent (na meting 1) niet wenst mee te doen aan het onderzoek (n=1). Een aantal jongeren is ook na lang zoeken door re-integratiebedrijven niet achterhaald (n=10). Over 22 personen zijn door de re-integratiebedrijven geen gegevens aangeleverd.

2.2.3 *Selectieve uitval*

We zijn nagegaan in hoeverre de responsgroep afwijkt van de jongeren waarvan we de participatiestatus niet weten. De groep jongeren waarvan we op T1 en T4 de status weten (n=191) wijkt niet significant af van de uitvallers qua leeftijd en geslacht. Wel zitten er in deze groep naar verhouding wat minder allochtone jongeren, en ook minder jongeren met een psychische stoornis.

Ook voor de groep jongeren waarvan we voor alle vier de tijdstippen een participatiestatus hebben (n=159) zijn we nagegaan in hoeverre deze groep afwijkt van de jongeren waarvan we dit niet weten. De man/vrouw verhouding in het 'analyse bestand' is schever verdeeld. De verhouding is ongeveer 30% vrouwen versus 70% mannen ten opzicht van de verdeling 40%-60% onder de groep uitvallers. De jongeren in het analysebestand zijn over het algemeen iets ouder en hebben minder vaak een psychische stoornis. Verder is het opvallend dat de jongeren in het analysebestand op T1 minder vaak stage liepen, op T3 en T4 minder vaak op trede nul zaten en op T4 vaker tijdelijk werk deden. In bijlage C zijn de tabellen waaruit we het bovenstaande afleiden weergegeven.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de vierde meting in relatie tot de vorige metingen. De volgende onderzoeksvragen staan hierbij centraal:

1. *Wat is de huidige participatiestatus van de jongeren en wat is de verandering ten opzichte van de participatiestatus bij de eerdere drie metingen in de voorafgaande twee jaar?*
2. *Welke routes hebben de jongeren afgelegd naar werk, welke persoonlijke ondersteuning kregen zij daarbij en hoe duurzaam was de werkaanvaarding?*
3. *Welke factoren dragen bij aan het verbeteren of behouden van de participatiestatus van jongeren/adolescenten en welke factoren zijn van invloed op verslechtering van participatiestatus?*

Vraag 1 naar de participatiestatus komt aan bod in de eerste paragraaf. In paragraaf 3.2 kijken naar de routes die de jongeren hebben doorlopen, in paragraaf 3.3 naar de ondersteuning die zij kregen en in 3.4 naar de duurzaamheid van de werkaanvaarding. Voor het antwoord op de derde onderzoeksvraag kijken we in paragraaf 3.5 eerst naar welke factoren bivariaat samenhangen met het verbeteren of behouden van de participatiestatus en vervolgens in paragraaf 3.6 naar factoren welke onafhankelijk van andere de participatiestatus en arbeidsgedrag beïnvloeden. De resultaten worden samengevat in paragraaf 3.7 en hoofdstuk 4.

3.1 Huidige participatiestatus

De (verandering van) participatiestatus is in dit onderzoek het centrale concept. Deze paragraaf gaat daar nader op in. Behoud en verbetering van de participatiestatus van de persoon is de doelstelling van begeleiding naar en bij werk. We onderscheiden zes arbeidsparticipatieposities. Van laag naar hoog zijn dit:

0. Jongere (tijdelijk) niet actief, dagbesteding, is doorverwezen naar hulpverlening of wachtlijst SW.
1. Werken ‘met behoud van ‘uitkering’ (vrijwilligerswerk, integraaltraject, maatschappelijk nuttige activiteiten, SW).
2. Scholing, voortraject (taal cursus, sollicitatiecursus, bemiddeling).
3. Begeleide stage of leerwerktrajecten (BOL, BBL, Proefplaatsing).
4. Tijdelijk regulier werk (met of zonder begeleiding).
5. Vast regulier werk (met of zonder begeleiding).

De participatiestatus is op alle vier de meetmomenten in kaart gebracht. In bijlage B is een gedetailleerd overzicht weergegeven van de participatiestatus op T4 van alle 232 jongeren. Hieronder beschrijven we deze in het kort. De meeste panelleden verrichten gangbare arbeid met persoonlijke ondersteuning (n=92) of zonder begeleiding (n=18), waarvan één met een voorziening (werkplekaanpassing). Een aantal jongeren zit op school of studeert nog (n=11) of volgt een re-integratietraject (traject gericht op werkvaardigheden) (n=14) of een voortraject voor extra hulp in verband met verslaving/schulden etc. (n=1). Er is één jongere die een stage volgt (n=1).

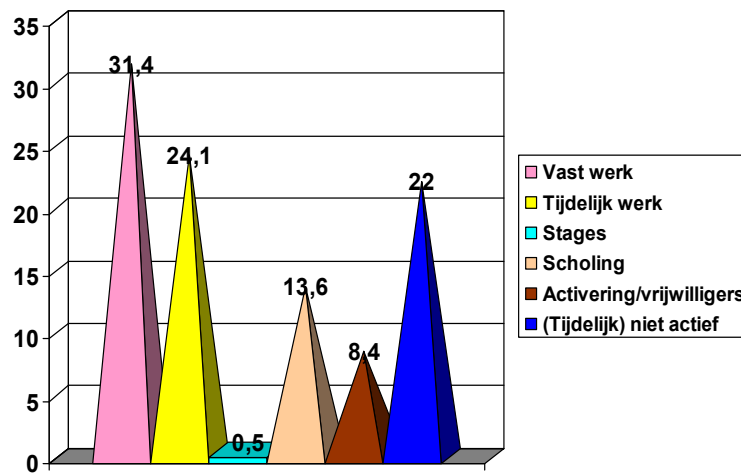
Een deel van de jongeren zit nu in de categorie sociale activiteit met behoud van uitkering. Daaronder vallen ook de Sociale Werkvoorziening (SW) (n=12) en vrijwilligerswerk (n=4).

Ruim 20% van de jongeren is (tijdelijk) niet actief en wordt op het moment niet begeleid naar arbeid of zit vooral in een zorgtraject. Dit kan worden onderscheiden in 'dagbesteding' (n=15), 'niet begeleid' (n=19), waarvan overigens enkelen in het verleden wel werkervaring hebben opgedaan (n=5). Anderen staan op de SW wachtlijst (n=5), zitten in de gevangenis of in een justitiële inrichting (n=1) of in de geestelijke gezondheidszorg opgenomen (n=2).

De positie van de jongeren die niet worden geactiveerd of in een zorgtraject zitten hoeft niet blijvend te zijn, zoals we in de volgende hoofdstukken nog zullen bespreken.

Van 191 personen hebben we gegevens over hun participatiestatus op T1 en T4 (Werkbestand, n= 191). Tabel 2.4 en figuur 3.1 geven een overzicht van de participatiestatus bij de laatste meting in september 2010 (T4).

Figuur 3.1: Participatiestatus bij vierde meting (percentages, werkbestand, n= 191).

In tabel 3.1 wordt een overzicht gegeven van de participatiestatus per meetmoment van degenen waarover we op vier meetmomenten gegevens hebben (Analysebestand, n= 159).

Tabel 3.1: Participatiestatus voor de vier metingen.

Participatiestatus	T1		T2		T3		T4	
	n	%	n	%	n	%	n	%
0 (Tijdelijk) niet actief, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	-	-	3	1,9	8	5,0	31	19,5
1 Sociale activiteit met behoud van uitkering (vrijwilligerswerk/SW)/diagnose voortraject	3	1,9	17	10,7	18	11,3	14	8,8
2 Scholing, voortraject	25	15,7	19	11,9	20	12,6	21	13,2
3 Stages	31	19,5	26	16,4	18	11,3	-	-
4 Tijdelijk werk	70	44,0	67	42,1	55	34,6	43	27,0
5 Vast werk	30	18,9	27	17,0	40	25,2	50	31,4
Totaal	159	100,0	159	100,0	159	100,0	159	100,0

Uit tabel 3.1 blijkt dat het aandeel jongeren dat vast werk doet, is toegenomen en het aandeel jongeren dat tijdelijk werkt, is afgenomen. Ook het percentage jongeren dat stage loopt, is over de tijd afgenomen. Het aandeel jongeren dat scholing volgt, is redelijk stabiel gebleven. Het aandeel jongeren in de categorie (sociale) activering nam toe tussen T1-T2 en tussen T2-T3, maar tussen T3-T4 is een daling zichtbaar. Opvallend is dat er tussen T2-T3 en tussen T3-T4 een duidelijke toename is te zien van het aantal jongeren dat (tijdelijk) niet wordt geactiveerd en alleen zorghulp ontvangt.

Een belangrijke vraag is nu, naar welke trede op de participatieladder degenen op stage en werkervaringsplaatsen en scholing zijn toegestroomd? Zijn zij degenen die nu niet geactiveerd worden of vrijwilligers werk doen? Een andere relevante vraag is: wat was de participatiestatus van degenen die nu onder aan de ladder staan? En tot slot welke route hebben de werkenden afgelegd? Hier komen we in de volgende paragrafen op terug.

Box 3.1: Christian

Christian is 27 jaar oud en heeft volgens medische diagnoses een verstandelijke handicap en autisme stoornissen. Hij werkt in zijn laatste verlenging van een tijdelijk arbeidscontract dat binnenkort wordt omgezet in een vast contract. Christian voldoet (bijna) aan alle functie-eisen en kan steeds meer taken zelfstandig en werkt netjes. Voor het aannemen van Christian spelen voor zijn werkgever de kosten een rol, hij is goedkoop. De werkgever ziet in Wajongeren een mogelijke wervingsgroep, subsidies van UWV spelen daarbij een rol. Voor Christian is geen speciale functie gecreëerd, hij moet het bestaande werk goed kunnen uitvoeren. Een andere jongere die de werkgever heeft geprobeerd was geen succes.

Hoewel Christian aan de eisen voldoet kan volgens de werkgever zijn handicap nog een probleem gaan opleveren en ook zijn gebrek aan motivatie.

Christian verricht momenteel gangbare arbeid met steun gedurende 40 uur per week. Hij wordt volgens zijn jobcoach voldoende gestimuleerd om te werken door zijn ouders en ook vanuit zijn omgeving. Hij woont zelfstandig, en ontvangt daarbij hulp. Volgens de jobcoach is zijn werkgedrag in de tijd verbeterd. Met zijn gedragsmoeilijkheden gaat het goed, maar soms is hij angstig en vaak sociaal beperkt. Ook volgens zijn begeleider kan de gedragsstoornis het in de toekomst lastig maken om te blijven werken.

Volgens de eerste twee metingen bij Cristian is zijn zelfvertrouwen vooruit gegaan. Hij was positief over de begeleiding bij werk en wonen en hij was duidelijk positiever geworden

3.2 Routes

Er zijn voor de paneljongeren twee veel gevolgde routes te onderscheiden. De eerste is de route *omhoog* van scholing en voortraject naar stage en werkervaringsplaats en vervolgens naar een baan met een tijdelijk arbeidscontract, gevolgd door een vast contract. De meeste van de jongeren die succesvol aan het werk kwamen doorliepen deze route, met soms een korte periode van terugval. Dit beeld wordt bevestigd door de retrospectieve vragen die we stelden aan degenen die al aan het werk waren, hun begeleiders en werkgevers. De tweede route is de terugval vanuit één van de vier hogere posities naar een positie in de zorg of hulpverlening of vrijwilligerswerk en sociale werkvoorziening. Op basis van deze routes kunnen grofweg vier groepen worden onderscheiden:

- Groep 1: participatiestatus neemt af van stage/opleiding naar (tijdelijk) niet actief, alleen hulp en/of zorg.
- Groep 2: participatiestatus neemt af van (tijdelijk) werk naar (tijdelijk) niet actief, alleen hulp en/of zorg.
- Groep 3: participatiestatus neemt toe van opleiding/stage naar tijdelijk/vast werk.
- Groep 4: participatiestatus blijft gelijk.

Voor de jongeren uit groep 1 en groep 3 die op T1 een stage- of werkervaringsplaats hadden of scholing volgden is nagegaan welke participatiestatus zij hadden op de navolgende tijdstippen. Hierbij zijn we uitgegaan van de jongeren waarvan we op T1 tot en met T4 een participatiestatus hebben.

Tabel 3.2: Participatiestatus T1 t/m T4 voor de jongeren die op T1 scholing of stage volgden (n=56).

Participatiestatus		T1		T2		T3		T4	
		n	%	n	%	n	%	n	%
0	Zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	-	-	2	3,6	6	10,7	25	44,6
1	Sociale activiteit met behoud van uitkering (vrijwilligerswerk/SW)/ diagnose-voortraject	-	-	10	17,9	12	21,4	6	10,7
2	Scholing, voortraject	25	44,6	18	32,1	14	25,0	11	19,6
3	Stages	31	55,4	22	39,3	12	21,4		
4	Tijdelijk werk	-	-	4	7,1	8	14,3	9	16,1
5	Vast werk	-	-	-	-	4	7,1	5	8,9
Totaal		56	100	56	100	56	100	56	100

Uit tabel 3.2 blijkt dat geheel volgens de verwachting het aantal jongeren dat scholing of stage volgt, afneemt per tijdstip. Van de jongeren die scholing of stage volgden op T1 (n=56) doet de meerderheid dit nog steeds op T2 (71%). Wel is 18% van de jongeren teruggevallen naar sociale activiteit of naar trede nul (4%). Daar staat tegenover dat 7% van de jongeren tijdelijk werk is gaan doen. Op T3 doet eveneens het merendeel (46%) scholing of stage, maar is een hoger percentage teruggevallen naar trede 0 (10%), en naar trede 1, sociale activiteiten (21%). Tevens zijn meer jongeren gaan werken en werkt er een aantal jongeren vast. Op T4 volgt 20% nog scholing en zijn er geen jongeren meer die stage volgen. Het merendeel van de jongeren (55%) is teruggevallen naar trede 0 en 1. Maar ook het aandeel jongeren dat tijdelijk of vast werkt is toegenomen: 25% van de groep die op T1 scholing volgden of een stage is op T4 (tijdelijk) aan het werk.

3.2.1 *Herkomst van jongeren die op T4 niet worden geactiveerd*

Alle jongeren die op trede 0 (tijdelijk niet actief, zorg-/hulpverlening) of trede 1 (sociale activering, vrijwilligerswerk, SW) terecht komen, daalden in participatiestatus. In de vorige paragraaf zagen we dat een groot deel van de jongeren die eerst scholing of stage volgden zijn teruggestroomd naar trede 0 ((tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen) of trede 1 (activering, vrijwilligerswerk). De vraag is, wat was de participatiestatus van degenen die nu op trede 0 staan (tabel 3.3)?

Tabel 3.3: Participatiestatus van jongeren in alleen zorg en hulpverlening, dagbesteding en wachtlijst SW op T4 (trede 0).

Participatiestatus	T1		T2		T3		T4	
	n	%	n	%	n	%	n	%
0 Zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	-	-	-	-	4	12,9	31	100
1 Sociale activiteit met behoud van uitkering (vrijwilligerswerk/SW)/ diagnose-voortraject	1	3,2	7	22,6	5	16,1	-	-
2 Scholing, voortraject	10	32,3	9	29,0	10	32,3	-	-
3 Stages	15	48,4	10	32,3	6	19,4	-	-
4 Tijdelijk werk	5	16,1	5	16,1	6	19,4	-	-
5 Vast werk	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	31	100	31	100	31	100	31	100

Jongeren die op T4 zijn teruggevallen naar (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen (op trede 0) zijn vooral de jongeren die op T1, T2 en T3 stage liepen of scholing volgden. Daarnaast zijn er een paar (5) jongeren afkomstig uit tijdelijk werk. Een aantal jongeren dat daalde naar trede 0 viel daarvoor (op T2, T3) nog terug op sociale activiteit met behoud van uitkering (trede 1).

3.2.2 *Herkomst van jongeren die op T4 tijdelijk of vast werk hebben*

Welke route de (n=93) jongeren hebben afgelegd die op T4 werken, is nagegaan door vast te stellen wat zij deden voordat zij werkten (tabel 3.4).

Tabel 3.4: Participatiestatus voor jongeren die op T4 tijdelijk of vast werk doen.

Participatiestatus	T1		T2		T3		T4	
	n	%	n	%	n	%	n	%
0 Zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	-	-	1	1,1	2	2,2	-	-
1 Sociale activiteit met behoud van uitkering (vrijwilligerswerk/SW)/ diagnose-voortraject	1	1,1	3	3,2	3	3,2	-	-
2 Scholing, voortraject	7	7,5	4	4,3	5	5,4	-	-
3 Stages	7	7,5	9	9,7	6	6,5	-	-
4 Tijdelijk werk	50	53,8	51	54,8	42	45,2	43	46,2
5 Vast werk	28	30,1	25	26,9	35	37,6	50	53,8
Totaal	93	100	93	100	93	100	93	100

Het merendeel van deze jongeren (82%) werkte ook al op T1 t/m T3. Van de werkenden op T4 was ongeveer 15% niet aan het werk op T1. Enkelens zijn afkomstig van trede 0 en 1 op T2 en T3. Dat lijkt een positief teken. Deze jongeren zijn mogelijk tijdelijk niet geactiveerd of hebben vrijwilligerswerk gedaan en zijn vervolgens gaan werken. Verder volgde een aantal jongeren eerder scholingstrajecten of liep stage (beide 7,5% op T1).

3.2.3 *Participatiestatus verandering T1-T4*

In de vorige rapportage 'routekaart naar werk' keken we naar de verandering van participatiestatus tussen de tijdstippen; of jongeren omhoog, omlaag of gelijk blijven in participatiestatus en met welke factoren deze transitie samenhangen²⁶. Met de vierde meting kunnen we ook kijken naar de veranderingen tussen T1 en T4. Deze transitie

²⁶ Zie eerste rapportage (De Vos ea, 2010a) paragraaf 4.4.2.

zijn weergegeven in tabel 3.5 en tabel 3.6. Hierbij zijn we dus uitgegaan van de jongeren waarvan we op tijdstip T1 en T4 gegevens hebben over hun participatiestatus (n=191).

Tabel 3.5: Verandering participatiestatus T1-T4.

Verandering in participatiestatus	T1-T4	
	n	%
Omlaag	81	42,4
Gelijk	64	33,5
Omhoog	46	24,1
Totaal	191	100,0

Ongeveer één derde van de jongeren behoudt dezelfde status als op T1, wel is het mogelijk dat zij op T2 en T3 een andere status hadden. Een groot gedeelte (ruim 40%) gaat omlaag ten opzichte van de eerste meting. Echter ook een aanzienlijk deel (24%) gaat omhoog.

Tabel 3.6: Verandering participatiestatus T1-T4 afgezet tegen de participatiestatus T1²⁷.

	Verandering in participatiestatus T1-T4			
	<i>dalers</i>	<i>blijvers</i>	<i>stijgers</i>	<i>Totaal</i>
N:	81	64	46	191
%:	42%	34%	24%	100%
Werkkladder T1 [N=191]				
Werken met behoud van uitkering	2,5%	3,1%	2,2%	2,6%
Scholing, voortraject	18,5%	9,4%	19,6%	15,7%
Stages	40,7% ▲	0% ▼	23,9%	23,0%
Tijdelijk werk	29,6% ▼	48,4%	54,3% ▲	41,9%
Vast werk	8,6%	39,1%		16,8%

Uit tabel 3.6 kunnen we opmaken dat jongeren die op T1 een stage volgden relatief vaker omlaag gaan in participatiestatus. Uiteraard is een stage tijdelijk, maar als zij de ideale route hadden gevolgd waren zij gestegen en gaan werken. Jongeren die tijdelijk werk deden op T1 stijgen juist relatief vaker in participatiestatus. Jongeren die op T1 vast werk hebben, behouden vaak deze positie.

3.2.4 *Werkenden op T1 en T4 en verandering in contractomvang*

Duurzaam aan het werk is uiteindelijk het doel van de begeleiding van Wajongers. Echter binnen de groep jongeren die werken zit ook een grote variatie wat betreft de omvang van het contract. Sommigen werken fulltime anderen werken maar een paar uur per week (zie tabel 3.7).

²⁷ Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: p<0,05 (en ▼): significant hoge (lage) percentages. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

Tabel 3.7: Omvang contract voor de jongeren die op T1 en T4 werken.

	T1			T4		
	Tijdelijk	Vast	Totaal	Tijdelijk	Vast	Totaal
Aantal uren	55	29	84	35	49	84
1 t/m 16	1,8%	6,9%	3,6%	8,6%	6,1%	7,1%
17 t/m 24	20,0%	13,8%	17,9%	28,6%▲	6,1%▼	15,5%
25 t/m 32	45,5%	31,0%	40,5%	17,1%▼	42,9%▲	32,1%
33 t/m 40	32,7%	48,3%	38,1%	45,7%	44,9%	45,2%
	100	100	100	100	100	100

Uit tabel 3.7 kan worden opgemaakt dat het aandeel jongeren dat 25 t/m 32 uur per week werkt, is afgenomen van 41% op T1 naar 32% op T4. Het aandeel jongeren dat 33 t/m 40 uur per week werkt, is juist toegenomen van 38% op T1 naar 45% op T4. Een deel van de jongeren die zowel op T1 als T4 werken, zijn meer uren gaan maken. Om hier een beter beeld van te krijgen geeft tabel 3.8 de verandering in contractomvang weer voor de jongeren die zowel op T1 als op T4 werken.

Tabel 3.8: Verandering in omvang contract voor de jongeren die op T1 en T4 werken²⁸.

	Werkkladder T4		
	Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	Vast werk met of zonder begeleiding	Totaal
Verandering in aantal uren werken T1-T4			
minder uren	32,4%	22,4%	26,5%
evenveel uren	38,2%	44,9%	42,2%
meer uren	29,4%	32,7%	31,3%
N	34	49	83

Van de jongeren die zowel op T1 als T4 werken (n=83) is 27% minder gaan werken, 42% evenveel blijven werken en 31% meer uren gaan werken. Er zijn geen verschillen tussen jongeren die tijdelijk of vast werken op T4.

3.3 Persoonlijke ondersteuning

Alle jongeren ontvingen begeleiding bij de start van het traject op T1, waarvan de meerderheid (69%) al langer dan een jaar (Zie ook eerste rapportage). Van de jongeren die op T4 werken, doet 7% (18 van de 232) dat zonder begeleiding. Gezien de afstand tot de arbeidsmarkt van deze jongeren veronderstellen we dat zolang zij geen vast contract hebben het belangrijk is dat zij begeleiding blijven ontvangen. Met andere woorden, hoe langer de jongeren worden begeleid, des te beter hun positie op de arbeidsmarkt wordt.

Volgens de begeleiders zou in de toekomst een klein deel zonder persoonlijke ondersteuning aan het werk kunnen (komen) (6%).

²⁸ Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: p<0,05 (en ▼): significant hoge (lage) percentages. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

Al met al blijkt dat een ruime meerderheid op T4 meer dan 3,5 jaar begeleiding heeft ontvangen. Over het algemeen zijn de jongeren tevreden over de persoonlijke ondersteuning, hoewel de dalers wat minder tevreden zijn.

Een meerderheid krijgt ook ondersteuning op andere levenssterreinen (zie eerste rapportage). Zo woont 54% nog bij de ouders in, 13% in een instelling en 7% woont beschermd. 39% krijgt begeleiding bij het wonen en 7% krijgt begeleiding bij reizen.

3.4 Duurzaamheid van werkaanvaarding

3.4.1 Duur arbeid verricht voor start traject

De jongeren die werken bij de start van het onderzoek op T1 variëren in de mate van werkervaring. Het aantal jaren werkervaring op T1 voor de werkenden op T1 is afgezet tegen de verandering van participatiestatus tussen T1-T4 (tabel 3.9).

Tabel 3.9 Aantal jaar werkervaring werkenden op T1 en verandering participatiestatus (n=112)²⁹.

	Verandering participatiestatus T1-T4			
	Dalers	Blijvers	Stijgers	Totaal
Werkervaring op T1				
minder dan een jaar	32,3%	19,6%	24,0%	24,1%
jaar	38,7%	25,0%	28,0%	29,5%
twee jaar	16,1%	26,8%	40,0%	26,8%
meer dan 2 jaar	12,9%	28,6%▲	8,0%	19,6%
N	31	56	25	112

Uit de tabel 3.9 kan worden opgemaakt dat van de werkenden op T1 vooral de werkenden met meer dan 2 jaar werkervaring gelijk blijven in participatiestatus.

Vooraf diegenen die kort aan het werk zijn met een tijdelijk contract verliezen hun baan vaak binnen een jaar. Hoe langer men aan het werk is hoe duurzamer de arbeid blijkt te zijn. De groep die al 2 tot 8 jaar aan het werk was (15% van het bestand) bleef voor het grote merendeel aan het werk (90%).

3.5 Factoren die samenhangen arbeidsparticipatiestatus en verandering

In deze paragraaf schetsen we een beeld van de jongeren, hun participatiestatus en statusverandering. Dit doen we eerst aan de hand van bivariate analyses, waarbij we telkens naar de relatie tussen twee variabelen kijken en vervolgens met multivariate analyses, waarbij we kijken naar de relatie gecorrigeerd voor de effecten van de overige factoren. We presenteren allereerst een overzicht van de variabelen die bivariaat samenhangen met de participatiestatus op T1. In de paragrafen daarna (3.5.2-3.5.3) lichten we een aantal aspecten er nader uit.

²⁹ Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: p<0,05 (en ▼): significant hoge (lage) percentages. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

3.5.1 *Participatiestatus en kenmerken op T4*

In bijlage D zijn twee tabellen weergegeven waarin respectievelijk de variabelen op T1 zijn afgezet tegen de participatiestatus op T4 en de variabelen die op T4 zijn gemeten zijn afgezet tegen de participatiestatus op T4. Uit deze tabellen kunnen een aantal kenmerken per participatiestatus worden afgeleid. We geven hier een korte samenvatting.

Trede 0: Gedaald naar tijdelijk niet actief, zorg/hulpverlening/dagbesteding

Alle jongeren die op T4 op deze treden staan, zijn gedaald in participatiestatus. Ten opzichte van degenen op hogere treden zijn zij relatief jonger, vaker woonachtig in een instelling en ontvangen vaker psychiatrische zorg. Verder scoren ze hoger op gedragsmoeilijkheden en lager op werkgedrag en zelfbeeld. Daarnaast hebben ze minder werkervaring. De toekomstverwachting dat zij op langere termijn zullen kunnen werken, is slecht (> 2 jaar tot nooit).

Trede 1: Gedaald naar sociale activering

Jongeren met deze participatiestatus zijn vaker vrouw (60%), en zij scoren lager op zelfvertrouwen. Ook deze groep jongeren scoort lager op werkgedrag en zelfbeeld. De maximaal haalbare baan is vaker sociale werkvoorziening. De toekomstverwachting dat zij op langere termijn zullen kunnen werken, is slecht (> 2 jaar tot nooit).

Trede 2: Scholing/traject

Jongeren die op T4 scholing of een voortraject volgen, scoren wat hoger op depressie en angst dan gemiddeld. De toekomstverwachting voor deze jongeren is positief. Volgens de begeleider kan het merendeel binnen 1-2 jaar aan het werk. Wel scoren deze jongeren wat lager op zelfbeeld dan gemiddeld.

Trede 3: Stage

Op T4 volgde slechts 1 jongere een stage. Daarom doen we er geen uitspraken over.

Trede 4: Tijdelijk werk

Jongeren die tijdelijk werk doen, wonen relatief vaker in de beschermde opvang. Op de andere aspecten wijkt deze groep niet significant af van het gemiddelde.

Trede 5: Vast werk

Jongeren met een vaste baan wonen minder vaak in een instelling, en hebben vaker dan gemiddeld geen zorg nodig. Zij scoren lager op depressie en angst en gedragsmoeilijkheden en hoger op zelfvertrouwen, zelfvertrouwen m.b.t. het werk, zelfbeeld, werkintentie en werkgedrag.

3.5.2 *Factoren en verandering van participatiestatus*

Net als in de vorige rapportage 'routekaart naar werk' kijken we ook hier naar de verschillen tussen stijgers, blijvers en dalers (T1-T4) wat betreft een groot aantal factoren dat op T1 is gemeten. In bijlage E is de tabel weergegeven waarin een onderscheid gemaakt wordt tussen jongeren die stijgen in participatiestatus (de stijgers), jongeren die gelijk blijven (de blijvers) en jongeren die dalen in status (de dalers). Opgemerkt dient te worden dat er op T1 geen jongeren op de trede '(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen' waren ingedeeld. De blijvers bevinden zich dus altijd minimaal op trede 1. We vatten de kenmerken van deze jongeren (op T1) hieronder samen.

Stijgers

De jongeren die stijgen in participatiestatus tussen T1 en T4 scoren relatief lager op gedragsmoeilijkheden. Hun ouders en omgeving vinden het relatief vaker zeer belangrijk dat de jongeren aan het werk gaan of blijven. De jongeren doen relatief vaker tijdelijk werk op T1 en vast werk op T4 en bovendien is de verwachting van de begeleider t.a.v. aanvaarding van regulier werk in de toekomst vaker omhoog gegaan tussen T1 en T4.

Blijvers

De jongeren die dezelfde positie behouden tussen T1 en T4 zijn relatief vaker wat ouder (minder vaak in de leeftijdscategorie 16 t/m 19 jaar op T1) en gebruiken minder vaak alcohol of drugs. Verder scoren ze gemiddeld hoger op zelfstandigheid en werkgedrag, ze hebben naar verhouding meer werkervaring, en werken relatief vaker tijdelijk of vast. Tot slot hebben de blijvers op T1 vaak al langer begeleiding ontvangen.

Dalers

De dalers zijn relatief jonger dan de stijgers of blijvers (vaker in de categorie 16 t/m 19 jaar oud) en zijn vaker van allochtone afkomst. Daarnaast ontvangen ze relatief vaker psychische of psychiatrische zorg, wonen ze vaker in een instelling en scoren ze lager op 'geen behandeling en geen zorg nodig'. Ze scoren hoger op angst en gedragsmoeilijkheden en lager op werkintentie. Ook de gemiddelde score op werkgedrag is relatief laag ten opzichte van de blijvers en stijgers. Wat betreft alcohol en drugsgebruik geeft de begeleider minder vaak aan dat de jongere geen alcohol of drugs gebruikt. Verder hebben ze relatief minder werkervaring, en is de verwachting dat de jongere pas op de langere termijn (vaker langer dan 2 jaar) kan werken. Ook is de maximaal haalbare participatiestatus vaker 'Sociale Werkvoorziening'. Wat betreft de participatiestatus valt op dat de dalers op T1 vaker stage lopen. Tot slot is opvallend dat de jongeren die dalen vaak minder lang begeleiding hebben ontvangen op T1.

In de navolgende paragrafen gaan we nader in op een aantal specifieke factoren: leeftijd, werkgedrag, zelfvertrouwen.

3.5.3 *Leeftijd*

Bij de eerste meting was meer dan een derde van de jongeren 20 jaar of jonger (38,3%) en bij de laatste meting was dat nog maar ruim een tiende (12,3%). Het aandeel van 27 jaar en ouder was 1/6de (16,2%) en verdubbelde bijna (29,8%). Leeftijd is een factor van belang bij transitie van school naar werk en de jongere personen in het panel veranderen dan ook vaker van participatiestatus. In de onderstaande tabellen, 3.10 a en 3.10 b, is de leeftijd in categorieën afgezet tegen de participatiestatus op T1 en T4. De jongeren zijn dus twee jaar ouder.

Tabel 3.10 a Leeftijd naar participatiestatus juni 2008*³⁰.

Leeftijd T1	Werkladder op T1					
	Vrijwillig werken met behoud van uitkering, SW	Scholing, voortraject	Stages	Tijdelijk werk	Vast werk	Totaal
· 16-17	0%	4,2%	12,9%▲	1,5%	3,4%	4,5%
· 18-20	33,3%	29,2%	54,8%▲	35,8%	10,3%▼	33,8%
· 21-23	33,3%	33,3%	16,1%	29,9%	34,5%	28,6%
· 24-26	0%	20,8%	12,9%	16,4%	20,7%	16,9%
· 27-29	0%	8,3%	0%	7,5%	13,8%	7,1%
· 30-47	33,3%	4,2%	3,2%	9,0%	17,2%	9,1%
·N	3	24	31	67	29	154

Tabel 3.10 b Leeftijd naar participatiestatus september 2010*.

Leeftijd T4	Werkladder T4					
	(Tijdelijk) niet actief, alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding	Vrijwillig werken met behoud van uitkering, SW	Scholing, voortraject	Tijdelijk werk	Vast werk	Totaal
· 18-20	25,8%▲	0%	21,1%	11,9%	4,1%▼	12,3%
· 21-23	32,3%	61,5%	52,6%	33,3%	40,8%	40,3%
· 24-26	12,9%	0%	15,8%	19,0%	24,5%	17,5%
· 27-29	22,6%	15,4%	5,3%	19,0%	18,4%	17,5%
· 30-49	6,5%	23,1%	5,3%	16,7%	12,2%	12,3%
·N	31	13	19	42	49	154

Jongeren tot en met 20 jaar

Binnen de leeftijdsgroepen zien we een verandering in de participatiestatus. Jongeren tot 20 jaar lopen bij de start van het onderzoek vaker stages of hebben werkervaringplaatsen (tabel 3.10 a). Na twee jaar zijn er geen jongeren tot 20 jaar meer die stage lopen en vallen vooral deze jongeren vaak terug op zorg, hulpverlening, dagbesteding of op de wachtlijst voor de sociale werkvoorziening (42,1%, tabel 3.10 b). Zoals we in latere paragrafen zien, kan dit een moment opname zijn en hoeft dit niet te betekenen dat zij verloren zijn voor de reguliere arbeidsmarkt.

Jongeren van 20 tot 27 jaar

Er is in ons analysebestand vooral een toename van het aandeel werkende jongeren in de leeftijdscategorie 24 tot en met 26 jaar.

³⁰ Percentages zijn rij-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (verticale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: p<0,05 (en ▼): significant hoge (lage) percentages. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

27 jaar en ouder

Van de leeftijdscategorieën van 27 jaar en ouder is een kwart tot een derde bij de laatste meting teruggevallen tot 'zorg' of sociale activering. Vooral de groep van 27 en 29 jaar valt terug naar (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen, maar ook voor deze groep geldt dat dit niet blijvend hoeft te zijn. Dat is waarschijnlijk anders voor de 30-plussers, waarvan ruim een kwart terugvalt naar '(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen' (10,5%) of sociale activering (15,8%). Vooral deze laatste groep gaat waarschijnlijk verloren voor de arbeidsmarkt en belandt mogelijk permanent in dagbesteding, vrijwilligerswerk, SW of andere vormen van activering.

3.5.4 Zelfbeeld van de jongeren volgens de begeleider

In de vragenlijst van de vierde meting zijn vragen over het zelfbeeld van de jongere aan de begeleider gesteld. De vragen zijn: 'de jongere weet waar hij/zij goed in is', 'de jongere weet welk werk hij/zij goed kan doen', 'de jongere weet wat zijn/haar sterke en zwakke kanten zijn' en 'de jongere weet welke activiteiten hij/zij aan kan'. De antwoordcategorieën zijn: helemaal niet mee eens (1) t/m helemaal mee eens (4). De vragen zijn bij elkaar genomen en vormen op deze wijze een betrouwbare schaal (Cronbach's alfa = 0,89).

Helaas konden niet alle begeleiders deze vragen volledig beantwoorden voor alle jongeren. Daarom baseren we ons op de scores voor 140 jongeren.

Tabel 3.11: Zelfbeeld jongere afgezet tegen participatiestatus op T4³¹.

	Participatiestatus T4						Totaal
	In zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	Scholing, voortraject	Stages	Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	Vast werk met of zonder begeleiding	
Zelfbeeld volgens begeleider T4 [Gemiddelde]	2,13 ▼	2,03 ▼	2,14 ▼	--	2,60	2,80 ▲	2,51
N	22	8	16	--	44	50	140

³¹ Gemiddelden zijn getoetst met de t-test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: p<0,05 (en ▼): significant hoge (lage) gemiddelden. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

Uit tabel 3.11 blijkt dat een hogere score op het zelfbeeld samengaat met een hogere participatiestatus. Jongeren met vast werk scoren significant hoger en jongeren die terugvallen naar (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen, sociale activiteiten uitvoeren of scholing/voortraject volgen scoren significant lager dan gemiddeld.

In tabel 3.12 hebben we de score op zelfbeeld afgezet tegen de verandering in participatiestatus tussen T1 en T4.

Tabel 3.12: Zelfbeeld jongeren afgezet tegen verandering op de participatieladder T1-T4³².

	Verandering participatiestatus T1-T4			
	dalers	blijvers	stijgers	Totaal
Zelfbeeld volgens begeleider T4 [Gemiddelde]	2,14 ▼	2,72 ▲	2,68	2,51
N	47	55	38	140

De jongeren die gelijk zijn gebleven in participatiestatus hebben een hogere score op zelfbeeld terwijl de jongeren die zijn gedaald een significant lagere score hebben dan gemiddeld.

We kunnen concluderen dat jongeren die werken en de jongere die stijgen in participatiestatus inderdaad ook hoger scoren op de variabele zelfbeeld. De samenhang met werkgedrag gaan we na in de volgende paragraaf.

3.5.5 *Werkgedrag*

In de vorige rapportage 'Routekaart naar werk' nam de variabele werkgedrag een centrale plaats in. Onder werkgedrag vatten we een aantal thema's met verschillende schalen: stressbestendigheid, leervermogen, zelfstandigheid, productiviteit en afspraken nakomen. In de vierde meting zijn alleen de schalen voor productiviteit (voorbeeld vraag: de jongere maakt zijn werk af in de tijd die daarvoor staat), zelfstandigheid (voorbeeld vraag: de jongere probeert bij problemen zelf eerst een oplossing te vinden) en afspraken nakomen (voorbeeld vraag: de jongeren houdt zich aan de werkafspraken) afgenomen onder de begeleiders. Omdat we nu een voor- en nameting van werkgedrag hebben, kunnen we nagaan of een positieve verandering van werkgedrag tussen T1 en T4 ook samengaat met de verandering van participatiestatus tussen T1 en T4.

In tabel 3.13 is de verschilscore van de drie schalen plus een gemiddelde score van werkgedrag afgezet tegen verandering van participatiestatus. Uit de tabel komt naar voren dat de jongeren bij wie het werkgedrag in positieve zin is toegenomen ook vaker omhoog zijn gegaan in participatiestatus. Jongeren waarbij het werkgedrag in negatieve zin is afgenomen, zijn ook vaker omlaag gegaan in participatiestatus.

³² Gemiddelden zijn getoetst met de t-test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: p<0,05 (en ▼): significant hoge (lage) gemiddelden. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

Tabel 3.13: Verschil scores werkgedrag afgezet tegen verandering participatiestatus T1-T4³³.

	Verandering participatiestatus T1-T4			
	dalers	blijvers	stijgers	Totaal
Verschil score productiviteit	-0,28	-0,08	0,25	-0,05
·N	44	57	39	140
Verschil score zelfstandigheid	-0,19▼	0,19	0,62▲	0,18
·N	47	56	38	141
Verschil score afspraken nakomen	-0,89▼	-0,27	0,00	-0,40
·N	48	55	39	142
Verschil score werkgedrag totaal	-0,46▼	-0,09	0,29▲	-0,11
·N	48	57	39	144

We zijn ook nagegaan wat de relatie is tussen het werkgedrag en het zelfbeeld van de jongeren op T4. Idealiter zouden we willen nagaan of een positieve verandering in zelfbeeld samengaat met een positieve verandering in werkgedrag. Omdat we het zelfbeeld alleen op T4 hebben gemeten, kijken we naar de correlatie tussen het zelfbeeld volgens de begeleider en participatiestatus T4 plus de verandering in participatiestatus tussen T1 en T4 (tabel 3.14).

Tabel 3.14: Correlatie tussen zelfbeeld en werkgedrag.

	Zelfbeeld T4			
	Score T1	n	Verschil score T4-T1	n
Productiviteit	,51*	142	,36*	139
Zelfstandigheid	,67*	143	,48*	141
Afspraken nakomen	,55*	143	,32*	141
Werkgedrag	,71*	145	,47*	143
totaalscore				

*p < ,001

De correlaties tussen de afzonderlijke thema's van werkgedrag en het zelfbeeld op T4 zijn positief en significant (p < ,001). Hoe hoger de score op werkgedrag hoe hoger de score op het zelfbeeld. Daarnaast is er ook een positieve relatie tussen het zelfbeeld op T4 en de verandering van werkgedrag. Een positieve verandering van werkgedrag gaat samen met een hogere score op het zelfbeeld van de jongere op T4. Er zijn dus aanwijzingen dat een hogere score op zelfbeeld leidt tot een hogere score op werkgedrag.

3.5.6 Toekomstverwachting volgens begeleider

In de onderstaande tabel 3.15 is de werkverwachting van de begeleider (termijn waarop begeleider verwacht dat de jongere kan werken) voor de jongeren op T1 afgezet tegen de verandering van participatiestatus tussen T1 en T4 (tabel 3.15).

³³ Idem.

Tabel 3.15: Werkverwachting begeleider op T1 ten opzichte van de verandering in participatiestatus tussen T1-T4³⁴.

	Verandering participatiestatus T1-T4			
	Dalers	Blijvers	Stijgers	Totaal
Verwachting regulier werk T1				
werkt al regulier	38,3%▼	81,0%▲	56,5%	56,8%
< half jaar	14,8%	4,8%▼	19,6%	12,6%
half jaar tot jaar	8,6%	3,2%	6,5%	6,3%
over 1-2 jaar	16,0%▲	4,8%	8,7%	10,5%
2 - 5 jaar	8,6%	3,2%	4,3%	5,8%
> 5 jaar	13,6%▲	3,2%	4,3%	7,9%
N	81	63	46	190

Uit deze tabel kan worden opgemaakt dat de jongeren waarvan de begeleider op T1 verwachtte dat deze pas op langere termijn zouden kunnen werken (over 1 of meer jaar) vaker omlaag zijn gegaan in participatiestatus.

Daarnaast hebben we ook gekeken naar de verwachting van de begeleider op T4 afgezet tegen de participatiestatus op T4 (zie bijlage D). Van bijna de helft van degenen die ‘terugvallen naar (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen’ is de begeleider van oordeel dat zij op termijn in een reguliere baan aan het werk kunnen.

3.6 Welke factoren zijn vooral van invloed op de verandering van participatiestatus tussen T1-T4?

In de vorige paragrafen presenteerden we resultaten van de bivariate analyses van relaties tussen factoren en posities op de participatieladder. Factoren die gerelateerd zijn aan de (verandering van) *participatiestatus* kunnen echter onderling aan elkaar gerelateerd zijn. Om te achterhalen welke variabelen echt van belang zijn, verrichten we multivariate analyses. Hierbij nemen we de variabelen mee die centrale concepten in ons onderzoeksmodel zijn: psychisch welbevinden (depressie en angst), zelfvertrouwen m.b.t. het werk, zelfsturing, werkintentie en tevredenheid met de begeleiding³⁵. Daarnaast is een keuze gemaakt uit de variabelen gemeten op T1 die samenhangen met de verandering van participatiestatus tussen T1-T4: leeftijd, herkomst, medische zorg, gedragsmoeilijkheden, drugsgebruik en werkgedrag. Geslacht nemen we als controle variabele mee. Variabelen die direct samenhangen met de participatiestatus (o.a. werkervaring, maximaal haalbare baan, verwachting m.b.t. werk) en geringe spreiding hebben (arbeidsoriëntatie van ouders en anderen) nemen we niet mee. De resultaten van de multivariate-analyses zijn weergegeven in tabel 3.16.

Uit de analyse komt naar voren dat geslacht sterk samenhangt met de verandering van participatiestatus. Vrouwen gaan vaker omlaag in participatiestatus, mannen blijven vaker gelijk of stijgen. Dit kwam ook uit de analyses waarbij we de verandering in participatiestatus tussen T1-T2 en T1-T3 bekeken. De andere variabelen hangen niet onafhankelijk samen met de verandering in status.

³⁴ Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: ‘subgroep’ vs ‘overige cases’. ▲: $p < 0,05$ (en ▼): significant hoge (lage) percentages. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

³⁵ Deze aanpak is verantwoord in de eerste rapportage Routekaart naar werk.

Tabel 3.16: Logistische regressie analyse: omlaag in participatiestatus versus gelijk of omhoog in status tussen T1 en T4 (OR) n=132.

	OR	(95% CI)	
Geslacht (ref= man)	2.58*	1.01	6.60
Leeftijd t/m 19 jaar (ref= 20 t/m 24 jaar)	1.68	.59	4.79
Leeftijd 25 jaar en ouder (ref= 20 t/m 24 jaar)	1.24	.48	3.23
Etniciteit (ref=autochtoon)	.40	.04	4.06
Tevredenheid begeleiding	.87	.44	1.70
Psychische of lichamelijk behandeling (ref=geen behandeling en niet nodig)	2.23	.89	5.55
Geen behandeling wel nodig (ref=geen behandeling en niet nodig)	.67	.15	3.08
Verslaving (alcohol/drugs) (ref=geen verslaving)	1.49	.46	4.81
Depressie	.78	.35	1.75
Angst	1.43	.51	3.97
Gedragsmoeilijkheden	1.29	.37	4.49
Zelfsturing	1.62	.94	2.79
Zelfvertrouwen m.b.t. werk	.86	.36	2.05
Werkintentie	.54	.23	1.30
Werkgedrag	.74	.47	1.15
<i>Nagelkerke R2</i>	.205		

*p < .05, **p < .01

3.6.1 *Effect van verandering van participatiestatus op werkgedrag*

Onze hypothese is dat het werkgedrag van jongeren verbetert als zij over een langere periode (T1-T4) hun participatiestatus behouden of verbeteren. In tabel 3.17 zijn de resultaten van een regressie analyse weergegeven. Met deze analyse gaan we na of de verandering van participatiestatus samenhangt met *werkgedrag* op T4, gecorrigeerd voor werkgedrag op T1 en de bovengenoemde variabelen.

Tabel 3.17: Lineaire regressie analyse voor werkgedrag op T4 (gestandaardiseerde b-coëfficiënten) n=105.

	B
Geslacht (ref= man)	,00
Leeftijd t/m 19 jaar (ref= 20 t/m 24 jaar)	,15
Leeftijd 25 jaar en ouder (ref= 20 t/m 24 jaar)	-,20
Etniciteit (ref=autochtoon)	-,39
Tevredenheid begeleiding	,19
Psychische of lichamelijk behandeling (ref=geen behandeling en niet nodig)	,02
Geen behandeling wel nodig (ref=geen behandeling en niet nodig)	-,16
Verslaving (alcohol/drugs) (ref=geen verslaving)	-,67*
Depressie	,11
Angst	-,09
Gedragsmoeilijkheden	,00
Zelfsturing	,20
Zelfvertrouwen m.b.t. werk	,47*
Werkintentie	-,42
Werkgedrag T1	,30**
Verandering werkladder T1-T4 (ref=gelijk of omhoog)	-,65**
<i>Adj. R2</i>	.223

*p < .05, **p < .01

Jongeren die stijgen of gelijk blijven in participatiestatus hebben een positieve verandering van werkgedrag en jongeren die omlaag gaan in status worden gekenmerkt door een negatieve verandering in werkgedrag. Daarnaast speelt zelfvertrouwen in het werk een rol. Jongeren die meer zelfvertrouwen hebben op T1 scoren significant hoger op werkgedrag op T4. Tot slot blijkt verslaving (gebruik van alcohol en drugs) een negatief effect te hebben op werkgedrag. Jongeren die volgens begeleiders op T1 alcohol of drugs gebruikten, scoren significant lager op werkgedrag op T4.

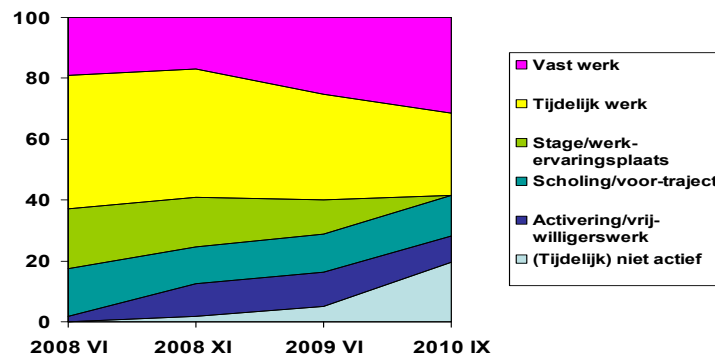
3.7 Samenvatting resultaten

Huidige positie

Het overzicht van de arbeidsparticipatiepositie van panelleden toont dat het aandeel werkenden nagenoeg gelijk is gebleven, er in ruim twee jaar tijd meer jongeren met een vaste baan zijn, dat er geen jongeren meer zijn met een stageplek of werkervaringsplaats bij een werkgever en dat er nu jongeren zijn in de categorie (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen of die een activeringstraject volgen (Figuur 3.2). Het algemene beeld is positief omdat voor het merendeel van de deelnemers de participatiestatus hetzelfde bleef of verbeterde ten opzichte van de eerdere metingen.

Het blijkt dat ongeveer één derde van de jongeren bij de laatste meting dezelfde status had als op de eerste meting. Een deel van de jongeren ging omlaag ten opzichte van de eerste meting (ruim 40%). Een ander deel (24%) ging omhoog. Het aandeel jongeren dat vast werk is gaan doen is toegenomen en het aandeel jongeren dat tijdelijk werkt, is afgenomen. Het aandeel jongeren dat scholing volgt, is redelijk stabiel gebleven.

Figuur 3.2 Arbeidsparticipatie jongeren tussen juni 2008 en september 2010 (N= 158).

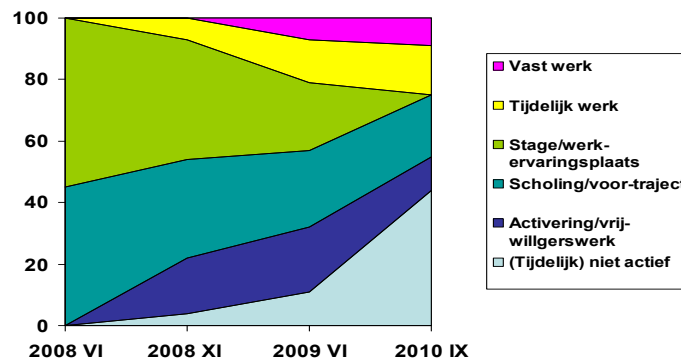
Routes

Er zijn voor de paneljongeren twee belangrijke routes te onderscheiden. De eerste is de route van scholing en voortraject naar stage en werkervaringsplaats en vervolgens naar een baan met een tijdelijk arbeidscontract, gevolgd door een vast contract. De meeste van de succesvolle jongeren doorlopen deze route, met soms een korte periode van terugval. De tweede route is de terugval vanuit één van de vier hogere posities naar een positie in de zorg of hulpverlening of vrijwilligerswerk en sociale werkvoorziening. Op basis van deze routes kunnen grofweg vier groepen worden onderscheiden:

- Groep 1: participatiestatus neemt af van stage/opleiding naar hulp/zorg; het merendeel van de jongeren dat scholing of stage volgde (55%) is teruggevallen naar (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen en naar activeringstrajecten. Vooral veel jongeren die een stage volgden gingen omlaag in participatiestatus, namelijk 75%.

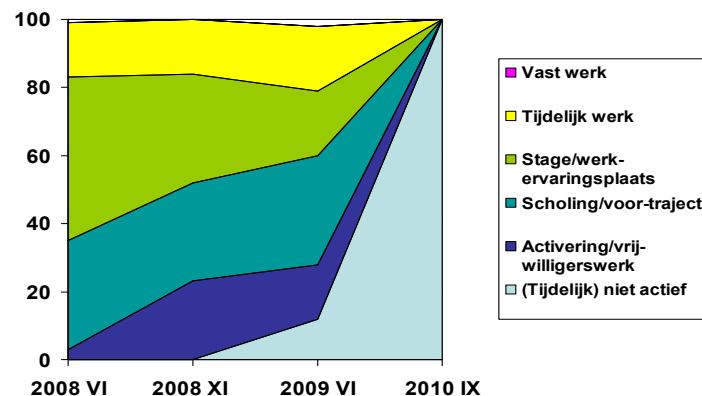
- Groep 2: participatiestatus neemt af van (tijdelijk) werk naar sociale activering, vrijwilligerswerk, SW of (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen. Dit geldt vooral voor een klein deel van degenen met tijdelijk werk (10%).
- Groep 3: participatiestatus neemt toe van stage/opleiding naar werk; een kwart van de jongeren die op T1 stage liepen of scholing volgden is na twee jaar aan het werk.
- Groep 4: participatiestatus blijft gelijk; van de 25 panelleden die scholing volgden deden 11 dat twee jaar na de eerste meting nog. En een ruime meerderheid van degenen die een vaste baan had, is blijven werken.

Figuur 3.3: Arbeidsparticipatie jongeren die juni 2008 scholing of voortraject volgden of op stage- of werkervaringsplaats zaten (n= 56).

Een belangrijke route is terugvallen naar '(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen' (Figuur 3.4). Jongeren die op het laatste meetmoment terug zijn gevallen naar (tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen, liepen eerder vooral stage of volgden scholing. Maar ook een deel van degenen met een tijdelijk arbeidscontract eindigde op de laagste trede van de participatieladder. Enkele van deze jongeren daalden eerst af naar een activeringstraject om vervolgens op deze laatste trede te komen. Van bijna de helft van degenen op de trede '(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen' is de begeleider van oordeel dat hun positie tijdelijk is en dat zij weer kunnen stijgen.

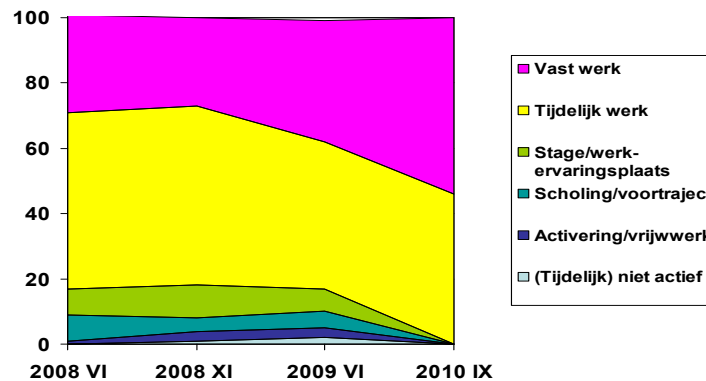
Figuur 3.4. Transitie jongeren die in september 2010 terugvielen op zorg en hulpverlening (N= 31).

Van de subgroep werkenden bleef zoals gezegd het overgrote deel werken en velen kregen zelfs een vaste baan (Figuur 3.5). Van de werkenden op het laatste meetmoment was iets minder dan 20% twee jaar daarvoor niet aan het werk. Een klein deel van de werkenden is eerst teruggevallen naar activering, maar vervolgens toch weer aan het

werk gekomen. Verder is er een aantal jongeren op het laatste meetmoment aan het werk die eerder scholing volgden of stage liepen (bij elkaar 15% van de werkenden). Een andere positieve ontwikkeling is dat een deel van de jongeren meer uren per week is gaan werken.

Figuur 3.5. Transitie jongeren die september 2010 tijdelijk of vast werken. (N= 93).

Factoren die bijdragen aan/samenhangen met verslechteren/verbeteren van de participatiestatus

Geslacht

Een factor die duidelijk naar voren komt bij het verslechteren van de participatiestatus is geslacht. De participatiestatus van vrouwen daalt vaker dan van mannen, ook op de langere termijn.

Leeftijd

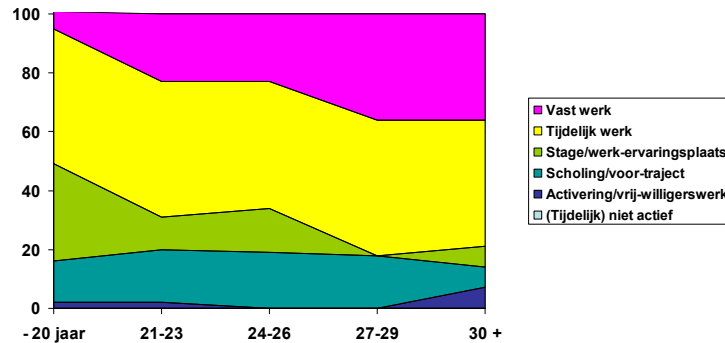
De *dalers* in status zijn relatief jong (vaker in de categorie 16 t/m 19 jaar oud). Jongeren tot 20 jaar liepen bij de start van het onderzoek en een jaar later vaker stages of hadden werkervaringsplaatsen en relatief minder vaak vast werk (Figuur 3.6). Na twee jaar zijn het vooral deze jongeren die relatief terugvallen op ‘(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen’, of dagbesteding of op de wachtlijst staan voor de sociale werkvoorziening (Figuur 3.7). Maar ook veel ‘oudere’ jongeren vallen terug. Van de leeftijdscategorieën van 27 jaar en ouder is een kwart tot een derde bij de laatste meting teruggevallen op ‘(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen’ of sociale activering. Vooral een deel van de groep van 27 tot 29 jaar valt terug.

Andere factoren

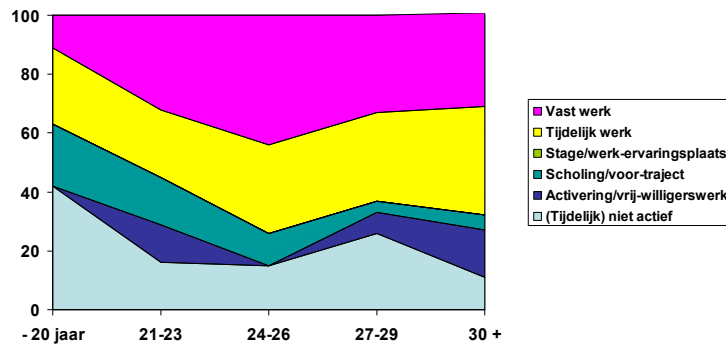
Dalers zijn vaker van allochtone afkomst³⁶, ontvangen vaker psychische of psychiatrische zorg en hebben vaker zorg nodig. Ze hebben vaker last van angstgevoelens en meer gedragsmoeilijkheden. Hun score op werkgedrag is relatief lager. Verder hebben ze relatief minder werkervaring, en is de verwachting van de begeleider dat de jongere pas op de langere termijn (vaker langer dan 2 jaar) kan werken. Ook is de verwachting van de maximaal haalbare participatiestatus vaker lager.

³⁶ Wat betreft de jongeren van allochtone afkomst en de jongeren in instellingen merken we op dat zij waarschijnlijk vooral laag scoren omdat zij relatief vaak andere ongunstige kenmerken hebben. Wanneer die in acht worden genomen scoren de allochtone jongeren bijvoorbeeld beter dan autochtone jongeren (Tabel 3.16).

Figuur 3.6. Participatiestatus per leeftijdsgroep (T1, N= 154).

Figuur 3.7. Participatiestatus per leeftijdsgroep (T4, N= 154).

Werkgedrag en zelfbeeld

Gedrag en zelfbeeld zijn van invloed op de participatiestatus. De jongeren met een volgens de begeleider beter zelfbeeld hebben relatief vaker een hogere participatiepositie. Jongeren met vast werk hebben een significant hoger zelfbeeld. De jongeren die zijn gedaald in status hebben een significant lagere score op zelfbeeld dan gemiddeld.

Jongeren die in positie stijgen of gelijk blijven hebben een positieve verandering van werkgedrag en jongeren die omlaag gaan worden gekenmerkt door een negatieve verandering in werkgedrag. Daarnaast speelt zelfvertrouwen een rol. Jongeren die bij de eerste meting meer zelfvertrouwen hadden, scoren significant hoger op werkgedrag bij de laatste meting. Tot slot blijkt ook weer uit dit onderzoek dat middelen gebruik (gebruik van alcohol en drugs) een negatief effect heeft op werkgedrag.

In het volgende hoofdstuk extrapoleren we de bovenstaande bevindingen, trekken we enkele conclusies en doen aanbevelingen.

4 Extrapolatie, conclusies en aanbevelingen

4.1 Inleiding

Dit onderzoek is het vervolg op het UWV-subsidie onderzoek 'Routekaart naar werk voor jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden'. Het toenmalige onderzoek was gebaseerd op drie panelmetingen in juni 2008, november 2008 en juni 2009 onder jongeren en adolescenten die persoonlijke ondersteuning kregen bij regulier werk of werden begeleid tijdens beroepsscholing, arbeidstraining, stage of werkervaringtrajecten. In september 2010, voerde TNO aanvullend een vierde panelmeting uit. Het onderzoek startte met 232 jongeren uit de doelgroep. Voor de vierde meting schreven we de begeleiders aan van alle jongeren die bij de eerste panelmeting betrokken waren. De respons was 210 vragenlijsten. Dit leverde van 191 jongeren informatie op over de participatiestatus bij de eerste en laatste meting en van 159 jongeren informatie over alle vier de metingen.

De vierde meting maakte het mogelijk om over een tijdspanne van tweeënehalf jaar de ontwikkeling van de participatiestatus van de jongeren te volgen. Als afhankelijke variabelen voor het onderzoek zijn genomen: arbeidsparticipatiepositie en de verandering daarin tussen de verschillende metingen. Binnen de doelgroep hebben we geprobeerd een onderscheid te maken tussen groepen die terugvallen in participatiestatus en groepen die gelijk blijven of stijgen. Als belangrijke verklarende concepten is onder meer gekeken naar werkintentie van de jongeren, zelfvertrouwen en (de mate waarin de jongere in staat is) werkgedrag (te vertonen).

De resultaten uit de vier metingen vatten we in dit hoofdstuk samen en we extrapoleren bevindingen in het licht van recent onderzoek. Tevens vermelden we enkele beleidsaanbevelingen op het terrein van persoonlijke ondersteuning van de jongeren die met de begeleidingscommissie zijn besproken.

De meeste panelleden vallen onder het 'oude' Wajong-regime, dat in 2010 werd opgevolgd door de zogenaamde *Nieuwe Wajong* (Zie Box 4.1). Volgens plannen van het nieuwe Kabinet zal de Wajong in 2012 of 2013 weer worden herzien en komt er mogelijk één regeling voor alle jongeren tot 27 jaar, die een beroep doen op een uitkering. Deze ontwikkelingen bepalen de wijze waarop wij naar de resultaten kunnen kijken.

Box 4.1 Verandering met de nieuwe Wajong

Het doel van de nieuwe Wajong wet, die op 1 januari 2010 is ingegaan, is het verhogen van de arbeidsparticipatie van jongeren met een beperking. De nadruk ligt daarom op wat Wajongeren wél kunnen in plaats van wat zij niet kunnen. De gedachte is dat de meeste jongeren op hun 18e nog volop in transitie zijn op meerdere levensterreinen. Dat geldt ook voor hun mogelijkheden om arbeid te verrichten. Om de toekomstige jongeren met een Wajonguitkering maximaal te activeren is de oude Wajongregeling op onderdelen aangepast. De belangrijkste zijn:

In de nieuwe Wajong ligt de nadruk op wat Wajongeren wél kunnen. Dat betekent dat bij de beoordeling in de nieuwe Wajong de participatiemogelijkheden vastgesteld worden van de groep die niet in staat is om meer dan 75% van het WML te verdienen. Onder participatie wordt hier verstaan het verrichten van elke vorm van arbeid waarmee enig loon verdiend kan worden.

De wet is opgesplitst in drie regelingen:

De *Werkregeling* voor jongeren die perspectief hebben op het verrichten van loonvormende arbeid. Hierin staat het recht op arbeidsondersteuning centraal. Ook jongeren voor wie perspectief op arbeid niet kan worden uitgesloten, komen in de Werkregeling. In de werkregeling wordt onderscheid gemaakt tussen een voorlopige beoordeling bij de eerste aanvraag en een definitieve beoordeling op een later moment. Vanaf 18 jaar tot 27 jaar krijgen Wajongeren in de *werkregeling* intensieve begeleiding en ondersteuning bij het vinden en behouden van werk. De definitieve beoordeling vindt plaats op 27-jarige leeftijd. Dan wordt vastgesteld wat de resterende verdien capaciteit is (al dan niet met arbeidsondersteuning) en vindt de definitieve beoordeling plaats over blijvende toepassing van de wet Wajong.

De *Uitkeringsregeling* is voor jongeren die als gevolg van ziekte om medische of arbeidskundige redenen geen enkel perspectief hebben op een baan, ook niet met ondersteuning. Voor hen staat inkomensbescherming voorop en zij blijven recht hebben op een ongewijzigde Wajonguitkering in een uitkeringsregeling.

De *Studieregeling* is voor wajongeren die studeren of nog op school zitten. Zij krijgen geen volledige uitkering, maar krijgen 25% van het WML als studietoeslag.

Als hulp bij het begeleiden naar werk zijn er twee nieuwe instrumenten:

Het participatieplan: Het participatieplan geeft aan wat de Wajonger in de werkregeling – al dan niet met behulp van re-integratie-instrumenten – zou kunnen en welke ondersteuning daarbij nodig is.

Het werkaanbod: Als het een Wajongere (in de werkregeling) niet lukt om al dan niet met begeleiding van UWV zelf een betaalde baan bij een werkgever te vinden, kan UWV hem een werkaanbod doen. De jongeren hebben de plicht om een werkaanbod ('passende arbeid') te aanvaarden voor zover het werk past bij hun mogelijkheden. Een weigering van werkaanbod of niet meewerken aan re-integratie kan leiden tot beëindiging van de uitkering.

De nieuwe wet is ook aangepast op het punt van verdiensten uit werk. Wajongeren die werken maar daarmee minder dan het WML en meer dan 20% van het wettelijke minimumloon (WML) verdienen mogen de helft van iedere extra verdiende euro houden. Het inkomen kan zo hoger worden dan 75% van het WML

4.2 Huidige participatiestatus en verandering ten opzichte van eerdere metingen

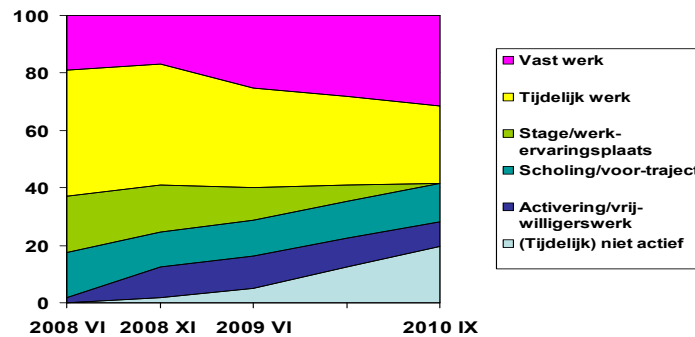
Uit ons onderzoek blijkt dat van de panelleden waarover op 4 meetmomenten gegevens beschikbaar zijn na ruim twee jaar:

- Het totale percentage werkenden licht daalde van ca. 63% naar ca. 58%.
- Het aandeel tijdelijk werk daalde van 44% naar 27%, terwijl het aandeel vast werk steeg van 17 naar ruim 31%.
- Het aandeel jongeren met een stage- of werkervaringsplaats (geleidelijk) is afgenomen van 19,5% naar nihil.
- Het aandeel jongeren in activeringstrajecten of vrijwilligerswerk is gestegen van ca. 2% naar bijna 9%.
- Een substantieel deel van de groep (19,5%) is terecht gekomen in zorg-/hulpverleningstrajecten (onderste positie participatiestatus).

Het totale percentage werkenden is over alle vier metingen dus vrijwel constant. Van de werkenden werkt inmiddels 7% zonder jobcoach of begeleider. Er is een toename van het aandeel met een contract van 32 uur of meer en ook een kleine toename van kleine baantjes (minder dan 20 uur).

In Figuur 4.1 is weergegeven hoe de participatiestatus van het paneljongeren zich ontwikkelt over de 4 meetmomenten.

Figuur 4.1: Participatiestatus bestand tussen juni 2008 en september 2010 (N= 159 is 100%).

We toonden in hoofdstuk 3 aan dat vooral de Wajongeren tot 20 jaar en jongeren die een stage volgden vaak omlaag gingen op de ladder. Het merendeel van deze jongeren (55%) is teruggevallen naar '(tijdelijk) niet actief, alleen zorg en hulpverlening' en naar activeringstrajecten. Jongeren die ouder waren dan 20 jaar en jongeren die tijdelijk werk deden, stegen juist relatief vaker op de ladder en kregen vast werk.

Wajongonderzoek

Eind november publiceerde UWV de *Wajongmonitor: eerste rapportage*, met daarin trendgegevens over de afgelopen 2 jaar van personen met een Wajonguitkering³⁷. De gegevens uit de monitor en onze panelstudie kunnen elkaar aanvullen. Zo toont de monitor aan dat de crisis in de afgelopen twee jaar een remmende invloed had op de kans op werk van jongeren na een re-integratietraject. Volgens de Wajongmonitor werkte "Eind 2009 bijna 25% van alle Wajongeren. Dat is 1%-punt minder dan in het jaar daarvoor.

³⁷ Berendsen, E. ea, 2010.

In absolute zin nam het aantal werkende Wajongeren ondanks de economische crisis echter toe met 3,3%³⁸. De crisis zal dus ook voor de deelnemers aan ons panelonderzoek een barrière zijn geweest om aan het werk te komen. De gesprekken met vertegenwoordigers van Jobcoachbedrijven en werkgevers bevestigden deze bevinding³⁹.

Van de jongeren in ons onderzoek die rond hun 18de al werk hadden behielden de 20-plussers deze positie relatief vaker. Dit wordt weerspiegeld in onderzoek van UWV (*Wajongmonitor: eerste rapportage*) en dat van het Sociaal Cultureel Planplanbureau (SCP)⁴⁰.

De *daling* van het percentage werkende Wajongeren zou het gevolg zijn van de crisis en doet zich volgens de Wajongmonitor vooral voor bij de recente instroom. “Als recente instroomcohorten – op vergelijkbare momenten - naast elkaar gezet worden zien we een afname van het percentage werkende Wajongeren, vooral bij de jongste instroomgroepen. Deze afname hangt samen met de economische crisis. Vooral rond begin 2009 zien we een duidelijke dip.“ Dit is volgens ons echter niet alleen aan de crisis te wijten, want het SCP constateerde voor de jaren 2001 tot 2006 vooral een afname van arbeidsparticipatie in de groep tot 20 jaar die al een baan had. Volgens het SCP onderzoek verliest zelfs de helft van de werkende instromers zijn/haar baan binnen 2 jaar⁴¹. Het lijkt er op dat het al met al lastig is voor de jongste groep om een baan te behouden. Mogelijk is dit het gevolg van het wettelijke minimumloon waardoor jongeren tot hun 23ste steeds duurder worden voor werkgevers en meer moeten concurreren met anderen op de arbeidsmarkt met banen voor laagopgeleiden⁴². Ook het feit dat na enkele jaren aan hen een vast arbeidscontract moet worden aangeboden kan hier debet aan zijn. Opvallend in alle genoemde studies is dat de arbeidsparticipatie rond het 24ste jaar weer lijkt toe te nemen.

4.2.1 *Deelname aan het arbeidsproces is groter dan standgegevens doen vermoeden*

Een belangrijke subgroep in ons panelonderzoek zijn degenen die terugvallen naar de laagste status van ‘(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen’. Jongeren die op het laatste meetmoment terug zijn gevallen en niet worden geactiveerd naar arbeid liepen eerder vooral stage of volgden scholing. Maar ook een deel van degenen met een tijdelijk arbeidscontract eindigde op het laagste participatiestatus niveau. Van bijna de helft van degenen die terug vielen naar ‘(tijdelijk) niet actief’ is de begeleider van oordeel dat hun positie tijdelijk is en dat zij op korte of langere termijn weer kunnen gaan deelnemen aan arbeid. Zij zijn dus nog steeds beschikbaar voor het arbeidsproces. Ook de Wajongmonitor constateert dat er meer Wajongeren onderdeel zijn van het arbeidsproces dan de standcijfers van het aantal werkende Wajongeren op weergeven. “Bij veel jonge Wajongeren wordt het arbeidspatroon nog gekenmerkt door veel kortdurend werk. Hierdoor ligt het totale percentage dat werkt of recent heeft gewerkt bij Wajongeren in een jaar ongeveer 10% hoger dan op één peilmoment.”

³⁸ “Van de 25% werkende Wajongeren werkten er ruim 11%-punt bij een reguliere werkgever en ruim 13%-punt in de SW. Het aantal Wajongeren dat werkt bij een reguliere werkgever is in 2009 met ruim 6% toegenomen ten opzichte van 2008. Ook het aantal werkgevers met een Wajonger in dienst is in 2009 gestegen (van 3,6% naar 3,8%).” (Wajongmonitor, 2010).

³⁹ De Vos ea, 2010b.

⁴⁰ Jehoel-Gijsbers ea, 2010.

⁴¹ Jehoel-Gijsbers ea, 2010

⁴² Sanders ea., 2009.

4.2.2 *Andere statusverbeteringen*

Van de subgroep werkenden in ons panelonderzoek bleef het overgrote deel werken en sommigen kregen zelfs een vaste baan. In ons onderzoek zien we vooral bij jongeren die al 21 jaar of ouder zijn en drie jaar of langer een uitkering ontvangen een toename in vaste dienstbetrekkingen.

Een klein deel van de werkenden is eerst teruggevallen naar activering, maar vervolgens toch weer aan het werk gekomen. Van de werkenden op het laatste meetmoment was iets minder dan 20% twee jaar daarvoor niet aan het werk. Een positieve ontwikkeling is verder dat een deel van de jongeren meer uren per week is gaan werken (tabel 4.1). Het aandeel jongeren dat 33 t/m 40 uur per week werkt is toegenomen van 38% op T1 naar 45% op T4.

Tabel 4.1: Omvang contract voor de jongeren die op T1 en T4 werken.

Soort contract	T1			T4		
	Tijdelijk	Vast	Totaal	Tijdelijk	Vast	Totaal
Omvang dienstverband						
dienstverband	55	29	84	35	49	84
1 t/m 16 uur	1,8%	6,9%	3,6%	8,6%	6,1%	7,1%
17 t/m 24	20,0%	13,8%	17,9%	28,6%▲	6,1%▼	15,5%
25 t/m 32	45,5%	31,0%	40,5%	17,1%▼	42,9%▲	32,1%
33 t/m 40	32,7%	48,3%	38,1%	45,7%	44,9%	45,2%
	100	100	100	100	100	100

De Wajongmonitor geeft een indruk van hoe dit zich voor de nieuwste instroom in de werkelijkheid vertaalt. In tabel 4.2 staat de ontwikkeling van kenmerken van dienstverbanden bij een reguliere werkgever van in 2008 ingestroomde Wajongeren. Hier zien we dat het aantal kleine baantjes (< 12 uur) afneemt en men meer uren gaat werken. Dat het aantal vaste contracten (31%) niet toeneemt, heeft waarschijnlijk te maken met dat deze wajongeren minder dan 2 jaar daarvoor instroomden. De panelleden werken al gauw drie jaar voordat zij een vast contract krijgen.

Tabel 4.2: Ontwikkeling kenmerken dienstverband bij een reguliere werkgever werkende Wajongere, 1 en 2 jaar na instroom 2008-1 (Bron: UWV Wajongmonitor 2010).

	Na 1 jaar	Na 2 jaar
Omvang dienstverband		
< 30%; klein baantje (<12 uur)	27%	19%
30% - 80%; parttime baan	35%	41%
>= 80%; fulltime baan (>= 32 uur)	38%	40%
Soort contract		
Tijdelijk	69%	68%
Vast	31%	32%
	100%	100%

4.3 Routes

Omdat op groepsniveau het aantal werkenden redelijk gelijk is gebleven, is des te interessanter wat de routes zijn die de jongeren afleggen.

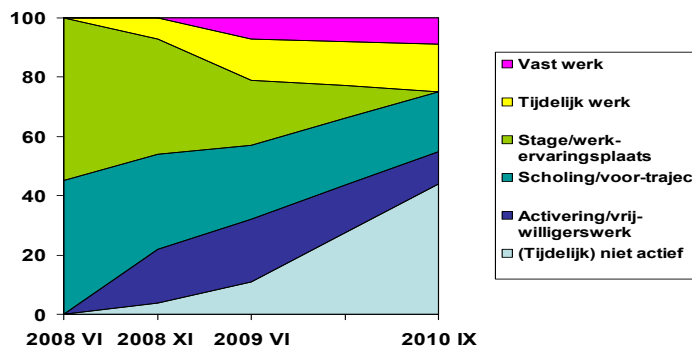
Er zijn voor de paneljongeren twee belangrijke routes te onderscheiden. De eerste is de route van scholing en voortraject naar stage en werkervaringsplaats en vervolgens naar een baan met een tijdelijk arbeidscontract gevolgd door een vast contract. De meeste

van de succesvolle jongeren doorlopen deze route, met soms een korte periode van terugval. De tweede route is de terugval vanuit één van de vier hogere posities naar een positie in de zorg of hulpverlening of vrijwilligerswerk en sociale werkvoorziening. Op basis van deze routes kunnen grofweg vier groepen worden onderscheiden:

- Groep 1: participatiestatus neemt af van stage/opleiding naar (tijdelijk) niet actief; het merendeel van de jongeren dat scholing of stage volgde (55%) is teruggevallen naar '(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen' en naar activeringstrajecten. Vooral veel jongeren die een stage volgden (75%) gingen in participatiestatus omlaag.
- Groep 2: participatiestatus neemt af van (tijdelijk) werk naar (tijdelijk) niet actief. Dit geldt vooral voor een klein deel van degenen met tijdelijk werk (10%).
- Groep 3: participatiestatus neemt toe van stage/opleiding naar werk; een kwart van de jongeren die op T1 stage liepen of scholing volgden is na twee jaar aan het werk. Een deel van degenen met een tijdelijk contract kreeg vast werk.
- Groep 4: participatiestatus blijft gelijk; van de 25 panelleden die scholing volgden deden 11 dat twee jaar na de eerste meting nog. En een ruime meerderheid van degenen die een vaste baan had, is blijven werken.

Twee jaar na de eerste meting waren er geen jongeren meer die stage volgden (Figuur 4.2).

Figuur 4.2: Arbeidsparticipatie jongeren die juni 2008 scholing of voortraject volgden of op stage- of werkervaringsplaats zaten (n= 56 is 100%).

4.3.1 Route van dalers

De *dalers* in groep 1 en 2 van het panelonderzoek zijn relatief kort tevoren ingestroomd en relatief jong (vaker in de categorie 16 t/m 19 jaar oud). Na twee jaar zijn het vooral deze jongeren die relatief vaak terugvallen op (tijdelijk) niet actief, alleen zorg en hulpverlening en dagbesteding of op de wachtlijst staan voor de sociale werkvoorziening.

De jongeren met een Wajong-uitkering hebben naast gezondheidsproblemen veel problemen bij de overgang van school naar werk⁴³. Maar ook 'oudere' Wajongeren vallen terug in status. Op hogere leeftijd valt vooral de groep van 27 tot 29 jaar terug naar '(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen'. Een klein deel van de vast werkenden is terug gevallen naar tijdelijk werk (6%). Een klein deel van de werkenden is teruggevallen naar (tijdelijk) niet actief of sociale activering. Dit zijn vooral degenen met een tijdelijk arbeidscontract, waarvan ruim 10% is teruggevallen naar '(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen'.

Overigens geldt voor veel van de jongeren op de onderste trede dat hun positie waarschijnlijk tijdelijk is. Bij de helft verwacht de begeleider dat de jongere nooit

⁴³ Bakker, R.C. ea. 2008, Besseling ea., 2007, 2008, 2009 en 2010.

(meer) betaald zal werken, maar van de andere helft wordt wel verwacht dat ze op korte of langere termijn betaald zullen gaan werken.

Stijgers en blijvers

Jongeren die tijdelijk werk deden, stegen relatief vaker in participatiestatus dan andere groepen omdat zij vast werk kregen. Dit gold voor 40% van hen. Veel van deze stijgers hadden een baan van ongeveer een jaar voorafgaande aan de eerste meting. Degenen die aanvankelijk al vast werk hadden, behielden relatief vaak deze positie (85%).

We stellen vast dat meer werkende jongeren een vaste baan kregen en dat de werkenden langer gingen werken. Hoewel een klein deel (ongeveer 18%) nu aan het werk is zonder begeleiding blijven de meeste begeleiding ontvangen.

4.4 Begeleiding

Alle deelnemers aan het panel kregen aanvankelijk persoonlijke ondersteuning op weg naar werk, waarvan de meerderheid (69%) al langer dan een jaar. Slechts een klein deel is op T4 aan het werk zonder persoonlijke ondersteuning (7%) of zou volgens begeleiders in de toekomst zonder persoonlijke ondersteuning aan het werk kunnen komen (6%).

Al met al blijkt dat een ruime meerderheid op T4 meer dan 3,5 jaar begeleiding heeft ontvangen. Over het algemeen zijn de jongeren tevreden over de persoonlijke ondersteuning, hoewel de dalers wat minder tevreden zijn. Een meerderheid krijgt ook ondersteuning op andere levensterreinen. Zo woont 54% nog bij de ouders in, 13% in een instelling en 7% woont beschermd. 39% krijgt begeleiding bij het wonen en 7% krijgt begeleiding bij reizen.

Zonder (langdurige) begeleiding komen minder jongeren aan het werk, zo blijkt ook uit de Wajongmonitor. “Met betrekking tot re-integratie [stelt UWV] vast dat de degenen bij wie een traject is ingezet op termijn vaker werken dan degenen bij wie dat niet zo is. Ook zien we dat in een economische recessie de behoefte aan ondersteuning toeneemt. Wajongeren die in 2009 zijn ingestroomd hebben relatief vaker een traject binnen een half jaar gekregen, dan Wajongeren die in 2008 zijn ingestroomd. De economische crisis maakt het moeilijker om een baan te vinden, dus is er meer ondersteuning nodig.” Alle jongeren in het panel werden aanvankelijk begeleid en de periode tussen toekenning van de Wajong-uitkering en route naar duurzaam regulier werk blijkt lang te zijn. Daarbij moeten we al gauw denken aan 5 jaar en vaak veel meer.

Dat blijkt ook uit de Wajongmonitor waar twee verschillende patronen worden onderscheiden die hier debet aan zijn. Het eerste patroon volgt uit het feit dat trajecten meestal niet meteen worden ingezet vanaf het 18de jaar. Zo is bijvoorbeeld een re-integratietraject meestal pas aan de orde nadat een Wajonger zijn schoolopleiding of behandeling heeft afgerond of wanneer hij zijn werk verliest. De jongeren onder de 20 jaar hebben dan ook nog nauwelijks begeleiding gehad.

Het tweede patroon blijkt volgens de Wajongmonitor uit de hoeveelheid tijd die begeleiding naar werk nodig heeft. Een gemiddeld traject duurt langer dan een jaar.

“Uit beide patronen kunnen we concluderen dat er waarschijnlijk meerdere jaren voorbijgaan voor conclusies getrokken kunnen worden over de werking van de nieuwe wet op het punt van begeleiding naar werk. Wel kunnen we vaststellen dat voor zover het gaat om trajecten naar werk de helft van de trajecten tot plaatsing leidt. In de helft van de gevallen ging het om een duurzame plaatsing.”

De resultaten uit ons panelonderzoek en ander onderzoek doen vermoeden dat de begeleiding van jongeren met gedragsmoeilijkheden een lange tijd in beslag neemt en

na aanvang van de Wajong-uitkering vele jaren kan omvatten⁴⁴. De jongeren beginnen met medische en zorgbehandelingen en vervolgens arbeidstoeleidingstrajecten zoals activering, scholing, training van arbeidsvaardigheden, opdoen van werkervaring tijdens stage en op werkervaringsplaatsen. Sommige jongeren hebben voordat zij een IRO bij UWV aanvragen al trajecten doorlopen betaald vanuit de AWBZ of door de gemeente. De IRO kan verspreid worden over maximaal 2 jaar, maar vaak wordt er een vervolgiRO toegekend. Vervolgens begint het zoeken naar een geschikte werkgever, proefplaatsing en ten slotte werken onder begeleiding. Een UWV jobcoach-voorziening duurde aanvankelijk drie jaar, maar blijkt bij succesvolle plaatsing meestal veel langer te duren.

Gezien het feit dat veel jongeren ook na het krijgen van een vaste dienstbetrekking nog behoefte aan begeleiding hebben, vermoeden wij dat voor de meeste jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden die willen werken ten minste tot het 30ste levensjaar begeleiding nodig is. Dat is wellicht een kostbare investering, maar als het echt zo is dat dan de helft van de begeleide jongeren duurzaam aan het werk komt bij een reguliere werkgever dan is dat de investering meer dan waard. Niet alleen omdat dit aanzienlijk scheelt in de uitkeringslasten, ook heeft het hebben van werk een positief effect op gezondheid en kosten van de gezondheidszorg, zo blijkt uit studies van Kenniscentrum Phrenos⁴⁵.

4.4.1 *Persoonlijke ondersteuning*

Over de inhoud van de instrumenten en de begeleiding kan de Wajong-monitor geen verslag doen. Op basis van de derde meting van de panelstudie kunnen wij hier meer over zeggen⁴⁶. Voorafgaande aan de derde meting is aan de begeleiders gevraagd welke activiteiten en werkzaamheden worden uitgevoerd ten behoeve van de jongere en wat de belangrijkste functie-eisen voor begeleiders zijn.

De taken en werkzaamheden van begeleiders en jobcoaches liggen volgens het onderzoek vooral op het terrein van (bevorderen van) tussenmenselijke communicatie en organiseren. Dit zijn zaken waar personen met gedragsmoeilijkheden zelf moeite mee hebben. Als belangrijkste taken worden genoemd:

1. Begeleiden bij het verwerven en behouden van een arbeidsplaats.
2. Opstellen en uitvoeren van coachingsplan.
3. Onderhouden en uitbreiden sociale netwerk.
4. Werven van werkgevers.
5. Passend werk vinden bij de juiste werkgever en klant.
6. Zorgen dat het dienstverband (ook arbeidsrechtelijk) aan alle kanten klopt.
7. Voorlichting aan werkgever: over de cliënt, over hoe collega's met hem om kunnen gaan.
8. Gesprekken met de ouders en/of verzorgers.

De uitvoering van deze taken van de begeleider/jobcoach hangt samen met de participatiestatus van de jongere. Het begeleiden van Wajongeren bij het verwerven en behouden van een arbeidsplaats is bijvoorbeeld de belangrijkste activiteit bij degenen die praktijkscholing of stage volgen en degenen met tijdelijk werk⁴⁷. Zorgen dat het dienstverband (ook arbeidsrechtelijk) klopt, is vaak de belangrijkste taak van begeleiders van jongeren met een vast contract. Gesprekken met ouders en activiteiten met betrekking tot het sociale netwerk komen binnen de verschillende groepen in gelijke mate voor.

⁴⁴ Aarts ea., 2008; Algemene Rekenkamer, 2007; Blok, 2008; Bosch ea., 2009.

⁴⁵ Zie www.kenniscentrumphrenos.nl

⁴⁶ De Vos ea., 2010a en 2010b.

⁴⁷ Van der Pligt, 2010.

Omdat een jobcoach een vrij beroep is, zijn de door ons vastgestelde taken en competenties niet te toetsen aan een protocol of functie-eisen. Veel van de vakkennis is impliciet en wordt door de beroepsgroep onderling overgedragen. Dit jaar bestond de beroepsvereniging van jobcoaches 1 jaar. De vereniging telt honderd leden en het bestuur heeft aan haar leden een eerste proeve voor een protocol ter beoordeling voorgelegd.

4.5 Duurzaamheid van werkaanvaarding

Vooraf diegenen die kort aan het werk zijn met een tijdelijk contract verliezen hun baan vaak binnen een jaar. Hoe langer men aan het werk is hoe duurzamer de arbeid blijkt te zijn. De groep die al 2 tot 8 jaar aan het werk was (15% van het bestand) bleef voor het grote merendeel aan het werk (90%). Uitval in de eerste maanden is ook volgens ander onderzoek een groot probleem dat de algemene lasten van re-integratie verhoogt, maar geaccepteerd moet worden gezien de slechte gezondheid, transitiefase waar in deze jongeren verkeren en hun problemen op de arbeidsmarkt⁴⁸.

4.6 Factoren die samenhangen met verandering van de participatiestatus

Een factor die duidelijk naar voren komt bij het verslechteren van de participatiestatus is geslacht. De participatiestatus van vrouwen daalt vaker dan van mannen, ook op de langere termijn. De vrouwen kregen of behielden minder vaak een (vaste) reguliere baan. Dit ondanks dat zij bij de eerste en tweede meting een beter werkgedrag vertoonden dan de mannen in het panel en niet minder gemotiveerd waren. Mogelijke verklaringen daarvoor zijn volgens de experts dat er minder geschikte banen voor vrouwen zijn en er minder sociaal maatschappelijke druk op hen is om te werken. Ook wordt geopperd dat jongens eerder iedere baan aanpakken die zich voor doet, omdat zij meer gericht zijn op geld verdienen. Meisjes zouden ook vaker een verkeerd beeld hebben van wat zij aankunnen gezien hun opleiding. Zij denken als kapster of in een crèche te kunnen werken zonder dat zij de benodigde scholing volgden.

Wat ook de redenen moge zijn het resultaat is dat van de Wajongers relatief minder vrouwen dan mannen werken. Dit blijkt ook uit andere genoemde studies: 2 jaar na instroom in de Wajong werkt 24% van de mannen en 17% van de vrouwen (regulier en beschermd werk)⁴⁹.

Vrouwen zijn volgens ons onderzoek niet minder gemotiveerd en hebben geen lagere score op werkgedrag. Het meest aannemelijk is volgens ons dat er minder geschikte banen voor hen beschikbaar zijn en dat er een minder zware maatschappelijke norm voor hen is om te werken.

Jongeren die in positie stijgen of gelijk blijven hebben een positieve verandering van werkgedrag en jongeren die omlaag gaan, worden gekenmerkt door een negatieve verandering in werkgedrag. Daarnaast speelt zelfvertrouwen een rol. Jongeren die bij de eerste meting meer zelfvertrouwen hadden, scoren significant hoger op werkgedrag bij de laatste meting. Tot slot blijkt ook weer uit dit onderzoek dat jongere die (mogelijk) drugs gebruiken, slechter scoren op werkgedrag.

⁴⁸ Onder meer Aarts ea, 2008 en Van Riel, 2009.

⁴⁹ Berendsen, 2010, Jehoel-Gijsbers, 2010, De Vos ea., 2010.

Leeftijd

Volgens de Wajongmonitor is een relatief groot deel van de jongeren in de leeftijd van 18 en 19 jaar die instromen in de Wajong aan het werk (25%). Veel van deze jongeren verliezen hun baan binnen 2 jaar.

Hoewel veel jongeren tot 20 jaar in onze panelstudie terugvallen naar “(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen” of naar activeringstrajecten is er vaak sprake van tijdelijke uitval en hernieuwde deelname aan het arbeidsproces. Vooral vanaf de leeftijd van 27 jaar en hoger is vaker sprake van definitieve uitval uit het arbeidsproces dan bij degenen die jonger zijn. Onderzoek naar het waarom van definitieve uitval boven de 27 jaar is gewenst, omdat zij mogelijk behoefte hebben aan meer begeleiding.

Jongeren met een zeer lichte tot lichte verstandelijke beperking werken volgens de *Wajongmonitor: eerste meting* vaker dan de overige diagnose groepen. Dit vinden we ook terug in ons panelonderzoek, evenals dat jongeren met psychiatrische ziektebeelden relatief vaker uitvallen.

4.6.1 *Werkgedrag en zelfbeeld*

Gedrag en zelfbeeld zijn volgens de vierde panelstudie van invloed op de participatiestatus. De jongeren en adolescenten met een volgens de begeleider beter zelfbeeld bevinden zich vaker hoger op de participatieladder. Degenen met vast werk hebben een significant hoger zelfbeeld. De jongeren die zijn gedaald in status hebben een significant lagere score op zelfbeeld dan gemiddeld.

De jongeren bij wie het werkgedrag in positieve zin is toegenomen, gaan ook vaker omhoog in participatiestatus. Jongeren waarbij het werkgedrag in negatieve zin is afgenomen, gingen vaker omlaag in status. Uit de multi-variate analyses blijkt dat dit effect onafhankelijk is van andere variabelen en daarmee dus van belang.

Er is ook een duidelijke samenhang tussen werkgedrag en zelfbeeld. Hoe hoger de begeleider het werkgedrag waardeert hoe hoger deze ook het zelfbeeld van de jongere beoordeelt. Een positieve verandering van werkgedrag gaat eveneens samen met een hogere score op het zelfbeeld van de jongere.

4.7 **Aanbevelingen**

In de eerste rapportage deden we op basis van drie metingen aanbevelingen voor de begeleiding naar werk van jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden, waarvan we hier enkele herhalen en aanvullen op basis van de nieuwe bevindingen. De aanbevelingen zijn besproken met de begeleidingscommissie in het licht van de Nieuwe wet Wajong.

Aanbevelingen voor de praktijk op basis van gehele project

Bij persoonlijke ondersteuning moet er speciaal aandacht zijn voor de begeleiding van meisjes en jonge vrouwen. Geslacht is een onafhankelijke factor als het gaat om verslechtering in werkgedrag en participatiestatus. Er zijn waarschijnlijk meerdere factoren die jonge vrouwen belemmeren in het verkrijgen van een betaalde baan. Dat kan komen door onvoldoende geschikte banen. Daarbij hebben jonge vrouwen een alternatief omdat zij zich met succes kunnen richten op andere maatschappelijk gewaardeerde doelen, zoals de zorg voor familie en kinderen. Dit ligt voor de jongens wat minder dichtbij. Meer onderzoek is nodig om inzicht te krijgen in de factoren die bepalen dat meisjes vaker omlaag gaan in status.

De begeleider of werkcoach mag zich niet laten misleiden door de uitgesproken intentie van de Wajongere om aan het werk te gaan of te blijven. Uit onze eerste analyses blijkt

dat werkintentie geen relatie heeft met werkgedrag en een (betere) participatiestatus. Ook voor de analyses waarbij we kijken naar de verandering van werkgedrag tussen T1 en T4 is er geen significante samenhang tussen werkintentie en verandering van werkgedrag en participatiestatus. De jobcoach kan beter letten op het zelfvertrouwen met betrekking tot werk en op het werkgedrag. Deze factoren hebben namelijk wel een directe samenhang met respectievelijk het werkgedrag en de participatiestatus. Voor het registreren van de ontwikkeling van het zelfvertrouwen met betrekking tot werk en het werkgedrag bestaan eenvoudige instrumenten⁵⁰ die in de praktijk toegepast kunnen worden. De begeleider of werkcoach moet het psychisch welbevinden en de gedragsmoeilijkheden van de Wajongere goed in de gaten houden en goed samenwerken met ouders, verzorgers en medisch specialisten en werkgevers. Ons onderzoek toont aan dat gevoelens van angst en depressie belemmerend werken op participatiestatus en werkgedrag. Dat geldt eveneens voor meer ernstige gedragsmoeilijkheden. Bij registratie van verslechtering van deze factoren kan de begeleider dit zo snel mogelijk melden aan de andere stakeholders en vragen om meer (psychologische) begeleiding.

Bijna alle jongeren vertonen risicogedrag tijdens hun transitie naar volwassenheid. De jongeren uit deze doelgroep lopen echter een veel grotere kans dit gedrag in extreme vorm te vertonen met dito gevolgen. Dat geldt ook voor hun alcohol en drugsgebruik. Uit ons onderzoek blijkt opnieuw dat alcohol en drugsgebruik samenhangt met verslechtering van werkgedrag en arbeidsparticipatiestatus. Drugsgebruik komt vaker voor bij scholieren en de jongeren die stagelopen dan degenen die al een baan hebben. De begeleider of werkcoach moeten alert zijn op risicogedrag van de Wajongeren en dan vooral op drugsgebruik.

Begeleiding is een kostbare investering, maar als de helft van deze jongeren duurzaam aan het werk komt dan is dat de investering meer dan waard. Veel jongeren hebben ook na het krijgen van een vaste dienstbetrekking nog behoefte aan begeleiding. Wij verwachten dat de meeste wajongeren die willen werken tussen hun 18de en 27ste levensjaar begeleiding nodig hebben voordat zij zelfstandig kunnen werken in een vaste baan. Sommigen zullen hun hele arbeidsleven achtervang nodig hebben, zoals degenen met een autismespectrumstoornis⁵¹.

4.8 Conclusies

De resultaten kunnen negatief maar ook positief worden geïnterpreteerd. Zo kan geconcludeerd worden dat ondanks de extra begeleiding het percentage jongeren met betaald werk niet is gestegen. Echter andersom kan ook geconcludeerd worden dat het percentage werkenden vrijwel gelijk is gebleven en dat de duurzaamheid van de arbeidsrelaties is verbeterd doordat nu veel meer jongeren een vast arbeidscontract hebben.

Een klein deel (ongeveer 7%) is nu aan het werk zonder begeleiding. De begeleiders verwachten dat het merendeel (87%) van de werkende jongeren ook enige begeleiding nodig zal hebben in de verdere toekomst. Dat betekent dat er een lange termijn investering nodig is om de jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden aan het werk te krijgen én om hen duurzaam aan het werk te houden. Feit is dat er jaarlijks duizenden jongeren de Wajong instromen die met een investering in langdurige begeleiding zouden kunnen werken in een reguliere baan. Hierdoor zou het aandeel Wajongeren met een reguliere baan beduidend hoger kunnen komen te liggen dan de huidige 11,4%. Dat maakt de investering meer dan waard gezien de veronderstelde louterende werking van arbeid.

⁵⁰ Waaronder de vragenlijst DMA, zie eerste rapportage Routekaart naar werk, bijlage A.

⁵¹ Gezondheidsraad, 2009.

Referenties

Aangehaalde publicaties:

Aarts L, Van Hout C, Thijs C, Visscher K. Evaluatie jobcoaching. Eindrapport; 2008.

Ajzen I. The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 1991, 50: 179-211.

Algemene rekenkamer. Zorg voor jeugdigen met een lichte verstandelijke handicap en/of psychiatrische problemen. Tweede kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31-245, nrs. 1-2.

Bakker RC. Hobbels en kruiwagens: knelpunten en succesfactoren bij de overgang van school naar werk door Wajongers. *Research voor Beleid, Zoetermeer*; 2008.

Berendsen E, Van den Ende I, Havinga H, Spaan B, Stoutjesdijk M. Wajongmonitor: eerste rapportage. UWV, 2010.

Berendsen E, Havinga H, Stoutjesdijk M. De participatiemogelijkheden van de Wajonginstroom. Een onderzoeksrapport in het kader van het dossieronderzoek Wajong Kenniscahier 08-01. UWV; 2008a.

Berendsen E, Rijnsburger P, Böhm A. KM 09/05 AO Ramingen 2009-I. UWV; 2009.

Besseling JJM, Hagen B, Andriessen S, Te Peele A, Crone M, Kok L, De Vos EL. Toename gebruik ondersteuning voor jongeren met een gezondheidsbeperking, TNO, Hoofddorp; 2007.

Besseling JJM, Rijkenberg AM, Andriessen A, De Vos EL. Zunahme der Inanspruchnahme von Sozialleistungen bei jungen Personen mit einer chronischen Erkrankung bzw. Behinderung in den Niederlanden, TNO – Quality of Life, Work and Employment, Hoofddorp; 2008a.

Besseling JJM, Andriessen S, De Vos EL, Wevers CWJ. Participatie-mogelijkheden van Wajongers. TNO, Hoofddorp; 2008b.

Besseling JJM, Oomens PJC, De Vroome E. Monitor Brugbanen. TNO, Hoofddorp; 2009.

Besseling JJM, Andriessen S en Wevers CWJ. Contourennotitie WAJONG-risicomodel. TNO, Hoofddorp; 2010.

Blok N. Wajongers in dienst van reguliere werkgevers. Universiteit Utrecht, Utrecht; 2008.

Blonk RWB, Brenninkmeijer W. Interventies naar werk, in *Verraderlijk effectief*. (Red. E.L. de Vos) 2007.

Bosch L, Overmars-Marx T, Ooms D en Zwinkels W. Wajongers en werkgevers: over omvang en omgang. Vilans/TNO; 2009.

De Jong PhR, Veerman TJ, Van der Brug CL, Schrijvershof C. Nederland is niet ziek meer. Van WAO-debakel naar WIA-mirakel. Ape/AStri, Den Haag/Leiden; 2010.

De Vos EL et all. Handboek meetmethoden voor effectiviteit van activerend arbeidsmarktbeleid op persoonsniveau. Werkdocument 405, Ministerie van SZW; 2008.

De Vos EL. Routekaart naar werk voor jongeren met ernstige gedragsmoeilijkheden, UWV-subsidieonderzoek naar de succesvolle begeleiding. TNO, Hoofddorp; 2008a.

De Vos EL, Andriessen S, e.a. Handvatten voor werkgevers van Wajongeren. Eindrapport, TNO, Hoofddorp; 2008b.

Erp N, Giesen FBM. Implementatie van Individual Placement and Support (IPS) in Nederland. Trimbosinstituut, artikelnummer AU0291; 2005.

Gezondheidsraad. Autismepectrumstoornissen: een leven lang anders. Den-Haag; 2009.

Jehoel-Gijsbers G.(red). Beperkt aan het werk. SCP/CBS/TNO, Den Haag; 2010.

Oomens PCJ, Paagman H, Giesen FBM. De effectiviteit van FIT: de effectiviteit van een loopbaaninstrument voor arbeidsgehandicapten onderzocht. TNO, Hoofddorp; 2008.

Sanders JMAF, De Vos EL, Besseling JJM. Re-integratie met perspectief. Een verkenning van de arbeidsmarktpositie, arbeidsmarktperspectieven en kansrijke beroepen voor re-integratie voor AO-uitkeringsgerechtigden. TNO Kwaliteit van Leven, Hoofddorp; 2009.

Smitskam C, De Vos EL. Gedeeltelijk arbeidsgeschikt, AI-blad 33. Derde herziene druk. ISBN 978 90 12 13086 8 Sdu Uitgevers bv.; 2009.

UWV. Persbericht UWV realiseert werkervaringsplaatsen voor Wajonggerechtigden. 2008

UWV Kwartaal Verkenning. 2007-IV tot en met 2010-IV. Kenniscentrum UWV.

Van der Pligt M. Wajongeren anno 2010 en verder. Aan de Slag 2010: 11-12.

Van Petersen A, Vonk M, Bouwmeester J. Onbekend maakt onbemind; Attitude onderzoek naar de positie van arbeidsgehandicapten op de arbeidsmarkt. Een onderzoek in opdracht van de Commissie het Werkend Perspectief. Research voor Beleid, Leiden; 2004.

Van Riel E. Probleemjongeren komen moeilijk aan werk: Jongeren met stoornissen verdienen meer kansen. SER Magazine, juni 2009.

Verder lezen:

Websites

www.overstap.nl

www.Stichtingsterkinwerk.nl

www.Zuidwestervoorwerk.nl

Bijlage A: De vragenlijst

Routekaart naar werk Vierde ronde

Vragenlijst 4 voor begeleiders

KENMERKEN VAN DE JONGERE

Graag invullen

Naam jongere
Begeleidende
organisatie/ instelling

Naam begeleider

Datum van invullen - - 2010

Uitleg vragenlijst

Geachte begeleider,

Een jaar geleden vulde u (of uw collega) onze vragenlijst in voor de betreffende jongere. Dit in het kader van het TNO-onderzoek Routekaart naar werk. Wij stellen het zeer op prijs als u ook aan deze vierde meting deelneemt. Deze vragenlijst is kort omdat we al veel informatie over de jongere hebben. De vragen die we nu stellen zijn vooral bedoeld om te kijken wat de huidige situatie van de jongere is, welk traject hij/zij in het afgelopen jaar heeft doorlopen en welke begeleiding hij/zij ontving.

- De vragenlijst gaat over de situatie van de jongere op dit moment (school, werk, trajecten en zorg). Om dit in te kunnen vullen, kan het handig zijn om het dossier van de jongere erbij te hebben.
- De verwachting is dat 1 op de 3 jongeren niet langer door u of uw collega's wordt begeleid. Wij stellen er prijs op als u dan toch moeite doet om gegevens te achterhalen over de arbeid- en zorgsituatie op dit moment. Met uw jobcoachbedrijf zijn afspraken gemaakt zodat u hier voldoende tijd aan kunt besteden.
- U kunt bijvoorbeeld informeren bij de jongere zelf, zijn/haar ouders of verzorgers, school of werkgever.

Het invullen van deze vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten. Als de jongere aanvankelijk buitenbeeld is en het zoeken naar de juiste informatie langer duurt kunt u dat aangeven op de laatste pagina.

In deze fase van het onderzoek worden geen vragenlijsten aan de jongere zelf voorgelegd.

Vertrouwelijkheid

De gegevens die u verstrekt, zullen door TNO strikt vertrouwelijk worden behandeld. Niets van wat u invult wordt doorgegeven aan derden. In de rapportage over het onderzoek worden alleen uitspraken gedaan op groepsniveau. De antwoorden zijn dus niet tot individuele personen te herleiden.

Meer informatie

Mocht u nog vragen hebben over het onderzoek of over deze vragenlijst, dan kunt u contact opnemen met: Marga van der Zwaan (023-5549471).

Marga.vanderzwaan@tno.nl

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking!

Participatiestatus

We willen graag weten wat de jongere op dit moment doet op het gebied van *werken, stage, (voor)traject en school*. Schrijf het antwoord op de stippellijn of kruis het antwoord aan dat het meest aansluit bij de jongere.

1. Wat doet hij/zij nu ?

(Meerdere antwoorden mogelijk)

- Gangbare arbeid zonder begeleiding
- Gangbare arbeid met steun (zoals begeleiding job coaching, loondispensatie, etc.)
- Gangbare arbeid met een voorziening (werkplekaanpassing)
- Sociale Werkvoorziening WSW
- Vrijwilligerswerk
- WSW wachtlijst
- Dagbesteding
- Zit op school / studeert nog
- Volgt een stage
- Volgt een diagnose traject (onderzoek van mogelijkheden)
- Volgt een voortraject (extra hulp verslaving/ schulden etc.)
- Volgt een re-integratietraject (traject gericht op werkvaardigheden)
- Hij, zij doet niets (Eventueel toelichten)
- Anders, namelijk

Toelichting:

Voor degenen die werken

2. Indien de jongere werkt in gangbare arbeid, Hoeveel uur per week werkt hij/zij? Gemiddeld _____uur per week
3. Wat voor dienstverband heeft de jongere?
- Vast
 - Tijdelijk
4. Wat voor soort werk wordt verricht? Functie/ beroep is _____

Heeft de jongere het afgelopen jaar trajecten doorlopen of zijn er instrumenten ingezet

4. Traject of instrument ingezet Nee (ga naar vraag 6) Ja
5. Wat voor soort traject is dit?
(Meerdere antwoorden mogelijk)
- Diagnostiek (onderzoek van mogelijkheden)
- Voortraject (extra hulp verslaving/schulden ed.)
- Re-integratietraject (traject gericht op werkvaardigheden)
- Jobcoach (werk met begeleiding)
- Anders, namelijk:
-

Heeft de jongere een Wajong-uitkering aangevraagd?

6. Heeft de jongere een Wajong-uitkering aangevraagd?
- Ja, is toegekend
- Ja, maar aanvraag voor Wajong-uitkering loopt nog
- Ja, maar aanvraag is afgewezen
- Nee, (nog) geen Wajong-uitkering aangevraagd

Mogelijkheden in de toekomst

Wij willen graag weten hoe u op dit moment de toekomstige arbeidsmogelijkheden van de jongere inschat.

7. Wanneer verwacht u dat de jongere in een reguliere baan kan werken?
- De jongere werkt al op dit moment in een reguliere baan
- Binnen nu en een ½ jaar
- Een toelichting kan hieronder worden gegeven.* Over een ½ jaar tot 1 jaar
- Over 1 tot 2 jaar
- Over 2 tot 5 jaar
- Over meer dan 5 jaar
- Nooit

Gebruik medicijnen en middelen

De volgende vragen gaan over gebruik van medicijnen en middelen **op dit moment**.

9. Gebruikt de jongere medicijnen? Weet ik niet
 Nee
Van paracetamol tot aan antidepressiva Ja, wat voor medicatie?

10. Is het gebruik van medicijnen van invloed op het functioneren van de jongere? Nee, geen invloed
 Ja, enigszins positieve invloed
 Ja, sterk positieve invloed
 Ja, enigszins negatieve invloed
 Ja, sterk negatieve invloed

11. Gebruikt de jongere drugs? Onbekend
 Nee
 Misschien
 Ja, namelijk (meerdere antwoorden mogelijk):
 drank
 softdrugs
 harddrugs

Zelfbeeld van de jongere

De vragen gaan over hoe u denkt dat de jongere tegen zichzelf aankijkt bij de activiteiten die hij/zij doet.

Activiteiten zijn het volgen van een opleiding, stagelopen of werken.

Kruis het antwoord aan dat het meest aansluit bij uw waarneming:

Helemaal mee eens - Mee eens - Neutraal - Niet mee eens - Helemaal niet mee eens.

De jongere weet.....	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens	Kan ik niet beoordelen
1. waar hij/zij goed in is	☐	☐	☐	☐	☐
2. welk werk hij/zij goed kan doen	☐	☐	☐	☐	☐
3. wat zijn/haar sterke en zwakke kanten zijn	☐	☐	☐	☐	☐
4. welke activiteiten hij/zij aan kan	☐	☐	☐	☐	☐

Vragen en/of opmerkingen

Indien u nog vragen en/of opmerkingen heeft naar aanleiding van het invullen van deze vragenlijst dan kunt u die hieronder kwijt:

Tijdsduur invullen vragenlijst

Wil u een indicatie geven van de tijdsduur dat u bezig was met het invullen van deze vragenlijst?

Dat was ongeveer _____minuten

BEDANKT VOOR UW MEDEWERKING!!!

Bijlage B: Participatiestatus T4

Trede	Status	Frequentie	%
0	SW wachtlijst	5	2,2
0	Dagbesteding	15	6,5
0	Hij, zij ontvangt (tijdelijk) alleen zorg en hulp ambulant	14	6,0
0	Anders, opgenomen in geestelijke gezondheidszorg/ inrichting	2	,9
0	Anders namelijk hij/zij is teruggevallen naar '(tijdelijk) niet actief, zorg en hulpverlening alleen' maar heeft wel arbeidservaring in baan opgedaan	5	2,2
0	Anders namelijk in gevangenis/justitiële inrichting	1	,4
1	Sociale Werkvoorziening SW	12	5,2
1	Vrijwilligerswerk	4	1,7
2	Zit op school / studeert nog	11	4,7
2	Volgt een voortraject (extra hulp verslaving/schulden etc.)	1	,4
2	Volgt een re-integratietraject (traject gericht op werkvaardigheden)	14	6,0
3	Volgt een stage	1	,4
4/5	Gangbare arbeid zonder begeleiding	17	7,3
4/5	Gangbare arbeid met steun	92	39,7
4/5	Gangbare arbeid met een voorziening (werkplekaanpassing)	1	,4
?	Anders, Is een beetje in een duister circuit beland	1	,4
?	Anders namelijk nooit echt gestart	2	,9
?	Anders namelijk geëmigreerd	1	,4
?	Respondent wenst niet mee te doen aan TNO onderzoek	1	,4
?	Onbekend	10	4,3
?	Geen vragenlijst ontvangen	22	9,5
		232	100,0

Bijlage C: Selectieve uitval analysegroep (n=159) en onderzoeksgroep (n=191)

Tabel 1: Analyse groep n=159* versus overig

	Analyse groep		
	Overig	Analysegroep	Totaal
Geslacht [% vrouw]	41,1%▲	26,6%▼	31,2%
·N	73	158	231
Hoogstgenoten opleiding			
· Lager onderwijs	62,5%	59,2%	60,2%
· Middelbare school	23,4%	25,9%	25,1%
· Voortgezet speciaal onderwijs	6,3%	7,5%	7,1%
· ROC/MBO/HBO/Universiteit	7,8%	7,5%	7,6%
·N	64	147	211
Leeftijd [Gemiddelde]	21,4▼	22,9▲	22,4
·N	72	154	226
Herkomst Nederland [% nee]	12,3%	7,5%	9,1%
·N	73	159	232
Eerste diagnose			
· verstandelijk	30,6%	38,5%	36,0%
· autistisch	34,7%	35,9%	35,5%
· gedragsstoornis	15,3%	16,0%	15,8%
· psychisch	13,9%▲	3,8%▼	7,0%
· overig	5,6%	5,8%	5,7%
·N	72	156	228
Werkladder T1			
Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	4,1%	1,9%	2,6%
Scholing, voortraject	13,7%	15,7%	15,1%
Stages	35,6%▲	19,5%▼	24,6%
Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	34,2%	44,0%	40,9%
Vast werk met of zonder begeleiding	12,3%	18,9%	16,8%
·N	73	159	232
Werkladder T2			
(tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	4,3%	1,9%	2,4%
Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	10,6%	10,7%	10,7%
Scholing, voortraject	6,4%	11,9%	10,7%
Stages	25,5%	16,4%	18,4%
Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	36,2%	42,1%	40,8%
Vast werk met of zonder begeleiding	17,0%	17,0%	17,0%
·N	47	159	206
Werkladder T3			
(tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	23,5%▲	5,0%▼	8,3%

Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	17,6%	11,3%	12,4%
Scholing, voortraject	8,8%	12,6%	11,9%
Stages	2,9%	11,3%	9,8%
Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	20,6%	34,6%	32,1%
Vast werk met of zonder begeleiding	26,5%	25,2%	25,4%
·N	34	159	193
Werkladder T4			
(tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	34,4%	19,5%	22,0%
Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	6,3%	8,8%	8,4%
Scholing, voortraject	15,6%	13,2%	13,6%
Stages	3,1%▲	0%▼	0,5%
Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	9,4%▼	27,0%▲	24,1%
Vast werk met of zonder begeleiding	31,3%	31,4%	31,4%
·N	32	159	191

Tabel 2: Onderzoeksgroep (gegevens op T1 en T4), n=191*

	Onderzoeksgroep		
	Overig	Onderzoeksgroep	Totaal
Geslacht [% vrouw]	41,5%	28,9%	31,2%
·N	41	190	231
Hoogstgenoten opleiding			
· Lager onderwijs	64,9%	59,2%	60,2%
· Middelbare school	21,6%	25,9%	25,1%
· Voortgezet speciaal onderwijs	8,1%	6,9%	7,1%
· ROC/MBO/HBO/Universiteit	5,4%	8,0%	7,6%
·N	37	174	211
Leeftijd [Gemiddelde]	21,9	22,5	22,4
·N	41	185	226
Herkomst Nederland [% Nee]	17,1%▲	7,3%▼	9,1%
·N	41	191	232
Eerste diagnose			
· verstandelijk	34,1%	36,4%	36,0%
· autistisch	26,8%	37,4%	35,5%
· gedragsstoornis	19,5%	15,0%	15,8%
· psychisch	17,1%▲	4,8%▼	7,0%
· overig	2,4%	6,4%	5,7%
·N	41	187	228
Werkladder T1			
Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	2,4%	2,6%	2,6%
Scholing, voortraject	12,2%	15,7%	15,1%
Stages	31,7%	23,0%	24,6%
Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	36,6%	41,9%	40,9%
Vast werk met of zonder begeleiding	17,1%	16,8%	16,8%

·N	41	191	232
Werkladder T2 (tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	3,4%	2,3%	2,4%
Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	10,3%	10,7%	10,7%
Scholing, voortraject	6,9%	11,3%	10,7%
Stages	20,7%	18,1%	18,4%
Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	34,5%	41,8%	40,8%
Vast werk met of zonder begeleiding	24,1%	15,8%	17,0%
·N	29	177	206
Werkladder T3 (tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	24,0%▲	6,0%▼	8,3%
Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	16,0%	11,9%	12,4%
Scholing, voortraject	8,0%	12,5%	11,9%
Stages	4,0%	10,7%	9,8%
Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	20,0%	33,9%	32,1%
Vast werk met of zonder begeleiding	28,0%	25,0%	25,4%
·N	25	168	193
Werkladder T4 (tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	--	22,0%	22,0%
Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	--	8,4%	8,4%
Scholing, voortraject	--	13,6%	13,6%
Stages	--	0,5%	0,5%
Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	--	24,1%	24,1%
Vast werk met of zonder begeleiding	--	31,4%	31,4%
·N	--	191	191

* Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (horizontale vergelijkingen). Gemiddelden zijn getoetst met de t-test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: $p < 0,05$ (en ▼): significant hoge (lage) percentages en/of gemiddelden. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

Bijlage D: Kenmerken jongeren op T4

Tabel 1: Werkladder T4 afgezet tegen variabelen T1

	Werkladder T4						
	(tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnos voortraject	Scholing, voortraject	Stages	Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	Vast werk met of zonder begeleiding	Totaal
N:	42	16	26	1	46	60	191
%:	22%	8,4%	14%	0,5%	24%	31%	100%
Leeftijd [N=185]							
· t/m 19	38,1%▲	26,7%	37,5%	100%	17,8%	17,2%	25,9%
· 20 t/m 24	35,7%	40,0%	50,0%	0%	46,7%	55,2%	46,5%
· 25 en ouder	26,2%	33,3%	12,5%	0%	35,6%	27,6%	27,6%
Geslacht [N=190] [% vrouw]	26,2%	60,0%▲	26,9%	0%	32,6%	21,7%	28,9%
Allochtoon [N=191] [% ja]	14,3%	6,3%	7,7%	100%▲	4,3%	3,3%	7,3%
Eerste diagnose [N=187]							
· verstandelijk	36,6%	31,3%	23,1%	0%	40,0%	41,4%	36,4%
· autistisch	36,6%	50,0%	53,8%	0%	26,7%	36,2%	37,4%
· gedragsstoornis	9,8%	0%	15,4%	100%▲	22,2%	15,5%	15,0%
· psychisch	7,3%	12,5%	3,8%	0%	4,4%	1,7%	4,8%
· overig	9,8%	6,3%	3,8%	0%	6,7%	5,2%	6,4%
Wonen [N=190]							
· ouders	45,2%	60,0%	61,5%	100%	43,5%	61,7%	53,7%
· instelling	26,2%▲	6,7%	15,4%	0%	10,9%	5,0%▼	12,6%
· beschermde opvang	9,5%	6,7%	0%	0%	15,2%▲	5,0%	7,9%
· zelfstandig	11,9%	20,0%	15,4%	0%	19,6%	16,7%	16,3%
· overig	7,1%	6,7%	7,7%	0%	10,9%	11,7%	9,5%
Instelling [N=191] [% opvang]	35,7%▲	12,5%	15,4%	0%	26,1%	10,0%▼	20,4%
Begeleiding bij wonen [N=189] [% ja]	45,2%	26,7%	34,6%	0%	50,0%	30,5%	38,6%
Begeleiding bij reizen [N=189] [% ja]	9,5%	13,3%	3,8%	0%	2,2%	6,8%	6,3%
Behandeling [N=191]							
· nee en geen zorg nodig	40,5%▼	50,0%	53,8%	100%	58,7%	71,7%▲	57,6%
· nee, maar wel zorg nodig	14,3%	12,5%	11,5%	0%	13,0%	6,7%	11,0%
· ja, lichamelijke medische zorg	2,4%	6,3%	7,7%	0%	6,5%	8,3%	6,3%
· ja, psychiatrische of psychische zorg	42,9%▲	31,3%	26,9%	0%	21,7%	13,3%▼	25,1%
Depressie [N=189] [Gemiddelde]	1,47	1,58	1,89▲	1,00	1,47	1,33▼	1,49
Angst [N=190] [Gemiddelde]	1,41	1,47	1,55▲	1,00	1,28	1,18▼	1,33
Jobcoachorganisatie [N=191]							
· De Overstap	31,0%▼	62,5%	46,2%	0%	56,5%	40,0%	44,5%
· Sterk in Werk	50,0%	31,3%	42,3%	100%	28,3%	40,0%	39,3%

	Werkladder T4						
	(tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnos voortraject	Scholing, voortraject	Stages	Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	Vast werk met of zonder begeleiding	Totaal
· Zuidwester voor Werk	19,0%	6,3%	11,5%	0%	15,2%	20,0%	16,2%
Tevredenheid begeleiding [N=190] [Gemiddelde]	3,99	4,38	4,01	3,33	4,20	4,28	4,16
Hoe belangrijk vinden je ouders dat je aan het werk gaat/blijft [N=173]							
· zeer belangrijk	44,1%	53,3%	48,0%	--	48,8%	66,1%▲	53,8%
· belangrijk	35,3%	26,7%	40,0%	--	37,2%	21,4%	31,2%
· niet belangrijk	2,9%	6,7%	4,0%	--	2,3%	3,6%	3,5%
· ik weet het niet	17,6%	13,3%	0%	--	11,6%	5,4%	9,2%
· anders	0%	0%	8,0%▲	--	0%	3,6%	2,3%
Hoe belangrijk vinden anderen dat je aan het werk gaat/blijft [N=173]							
· zeer belangrijk	32,4%	26,7%	16,0%▼	--	37,2%	42,9%	34,1%
· belangrijk	44,1%	33,3%	60,0%	--	44,2%	42,9%	45,1%
· niet belangrijk	2,9%	6,7%	0%	--	0%	1,8%	1,7%
· ik weet het niet	20,6%	26,7%	16,0%	--	16,3%	12,5%	16,8%
· anders	0%	6,7%	8,0%▲	--	2,3%	0%	2,3%
Wordt deze jongere voldoende gestimuleerd door zijn ouder om te (gaan) werken [N=178]							
· ja, zeer gestimuleerd	22,2%	26,7%	15,4%	--	24,4%	33,9%	25,8%
· ja, gestimuleerd	50,0%	46,7%	46,2%	--	53,3%	48,2%	49,4%
· nee, ouders stimuleren niet	11,1%	20,0%	19,2%	--	13,3%	5,4%	11,8%
· nee, ouders werken het werken van jongere tegen	0%	0%	3,8%▲	--	0%	0%	0,6%
· anders	16,7%	6,7%	15,4%	--	8,9%	12,5%	12,4%
Zelfvertrouwen algemeen [N=190] [Gemiddelde]	3,96	3,59▼	3,86	5,00	3,90	4,19▲	3,98
Zelfsturing [N=187] [Gemiddelde]	3,58	3,17	3,72	3,50	3,50	3,54	3,53
Zelfvertrouwen m.b.t. het werk [N=189] [Gemiddelde]	3,70	3,57	3,74	4,40	3,79	3,97▲	3,81
Werkkintentie [N=174] [Gemiddelde]	4,30	4,19	4,10	3,50	4,31	4,45▲	4,31
Gedragsmoeilijkheden [N=189] [Gemiddelde]	1,68▲	1,73	1,67	1,78	1,55	1,39▼	1,56
Alcohol/drugs gebruik [N=191]							
· onbekend	16,7%	12,5%	19,2%	100%▲	8,7%	8,3%	12,6%
· Nee	54,8%▼	81,3%	50,0%▼	0%	69,6%	81,7%▲	68,1%
· misschien	11,9%	0%	7,7%	0%	8,7%	3,3%	6,8%

	Werkladder T4						
	(tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnos voortraject	Scholing, voortraject	Stages	Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	Vast werk met of zonder begeleiding	Totaal
· ja	16,7%	6,3%	23,1%	0%	13,0%	6,7%	12,6%
Gebruikt jongere medicijnen [N=190]							
· weet ik niet	7,1%	25,0%	16,0%	0%	10,9%	10,0%	11,6%
· Nee	61,9%	50,0%	48,0%	0%	60,9%	71,7%	61,6%
· ja	31,0%	25,0%	36,0%	100%	28,3%	18,3%	26,8%
Hoogstgenoten opleiding [N=174]							
· Lager onderwijs	58,5%	50,0%	36,4%▼	--	62,8%	68,5%	59,2%
· Middelbare school	22,0%	42,9%	36,4%	--	27,9%	18,5%	25,9%
· Voortgezet speciaal onderwijs	7,3%	0%	18,2%▲	--	2,3%	7,4%	6,9%
· ROC/MBO/HBO/Universiteit	12,2%	7,1%	9,1%	--	7,0%	5,6%	8,0%
Is jongere in bezit van rijbewijs [N=172] [% ja]	17,9%▼	21,4%	22,7%	0%	41,9%	39,6%	31,4%
Heeft jongere (deel)certificaten [N=175] [% ja]	30,6%	40,0%	33,3%	0%	30,2%	32,1%	32,0%
Stressbestendigheid [N=189] [Gemiddelde]	3,00	1,98▼	2,75	4,67	2,89	3,05	2,88
Leervaardigheid [N=188] [Gemiddelde]	4,14	4,33	4,40	4,00	4,36	4,73▲	4,43
Zelfstandigheid [N=186] [Gemiddelde]	3,90▼	3,22▼	4,64	6,00	4,19	4,61▲	4,25
Productiviteit [N=186] [Gemiddelde]	4,00	3,36▼	4,17	4,00	4,13	4,60▲	4,20
Afspraken [N=188] [Gemiddelde]	5,31▼	5,60	5,46	5,50	5,77	6,23▲	5,76
Totaalscore werkgedrag T1 [N=188] [Gemiddelde]	4,41▼	4,06▼	4,76	5,17	4,70	5,16▲	4,74
Uitkering [N=190]							
· geen	26,2%	0%▼	26,9%	100%▲	13,0%	22,0%	20,0%
· wajong	71,4%	93,8%	73,1%	0%	87,0%	72,9%	77,4%
· anders	2,4%	6,3%	0%	0%	0%	5,1%	2,6%
Loon [N=190]							
· geen loon	58,5%▲	50,0%	34,6%	0%	21,7%	13,3%▼	31,1%
· stagevergoeding	29,3%▲	0%	19,2%	0%	4,3%	3,3%▼	11,1%
· loon uit werk	12,2%▼	50,0%	46,2%	100%	73,9%▲	83,3%▲	57,9%
Werkervaring [N=191]							
· minder dan een jaar	92,9%▲	68,8%	65,4%	100%	45,7%	26,7%▼	55,0%
· jaar	2,4%▼	12,5%	26,9%	0%	28,3%▲	16,7%	17,3%
· twee jaar	2,4%▼	18,8%	3,8%	0%	17,4%	28,3%▲	15,7%
· meer dan 2 jaar	2,4%▼	0%	3,8%	0%	8,7%	28,3%▲	12,0%

	Werkkladder T4						
	(tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnos voortraject	Scholing, voortraject	Stages	Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	Vast werk met of zonder begeleiding	Totaal
Verwachting regulier werk [N=190]							
· werkt al regulier	14,3% ▼	50,0%	46,2%	100%	71,7% ▲	81,4% ▲	56,8%
· < half jaar	16,7%	12,5%	15,4%	0%	8,7%	11,9%	12,6%
· half jaar tot jaar	11,9%	6,3%	11,5%	0%	6,5%	0% ▼	6,3%
· over 1-2 jaar	26,2% ▲	6,3%	7,7%	0%	8,7%	3,4% ▼	10,5%
· 2 - 5 jaar '	9,5%	12,5%	11,5%	0%	2,2%	1,7%	5,8%
· > 5 jaar	21,4% ▲	12,5%	7,7%	0%	2,2%	1,7% ▼	7,9%
Maximaal haalbare baan [N=190]							
· reguliere baan zonder begeleiding	2,4%	0%	3,8%	100% ▲	8,7%	8,5%	6,3%
· reguliere arbeid met begeleiding en/of werkplekaanpassing	66,7% ▼	62,5%	80,8%	0% ▼	84,8%	89,8% ▲	79,5%
· SW	11,9%	25,0% ▲	3,8%	0%	4,3%	0% ▼	6,3%
· overig	19,0% ▲	12,5%	11,5%	0%	2,2%	1,7% ▼	7,9%
Werkkladder T1 [N=191]							
· Werken met behoud van uitkering	4,8%	12,5% ▲	0%	0%	2,2%	0%	2,6%
· Scholing, voortraject	31,0% ▲	12,5%	23,1%	0%	10,9%	6,7% ▼	15,7%
· Stages	50,0% ▲	25,0%	30,8%	0%	10,9% ▼	10,0% ▼	23,0%
· Tijdelijk werk	11,9% ▼	50,0%	38,5%	100%	67,4% ▲	41,7%	41,9%
· Vast werk	2,4% ▼	0%	7,7%	0%	8,7%	41,7% ▲	16,8%
Werkkladder T2 [N=177]							
· Hulpverlening	2,8%	0%	8,0% ▲	--	2,2%	0%	2,3%
· Werken met behoud van uitkering	22,2% ▲	46,7% ▲	4,0%	--	6,7%	0% ▼	10,7%
· Scholing, voortraject	27,8% ▲	0%	24,0% ▲	--	4,4%	3,6% ▼	11,3%
· Stages	33,3% ▲	20,0%	24,0%	--	17,8%	5,4% ▼	18,1%
· Tijdelijk werk	13,9% ▼	33,3%	32,0%	--	62,2% ▲	50,0%	41,8%
· Vast werk	0% ▼	0%	8,0%	--	6,7%	41,1% ▲	15,8%
Werkkladder T3 [N=168]							
· Hulpverlening	14,3% ▲	13,3%	4,5%	0%	4,7%	0% ▼	6,0%
· Werken met behoud van uitkering	20,0%	60,0% ▲	4,5%	0%	4,7%	1,9% ▼	11,9%
· Scholing, voortraject	28,6% ▲	13,3%	13,6%	100% ▲	11,6%	0% ▼	12,5%
· Stages	17,1%	0%	27,3% ▲	0%	11,6%	1,9% ▼	10,7%
· Tijdelijk werk	17,1% ▼	0% ▼	36,4%	0%	65,1% ▲	28,8%	33,9%
· Vast werk	2,9% ▼	13,3%	13,6%	0%	2,3% ▼	67,3% ▲	25,0%

Tabel 2: Werkkladder T4 afgezet tegen variabelen T4

	Werkkladder T4
--	----------------

	· (tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnose voortraject	· Scholing, voortraject	· Stages	· Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	· Vast werk met of zonder begeleiding	Totaal
Heeft de jongere een Wajonguitkering aangevraagd							
· ja, is toegekend	91,7%	100%	100%	--	95,7%	92,7%	95,0%
· ja, aanvraag loopt nog	4,2%	0%	0%	--	0%	1,8%	1,3%
· ja, aanvraag afgewezen	0%	0%	0%	--	2,2%	0%	0,6%
· nee, nog geen aanvraag ingediend	4,2%	0%	0%	--	2,2%	5,5%	3,1%
·N	24	13	21	--	46	55	159
Toekomstmogelijkheden van de jongere							
· jongere werkt in reguliere baan	4,2% ▼	0% ▼	9,1% ▼	--	93,5% ▲	92,5% ▲	60,9%
· binnen een half jaar	8,3%	0%	18,2% ▲	--	2,2%	0%	4,5%
· over een half tot heel jaar	8,3%	0%	18,2% ▲	--	0%	0%	3,8%
· over 1 - 2 jaar	4,2%	9,1%	22,7% ▲	--	0%	0%	4,5%
· over 2 - 5 jaar	16,7% ▲	9,1%	18,2% ▲	--	2,2%	1,9%	7,1%
· over meer dan 5 jaar	8,3%	0%	4,5%	--	0%	1,9%	2,6%
· nooit	50,0% ▲	81,8% ▲	9,1%	--	2,2% ▼	3,8% ▼	16,7%
·N	24	11	22	--	46	53	156
Gebruikt de jongere medicijnen							
· Weet ik niet	32,0%	30,8%	27,3%	--	13,0%	14,5%	19,9%
· nee	44,0%	38,5%	63,6%	--	58,7%	67,3%	58,4%
· ja, wat voor medicatie:	24,0%	30,8%	9,1%	--	28,3%	18,2%	21,7%
·N	25	13	22	--	46	55	161
Gebruikt de jongere drugs							
· onbekend	16,0%	30,8% ▲	18,2%	--	11,1%	7,3%	13,1%
· nee	52,0%	53,8%	54,5%	--	66,7%	67,3%	61,9%
· misschien	20,0% ▲	0%	13,6%	--	6,7%	3,6%	8,1%
· ja, nl:	12,0%	15,4%	13,6%	--	15,6%	21,8%	16,9%
·N	25	13	22	--	45	55	160
Productiviteit [Gemiddelde]	3,62 ▼	2,94 ▼	4,27	--	4,23	4,65 ▲	4,22
·N	22	8	16	--	45	52	143
Zelfstandigheid [Gemiddelde]	3,88 ▼	2,96 ▼	4,17	--	4,48	5,03 ▲	4,45
·N	23	8	17	--	45	50	143
Afspraken [Gemiddelde]	4,43 ▼	5,19	4,56 ▼	--	5,44	6,09 ▲	5,40
·N	23	8	17	--	44	52	144
Totaalscore werkgedrag [Gemiddelde]	4,00 ▼	3,69 ▼	4,23	--	4,70	5,24 ▲	4,67
·N	23	8	18	--	45	52	146

Zelfbeeld volgens begeleider [Gemiddelde]	2,13 ▼	2,03 ▼	2,14 ▼	--	2,60	2,80 ▲	2,51
·N	22	8	16	--	44	50	140

* Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (horizontale vergelijkingen). Gemiddelden zijn getoetst met de t-test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: $p < 0,05$ (en ▼): significant hoge (lage) percentages en/of gemiddelden. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

Bijlage E: Verandering in participatiestatus T1-T4 (n=max 191)

	Verandering T1-T4			
	Dalers	Blijvers	Stijgers	Totaal
Leeftijd				
· t/m 19	35,4%▲	14,5%▼	25,0%	25,9%
· 20 t/m 24	38,0%▼	48,4%	59,1%	46,5%
· 25 en ouder	26,6%	37,1%▲	15,9%▼	27,6%
·N	79	62	44	185
Geslacht				
· man	68,8%	70,3%	76,1%	71,1%
· vrouw	31,3%	29,7%	23,9%	28,9%
·N	80	64	46	190
Etniciteit				
· nee	87,7%▼	95,3%	97,8%	92,7%
· ja	12,3%▲	4,7%	2,2%	7,3%
·N	81	64	46	191
Diagnose				
· verstandelijk	32,5%	42,6%	34,8%	36,4%
· autistisch	42,5%	31,1%	37,0%	37,4%
· gedragsstoornis	11,3%	14,8%	21,7%	15,0%
· psychisch	6,3%	4,9%	2,2%	4,8%
· overig	7,5%	6,6%	4,3%	6,4%
·N	80	61	46	187
Wonen				
· ouders	50,0%	54,7%	58,7%	53,7%
· instelling	18,8%▲	6,3%	10,9%	12,6%
· beschermde opvang	6,3%	12,5%	4,3%	7,9%
· zelfstandig	16,3%	14,1%	19,6%	16,3%
· overig	8,8%	12,5%	6,5%	9,5%
·N	80	64	46	190
Instelling				
· geen opvang	75,3%	81,3%	84,8%	79,6%
· opvang	24,7%	18,8%	15,2%	20,4%
·N	81	64	46	191
Begeleiding bij wonen				
· nee	61,3%	56,3%	68,9%	61,4%
· ja	38,8%	43,8%	31,1%	38,6%
·N	80	64	45	189
Begeleiding bij reizen				
· nee	92,5%	93,8%	95,6%	93,7%
· ja	7,5%	6,3%	4,4%	6,3%
·N	80	64	45	189
Medische behandeling				
· nee en geen zorg nodig	48,1%▼	64,1%	65,2%	57,6%

	Verandering T1-T4			
	Dalers	Blijvers	Stijgers	Totaal
· nee, maar wel zorg nodig	13,6%	10,9%	6,5%	11,0%
· ja, lichamelijke medische zorg	4,9%	4,7%	10,9%	6,3%
· ja, psychiatrische of psychische zorg	33,3%▲	20,3%	17,4%	25,1%
·N	81	64	46	191
Depressie [Gemiddelde]	1,55	1,49	1,38	1,49
·N	79	64	46	189
Angst [Gemiddelde]	1,44▲	1,26	1,22	1,33
·N	80	64	46	190
Instantie				
· De Overstap	42,0%	50,0%	41,3%	44,5%
· Sterk in Werk	44,4%	31,3%	41,3%	39,3%
· Zuidwester voor Werk	13,6%	18,8%	17,4%	16,2%
·N	81	64	46	191
Duur begeleiding T1				
· minder dan een jaar	47,2%▲	13,3%▼	27,6%	30,7%
· 1jaar	34,0%	28,9%	31,0%	31,5%
· 2 of meer jaar	18,9%▼	57,8%▲	41,4%	37,8%
·N	53	45	29	127
Tevredenheid begeleiding [Gemiddelde]	4,06	4,25	4,22	4,16
·N	80	64	46	190
Hoe belangrijk vinden je ouders dat je aan het werk gaat/blijft				
· zeer belangrijk	47,9%	49,2%	70,7%▲	53,8%
· belangrijk	35,2%	32,8%	22,0%	31,2%
· niet belangrijk	2,8%	4,9%	2,4%	3,5%
· ik weet het niet	12,7%	8,2%	4,9%	9,2%
· anders	1,4%	4,9%	0%	2,3%
·N	71	61	41	173
Hoe belangrijk vinden anderen dat je aan het werk gaat/blijft				
· zeer belangrijk	26,8%	31,1%	51,2%▲	34,1%
· belangrijk	50,7%	49,2%	29,3%▼	45,1%
· niet belangrijk	2,8%	0%	2,4%	1,7%
· ik weet het niet	18,3%	14,8%	17,1%	16,8%
· anders	1,4%	4,9%	0%	2,3%
·N	71	61	41	173
Wordt deze jongere voldoende gestimuleerd door zijn ouder om te (gaan) werken				
· ja, zeer gestimuleerd	23,0%	27,0%	29,3%	25,8%
· ja, gestimuleerd	45,9%	52,4%	51,2%	49,4%
· nee, ouders stimuleren niet	16,2%	9,5%	7,3%	11,8%

	Verandering T1-T4			
	Dalers	Blijvers	Stijgers	Totaal
· nee, ouders werken het werken van jongere tegen	1,4%	0%	0%	0,6%
· anders	13,5%	11,1%	12,2%	12,4%
·N	74	63	41	178
Zelfvertrouwen algemeen[Gemiddelde]	3,89	4,04	4,05	3,98
·N	80	64	46	190
Zelfsturing [Gemiddelde]	3,56	3,53	3,49	3,53
·N	79	63	45	187
Zelfvertrouwen m.b.t. werk [Gemiddelde]	3,72	3,85	3,90	3,81
·N	80	63	46	189
Werkintentie [Gemiddelde]	4,19▼	4,38	4,43	4,31
·N	74	58	42	174
Gedragsmoeilijkheden [Gemiddelde]	1,68▲	1,50	1,43▼	1,56
·N	81	63	45	189
Alcohol/drugs				
· onbekend	16,0%	9,4%	10,9%	12,6%
· nee	59,3%▼	79,7%▲	67,4%	68,1%
· misschien	8,6%	4,7%	6,5%	6,8%
· ja	16,0%	6,3%	15,2%	12,6%
·N	81	64	46	191
Gebruikt jongere medicijnen				
· weet ik niet	12,5%	12,5%	8,7%	11,6%
· nee	53,8%	64,1%	71,7%	61,6%
· ja	33,8%	23,4%	19,6%	26,8%
·N	80	64	46	190
Hoogstgenoten opleiding				
· Lager onderwijs	55,4%	57,9%	67,4%	59,2%
· Middelbare school	28,4%	26,3%	20,9%	25,9%
· Voortgezet speciaal onderwijs	6,8%	10,5%	2,3%	6,9%
· ROC/MBO/HBO/Universiteit	9,5%	5,3%	9,3%	8,0%
·N	74	57	43	174
Is jongere in bezit van rijbewijs				
· nee	76,0%	60,7%	65,9%	68,6%
· ja	24,0%	39,3%	34,1%	31,4%
·N	75	56	41	172
Heeft jongere (deel)certificaten				
· nee	68,5%	62,7%	74,4%	68,0%
· ja	31,5%	37,3%	25,6%	32,0%
·N	73	59	43	175
Stressbestendigheid [Gemiddelde]	2,80	2,89	3,00	2,88
·N	80	64	45	189

	Verandering T1-T4			
	Dalers	Blijvers	Stijgers	Totaal
Leervaardigheid [Gemiddelde]	4,22	4,61	4,57	4,43
·N	81	63	44	188
Zelfstandigheid [Gemiddelde]	4,00 ▼	4,53 ▲	4,31	4,25
·N	78	63	45	186
Productiviteit [Gemiddelde]	4,01	4,38	4,28	4,20
·N	79	63	44	186
Afspraken [Gemiddelde]	5,49 ▼	5,98	5,92	5,76
·N	80	63	45	188
Werkgedrag T1 totaal [Gemiddelde]	4,50 ▼	4,96 ▲	4,85	4,74
·N	80	63	45	188
Uitkering T1				
· geen	23,5%	12,7%	23,9%	20,0%
· wajong	74,1%	84,1%	73,9%	77,4%
· anders	2,5%	3,2%	2,2%	2,6%
·N	81	63	46	190
Loon T1				
· geen loon	42,5% ▲	12,5% ▼	37,0%	31,1%
· stagevergoeding	20,0% ▲	1,6% ▼	8,7%	11,1%
· loon uit werk	37,5% ▼	85,9% ▲	54,3%	57,9%
·N	80	64	46	190
Werkervaring T1				
· minder dan een jaar	74,1% ▲	29,7% ▼	56,5%	55,0%
· jaar	14,8%	21,9%	15,2%	17,3%
· twee jaar	6,2% ▼	23,4% ▲	21,7%	15,7%
· meer dan 2 jaar	4,9% ▼	25,0% ▲	6,5%	12,0%
·N	81	64	46	191
Verwachting regulier werk jobcoach				
· werkt al regulier	38,3% ▼	81,0% ▲	56,5%	56,8%
· < half jaar	14,8%	4,8% ▼	19,6%	12,6%
· half jaar tot jaar	8,6%	3,2%	6,5%	6,3%
· over 1-2 jaar	16,0% ▲	4,8%	8,7%	10,5%
· 2 - 5 jaar '	8,6%	3,2%	4,3%	5,8%
· > 5 jaar	13,6% ▲	3,2%	4,3%	7,9%
·N	81	63	46	190
Vershil verwachting T1-T4				
· omlaag	73,2% ▲	16,9% ▼	2,5% ▼	33,5%
· gelijk	16,1% ▼	79,7% ▲	62,5%	52,3%
· omhoog	10,7%	3,4% ▼	35,0% ▲	14,2%
·N	56	59	40	155
Maximaal haalbare baan				
· reguliere baan zonder begeleiding	4,9%	9,5%	4,3%	6,3%

	Verandering T1-T4			
	Dalers	Blijvers	Stijgers	Totaal
· reguliere arbeid met begeleiding en/of werkplekaanpassing	70,4%▼	85,7%	87,0%	79,5%
· SW	11,1%▲	1,6%	4,3%	6,3%
· overig	13,6%▲	3,2%	4,3%	7,9%
·N	81	63	46	190
Werkladder T1				
· Werken met behoud van uitkering	2,5%	3,1%	2,2%	2,6%
· Scholing, voortraject	18,5%	9,4%	19,6%	15,7%
· Stages	40,7%▲	0%▼	23,9%	23,0%
· Tijdelijk werk	29,6%▼	48,4%	54,3%▲	41,9%
· Vast werk	8,6%▼	39,1%▲	0%▼	16,8%
·N	81	64	46	191
Werkladder T2				
· (tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	51,9%▲	0%▼	0%▼	22,0%
· Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnos voortraject	17,3%▲	3,1%	0%▼	8,4%
· Scholing, voortraject	24,7%▲	9,4%	0%▼	13,6%
· Stages	1,2%	0%	0%	0,5%
· Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	4,9%▼	48,4%▲	23,9%	24,1%
· Vast werk met of zonder begeleiding	0%▼	39,1%	76,1%▲	31,4%
·N	81	64	46	191

* Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (horizontale vergelijkingen). Gemiddelden zijn getoetst met de t-test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: $p < 0,05$ (en ▼): significant hoge (lage) percentages en/of gemiddelden. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

Bijlage F: Verandering in participatiestatus T3-T4 (n=max 168)

	Verandering T3-T4			
	Dalers	Blijvers	Stijgers	Totaal
Leeftijd				
· t/m 19	28,6%	19,0%	28,6%	23,9%
· 20 t/m 24	46,9%	45,6%	51,4%	47,2%
· 25 en ouder	24,5%	35,4%	20,0%	28,8%
·N	49	79	35	163
Geslacht				
· man	76,5%	71,3%	72,2%	73,1%
· vrouw	23,5%	28,8%	27,8%	26,9%
·N	51	80	36	167
Etniciteit				
· nee	86,5%	95,0%	94,4%	92,3%
· ja	13,5%	5,0%	5,6%	7,7%
·N	52	80	36	168
Eerste diagnose				
· verstandelijk	32,7%	45,5%	27,8%	37,6%
· autistisch	40,4%	32,5%	36,1%	35,8%
· gedragsstoornis	13,5%	13,0%	27,8% ▲	16,4%
· psychisch	3,8%	5,2%	5,6%	4,8%
· overig	9,6%	3,9%	2,8%	5,5%
·N	52	77	36	165
Wonen				
· ouders	49,0%	58,8%	52,8%	54,5%
· instelling	21,6% ▲	7,5%	11,1%	12,6%
· beschermde opvang	7,8%	5,0%	11,1%	7,2%
· zelfstandig	15,7%	18,8%	16,7%	17,4%
· overig	5,9%	10,0%	8,3%	8,4%
·N	51	80	36	167
Instelling				
· geen opvang	71,2% ▼	87,5% ▲	77,8%	80,4%
· opvang	28,8% ▲	12,5% ▼	22,2%	19,6%
·N	52	80	36	168
Begeleiding bij wonen				
· nee	53,8%	64,6%	58,3%	59,9%
· ja	46,2%	35,4%	41,7%	40,1%
·N	52	79	36	167
Begeleiding bij reizen				
· nee	90,4%	94,9%	97,2%	94,0%
· ja	9,6%	5,1%	2,8%	6,0%
·N	52	79	36	167
Medische behandeling				

· nee en geen zorg nodig	44,2%	63,8%▲	52,8%	55,4%
· nee, maar wel zorg nodig	15,4%	10,0%	5,6%	10,7%
· ja, lichamelijke medische zorg	5,8%	5,0%	11,1%	6,5%
· ja, psychiatrische of psychische zorg	34,6%	21,3%	30,6%	27,4%
·N	52	80	36	168
Depressie [Gemiddelde]	1,60	1,47	1,44	1,50
·N	50	80	36	166
Angst [Gemiddelde]	1,36	1,29	1,26	1,31
·N	51	80	36	167
Instantie				
· De Overstap	44,2%	52,5%	47,2%	48,8%
· Sterk in Werk	36,5%	30,0%	33,3%	32,7%
· Zuidwester voor Werk	19,2%	17,5%	19,4%	18,5%
·N	52	80	36	168
Duur begeleiding jobcoach T1				
· minder dan een jaar	47,1%▲	22,8%▼	36,4%	32,7%
· 1jaar	35,3%	29,8%	27,3%	31,0%
· 2 of meer jaar	17,6%▼	47,4%▲	36,4%	36,3%
·N	34	57	22	113
tevrbegeleiding [Gemiddelde]	3,99▼	4,29▲	4,12	4,16
·N	51	80	36	167
Hoe belangrijk vinden je ouders dat je aan het werk gaat/blijft				
· zeer belangrijk	47,9%	48,7%	71,9%▲	53,2%
· belangrijk	37,5%	34,2%	15,6%▼	31,4%
· niet belangrijk	4,2%	3,9%	3,1%	3,8%
· ik weet het niet	10,4%	9,2%	9,4%	9,6%
· anders	0%	3,9%	0%	1,9%
·N	48	76	32	156
Hoe belangrijk vinden anderen dat je aan het werk gaat/blijft				
· zeer belangrijk	29,2%	32,9%	50,0%	35,3%
· belangrijk	47,9%	46,1%	28,1%	42,9%
· niet belangrijk	2,1%	1,3%	3,1%	1,9%
· ik weet het niet	18,8%	17,1%	15,6%	17,3%
· anders	2,1%	2,6%	3,1%	2,6%
·N	48	76	32	156
Wordt deze jongere voldoende gestimuleerd door zijn ouder om te (gaan) werken				
· ja, zeer gestimuleerd	20,4%	24,4%	36,4%	25,6%
· ja, gestimuleerd	51,0%	52,6%	45,5%	50,6%
· nee, ouders stimuleren niet	20,4%▲	10,3%	6,1%	12,5%
· nee, ouders werken het werken van jongere tegen	0%	0%	0%	0%

· anders	8,2%	12,8%	12,1%	11,3%
·N	49	78	33	160
Zelfvertrouwen algemeen [Gemiddelde]	3,98	4,01	3,90	3,98
·N	51	80	36	167
Zelfsturing [Gemiddelde]	3,57	3,49	3,57	3,53
·N	50	80	34	164
Zelfvertrouwen m.b.t. werk [Gemiddelde]	3,75	3,83	3,91	3,82
·N	51	79	36	166
Werkintentie [Gemiddelde]	4,17▼	4,39	4,35	4,31
·N	48	71	34	153
Gedragsmoeilijkheden [Gemiddelde]	1,65	1,53	1,49	1,56
·N	52	78	36	166
drugsn				
· onbekend	17,3%	7,5%	13,9%	11,9%
· nee	59,6%▼	78,8%▲	72,2%	71,4%
· misschien	3,8%	5,0%	2,8%	4,2%
· ja	19,2%	8,8%	11,1%	12,5%
·N	52	80	36	168
Gebruikt jongere medicijnen				
· weet ik niet	11,8%	15,0%	5,6%	12,0%
· nee	56,9%	65,0%	52,8%	59,9%
· ja	31,4%	20,0%▼	41,7%▲	28,1%
·N	51	80	36	167
Hoogstgenoten opleiding				
· Lager onderwijs	47,9%	64,0%	63,3%	58,8%
· Middelbare school	29,2%	24,0%	26,7%	26,1%
· Voortgezet speciaal onderwijs	8,3%	9,3%	0%	7,2%
· ROC/MBO/HBO/Universiteit	14,6%▲	2,7%▼	10,0%	7,8%
·N	48	75	30	153
Is jongere in bezit van rijbewijs				
· nee	82,0%▲	61,1%▼	68,8%	69,5%
· ja	18,0%▼	38,9%▲	31,3%	30,5%
·N	50	72	32	154
Heeft jongere (deel)certificaten				
· nee	63,8%	69,7%	75,8%	69,2%
· ja	36,2%	30,3%	24,2%	30,8%
·N	47	76	33	156
Stressbestendigheid [Gemiddelde]	2,94	2,72	3,01	2,85
·N	51	79	36	166
Leervaardigheid [Gemiddelde]	4,22	4,46	4,57	4,41
·N	52	79	34	165
Zelfstandigheid [Gemiddelde]	4,14	4,26	4,12	4,20
·N	50	78	35	163

Productiviteit [Gemiddelde]	4,17	4,16	4,00	4,13
·N	50	79	35	164
Afspraken [Gemiddelde]	5,29 ▼	5,95	5,99	5,75
·N	51	79	35	165
Werkgedrag T1 overall [Gemiddelde]	4,54	4,79	4,70	4,70
·N	51	79	35	165
Uitkering T1				
· geen	19,2%	11,4%	22,2%	16,2%
· wajong	78,8%	84,8%	75,0%	80,8%
· anders	1,9%	3,8%	2,8%	3,0%
·N	52	79	36	167
Loon				
· geen loon	44,2% ▲	23,8% ▼	30,6%	31,5%
· stagevergoeding	17,3% ▲	2,5% ▼	8,3%	8,3%
· loon uit werk	38,5% ▼	73,8% ▲	61,1%	60,1%
·N	52	80	36	168
Werkervaring T1				
· minder dan een jaar	71,2% ▲	38,8% ▼	55,6%	52,4%
· jaar	15,4%	16,3%	27,8%	18,5%
· twee jaar	9,6%	21,3%	16,7%	16,7%
· meer dan 2 jaar	3,8% ▼	23,8% ▲	0% ▼	12,5%
·N	52	80	36	168
Verwachting regulier werk				
· werkt al regulier	40,4% ▼	69,6% ▲	63,9%	59,3%
· < half jaar	13,5%	8,9%	13,9%	11,4%
· half jaar tot jaar	13,5% ▲	2,5% ▼	5,6%	6,6%
· over 1-2 jaar	11,5%	6,3%	8,3%	8,4%
· 2 - 5 jaar '	7,7%	5,1%	8,3%	6,6%
· > 5 jaar	13,5%	7,6%	0% ▼	7,8%
·N	52	79	36	167
Verandering verwachting regulier werk T1-T4				
· omlaag	82,9% ▲	18,8% ▼	9,4% ▼	35,2%
· gelijk	12,2% ▼	71,0% ▲	65,6%	52,8%
· omhoog	4,9%	10,1%	25,0% ▲	12,0%
·N	41	69	32	142
Maximaal haalbare baan				
· reguliere baan zonder begeleiding	3,8%	7,6%	8,3%	6,6%
· reguliere arbeid met begeleiding en/of werkplekaanpassing	71,2%	79,7%	86,1%	78,4%
· SW	7,7%	8,9%	2,8%	7,2%
· overig	17,3% ▲	3,8%	2,8%	7,8%
·N	52	79	36	167
Werkkladder T3				
· Hulpverlening	0% ▼	6,3%	13,9% ▲	6,0%

· Werken met behoud van uitkering	13,5%	11,3%	11,1%	11,9%
· Scholing, voortraject	23,1%▲	3,8%▼	16,7%	12,5%
· Stages	23,1%▲	0%▼	16,7%	10,7%
· Tijdelijk werk	26,9%	35,0%	41,7%	33,9%
· Vast werk	13,5%▼	43,8%▲	0%▼	25,0%
·N	52	80	36	168
Werkladder T4				
· (tijdelijk) alleen zorg, hulpverlening, dagbesteding, wachtlijst SW	57,7%▲	6,3%▼	0%▼	20,8%
· Werken/sociale activiteit met behoud van uitkering, diagnos voortraject	7,7%	11,3%	5,6%	8,9%
· Scholing, voortraject	32,7%▲	3,8%▼	5,6%	13,1%
· Stages	0%	0%	2,8%	0,6%
· Tijdelijk werk met of zonder begeleiding	1,9%▼	35,0%▲	38,9%▲	25,6%
· Vast werk met of zonder begeleiding	0%▼	43,8%▲	47,2%▲	31,0%
·N	52	80	36	168

* Percentages zijn kolom-percentages, en zijn getoetst met de Pearson Chi-kwadraat test (horizontale vergelijkingen). Gemiddelden zijn getoetst met de t-test (horizontale vergelijkingen). Het contrast is telkens: 'subgroep' vs 'overige cases'. ▲: p<0,05 (en ▼): significant hoge (lage) percentages en/of gemiddelden. Symbolen zijn alleen gebaseerd op significantie, niet op effectgrootte.

Bijlage X: Diagnose (1ste) door begeleider

Codering	Eerste diagnose volgens begeleider
1. Verstandelijk beperkt	
	Cognitieve beperking
	Verstandelijke beperking
	Licht verstandelijke beperking
	Laag IQ (tussen 70 en 80)
	Syndroom van Down
2. Autistisch spectrum stoornis	PDD-NOS, Pervasive Developmental Disorder- Not otherwise specified
	MCDD, (subvorm van PDD NOS) Multiple Complex Developmental Disorder
	HFA, (hoog functionerend autisme), Autisme Spectrum Stoornis
	Syndroom v. Asperger
	ASS, Autisme Spectrum Stoornis
3. (Overige) Ontwikkelingsstoornissen	ADHD, Attention Deficit Hyperactivity Disorder
	ADHD gemengde vorm ADD
	Gedragsstoornissen
	Hechtingsstoornis
	ADD, Attention Deficit Disorder
	Gilles de la Tourette,
	Dyslexie
	Aandachttekort stoornis
4. Psychische ziektebeelden	Psychische beperkingen
	Borderline Syndroom
	Depressies
	Schizofrenie
	Angststoornis
	PTSS, Post-traumatische stressstoornis
	Afwijkende persoonlijkheidsstoornis
	Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis
	Eetstoornis
5. Somatische ziektebeelden	Lichamelijke beperking
	Deel hypofyse ontbreekt
	Slechthorend
6. Overige diagnoses (voor degenen die geen Wajong indicatie ontvingen)	Sociaal-emotionele achterstand
	Traagheid
	Achterstand in zelfstandigheid Beperkingen persoonlijk en sociaal functioneren

	Beperkte algemene kennis, woordenschat, verbaal zwak, negatief zelfbeeld
	Komt moeilijk uit negatieve sfeer
	Faalangst
	Stressgevoelig
	Reguleringsproblematiek
	Prikkelverwerkingstoornis

Bovengenoemde diagnoses zijn bij de eerste meting genoemd door de begeleider en (Vragenlijst 1 begeleider, vraag 3.1) en vervolgens met behulp van UWV ondergebracht onder zes categorieën (Codering op basis UWV). Er zijn ruim veertig verschillende omschrijvingen genoemd. In driekwart van de gevallen zijn er twee of meer diagnoses genoemd en is er sprake van co-morbiditeit. Bijvoorbeeld de vier jongeren in dit onderzoek met als eerste diagnose 'lichamelijk beperking' hebben daarbij gedragsmoeilijkheden.

Een aantal diagnoses door begeleiders van jongeren met gedragsmoeilijkheden is lastig onder een diagnosecategorie onder te brengen door UWV. Dat geldt voor enkele jongeren onder de 18 jaar die nog niet door een psychiater en/of verzekeringsarts van UWV zijn beoordeeld, maar al wel begeleid worden omdat zij problemen hebben bij transitie van school naar werk. Voorbeelden zijn jongeren met agressief gedrag, faalangst of een laag zelfvertrouwen.

Nadere informatie:

Website TNO

http://www.tno.nl/content.cfm?context=markten&content=case&laag1=52&item_id=499.

UWV Kwartaal Verkenning, UKV 2007-IV, Kenniscentrum UWV, Directie SBK, 10 januari

http://www.uwv.nl/Images/UKV%202007-IV_tcm26-154925.pdf